

NIKŠIČKO POZORIŠTE

POZORIŠTE

BESPLATAN PRIMJERAK

Broj 33

Godina 62.

Novembar, 2018.

ISSN 180-783X

XV „Međunarodni festival glumca – Nikšić 2018“
Četiri ansambl predstave i dvije duodrame

Novi projekti:

* „Crna kutija“ (Nikšićko pozorište)

„Šitan vez precizne glume“

* „Bure baruta“ (CNP)

Rendgen balkanske duše

* „Kapital“ („Zetski dom“)

„'Kapital' je Biblija II“

* „Ivo Vizin: Kapetan od snova“ (Gradsko pozorište Podgorica)

Topla priča o ljubavi

* „Carevo novo odijelo“ (Hercegrovsko pozorište)

„Vrijeme je da Petar Pan odraste“

* „Alisa u zemlji čuda“ (Zahumlje)

Uzbudljiva saga o odrastanju i sazrijevanju

Intervju:

* Branka Femić Šćekić

Za glumu su presudni ljubav i istrajnost

* Momir Matović

Dokumentarni film je besmrtan

Uz rađanje simbola

Rano oktobarsko popodne. Nakon sklopljenog sadržaja novog broja „*Pozorišta*“, po starom, (ne)pisanom pravilu, pišem uvodnik. Redaju se naslovi novih dramskih djela sa crnogorskih pozorišnih scena. Taman da ispišem redove, posvećene njihovim vrijednostima, kiša mi nanese stihove legendarnog poete Vita Nikolića: „...*opet tutnje beskrayne kiše po Nikšiću*“. Drame za trenutak ostavljam iza kulisa... Čuva ih njihov habitus...

U novinarskom snoviđenju povedoh čudan monolog. Ne! To mi liči na dijalog! Dijalog? Da i to sličan onom pozorišnom... Životnom... Moj sagovornik pažljivo sluša negdje u tišini neba i stihovima besjedi. Uprkos tišini... O, kako ta tišina zna da ima moć i da zaboli, da natjera na razmišljanje. Osjećam tu tišinu, sličnu onoj u teatru, koja nosi znakove. Prekidoše je red dijaloga, red monologa, mog i pjesnika... Zborimo taman kao u pozorištu...

Kiše, dobri pjesniče, bude „*opet stare, crne slutnje*“ i nameću mi Vaše pitanje: „*A šta ako nema zaborava, ako je to vječna igra kruga*“. Priznajem, Vaša Visosti, ne volim ni ja kišu. Zna ta stara dama da mi stane na put... Da mi zamagli vidike... Da prekrije toplinu sunčevih zraka i zasjeni svu njegovu planetarnu estetiku i vaseljensku snagu. No, prije nego što se vratite „*u vječnu skitnju između zvijezda*“, jedno Vam moram priznati: Ne predajem se olako kiši! Tražim Sunce... Prizivam ga šapatom... Onim Vašim: „*Sunce, hladno mi je*“. U tom traganju pod dobovanjem kiše, iznenada, kako to obično biva, stidljivo se pojavi Sunce... Ponovo se rađaju simboli, baš kao u Vašim stihovima. Svom njihovom snagom... Redaju se jedan za drugim... Donose ih dramski umjetnici: porukama, pitanjima, emocijama i katarzom. Oni tako skreću pažnju, ukazuju, prozivaju, pozivaju i opominju...

Završih prvi čin, kišom izazvan. Baš kao u dramu. Pauza... Drugi čin... Novinarski, dakako... Na tastaturu mi padaju naslovi drama... Izranjaju iz plavetnila mora, Jadranskoga, iza brda njegovog zaleđa. Rađale su se i smjenjivale jedna za drugom: „*San ljetnje noći*“, „*Krvave svadbe*“, „*O miševima i ljudima*“, „*Pobuna mornara*“, „*Bure baruta*“, „*Crna kutija*“, „*Carevo novo odijelo*“, „*Alisa u zemlji čuda*“ i bezvremena „*Hasanaginica*“... U stopu ih prate tek iščitana djela: „*Kapital*“, „*Ivo*

Vizin: Kapetan od snova“, „*Tartif*“,... Tu su i drame koje „brišu granice“. Kreću na turneje ili su se nakon uspješnog nastupa već vratile na matičnu scenu: „*Dokle pogled seže*“, „*Bog masakra*“, „*Kučka*“, „*Leptir*“, „*Prodavnica igračaka*“,...

Novi dramski naslovi imaju posebnu draž, novu estetiku, novu simboliku. Preispituju pojedinca i društvo. Nose poruke i bude emocije, u susretu glumca i publike.

Teatarski susreti imaju slične boje, ali uvijek donesu neku osobenost: novu ideju, nova poznavanja, novu saradnju, jer Bože moj, umjetnost ne poznaje barijere. Ona ruši tabue i predrasude. Zbog toga su pozorišni festivali više od redovnih susreta u teatru.

Takav jedinstven susret, desiće se uskoro u Nikšiću - kolijevci crnogorske dramske umjetnosti, na **XV „Međunarodnom festivalu glumca 2018“**. On je susret glumca sa glumcem, po principu „*jedan na jedan*“, u nadmetanju za najveća glumačka priznanja. Nikšićki Festival je poznat i po nesvakidašnjoj interakciji glumca i publike. Jedni bez drugih ne mogu.

Draž svih tih susreta, razmijene energija i emocija, osjetićete jedino ako dođete u teatar. Zbog toga ispisujem bezrezervni poziv:

Dodite u Nikšićko pozorište, od 26. novembra do 2. decembra.

Mi smo na istoj, onoj staroj - novoj adresi: **Trg Save Kovačevića, broj 5.**

Čekamo vas!!!

P.S. „U svakom slučaju, bolje je gledati život u pozorišnom komadu, nego gledati pozorišni komad u životu“ - poruka je slavnog Branislava Nušića.

Slavojka Marojević
slavam@t-com.me

Nikšićko pozorište: XV „Međunarodni festival glumca – Nikšić 2018“ Četiri ansambl predstave i dvije duodrame

• *Za prestižne (glumačke) nagrade na XV „Međunarodnom festivalu glumca“ takmičiće se akteri šest zvučnih naslova, vodećih teatarskih producerskih kuća iz pet zemalja regiona: Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Makedonije i Crne Gore.*

Jubilarno, XV po redu izdanje „Međunarodnog festivala glumca“ održaće se u Nikšićkom pozorištu od 26. novembra do 2. decembra ove godine. Na poznatom nikšićkom Festivalu koji se organizuje u čast i slavu *Njegovog Visočanstva - GLUMCA*, za prestižne (glumačke) nagrade takmičiće se akteri šest zvučnih naslova, vodećih teatarskih producerskih kuća iz pet zemalja regiona: Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Makedonije i Crne Gore.

Prvi pogled na repertoar glumačke smotre

šest u zvaničnoj – takmičarskoj konkurenciji i jedna predstava koja će biti izvedena u čast nagrađenih.

Prva predstava na festivalskom repertoaru je „**Kako misliš mene nema?**“, zagrebačkog Teatar **Exit-a**. Autorka ovog projekta, koja pored teksta i režije potpisuje i scenografiju je **Ivica Boban**. Uloge tumače glumci **Filip Juričić** i **Amar Bukvić**. Drugog dana Festivala na programu je komad „**Penelopijada**“, Centra za kulturu Tivat, koji je rađen po tekstu **Margaret Atwood**, u režiji **Dragane Varagić**. U devetočlanom ansamblu tivatske

U Nikšićkom pozorištu sve je spremno za početak Festivala

u Nikšiću, skreće pažnju da će ovo jubilarno izdanje okupiti poznata glumačka imena i producerske kuće, koje će ansambl projektima, ali i predstavama manje forme, publici priuštiti do sada neviđeni pozorišni ugođaj. To dovoljno govori da ovo međunarodno pozorišno festivalsko takmičenje u Nikšiću nadograđuje svoju reputaciju - prepoznatljivog glumačkog takmičenja, po čijem su modelu organizovani neki drugi, slični festivali u teatarskim centrima regiona.

U zvaničnom repertoaru Festivala prema odluci **Tima za selekciju**, u sastavu: **Vojislav Krivokapić**, predsjednik, **Dragan B. Perović** i **Zoran Bulajić** nalazi se ukupno sedam predstava,

„**Penelopijade**“ su glumice: **Tanja Bošković**, **Dubravka Drakić**, **Ivana Mrvaljević**, **Branka Femić**, **Kristina Stevović Obradović**, **Karmen Bardak**, **Smiljana Martinović**, **Jelena Simić** i **Vesna Vujošević Labović**. Narodno pozorište iz Užica, na Festivalu glumca predstaviće se sa komedijom „**Narodni poslanik**“, **Branislava Nušića**, koju je režirao **Slavenko Saletović**. Uloge u ovom komadu izvodi jedanaestočlani ansambl u sastavu: **Slobodan Ljubičić**, **Divna Marić**, **Tijana Karaičić**, **Goran Šmakić**, **Biljana Zdravković**, **Vahidin Prelić**, **Dragana Vranjanac**, **Igor Borojević**, **Svetislav Jelisavčić**, **Momčilo Murić** i **Branislav Ljubičić**. Četvrti dan Festivala u Nikšiću rezervisan je za

nastup ansambla Teatra „Vojdan Černodrinski“ iz Prilepa. U drami „Ljubavne poze istorije“, Gorana Stefanovskog, koju je režirala Nataša Poplavska, uloge tumače jedanaest glumaca: **Dimitar Gjorgjievski, Daniela Ivanoska, Igor Trpče, Zoran Ivanoski, Katerina Čakmakoska, Jasmina Micovska, Dimitar Crcoroski, Nataša Naumoska, Ilija Vočeski, Angela Naumoska i Mihajlo Milenkoski.** Nacionalni Teatar BiH - Narodno pozorište Sarajevo, nikšićkoj festivalskoj publici donosi klasiku – dramu „Kralj Lir“, **William Shakespeare**, u adaptaciji i režiji slovenačkog reditelja **Diega de Brea.** Sarajevski ansambl

Drljević, Omaru Bajramspahiću, Mariji Đurić i Nikoli Vasiljeviću.

Ko će sa jubilarnog izdanja „Međunarodnog festivala glumca“ ponijeti zvučne nagrade, odlučice tročlani eminentni Žiri, u sastavu: poznati crnogorski reditelj **Blagota Eraković**, predsjednik i članice Žirija: **Ana Vujošević**, poznata crnogorska glumica i mr **Aleksandra Vuković**, profesorka UDG Univerziteta iz Podgorice. Na nikšićkom Festivalu dodjeljuje se pet prestižnih, a isključivo glumačkih nagrada: **Grand prix za najbolju mušku ulogu, Grand prix za najbolju žensku ulogu, Grand prix za najbolju epizodnu mušku ulogu, Grand**

„Crna kutija“ na Festivalu, u čast nagrađenih

foto: Anka Gardašević

čine glumci: **Izudin Bajrović, Sanela Pepeljak, Mediha Musliović, Slaven Vidak, Vedran Đekić i Elma Juković.** Preposljednjeg dana Festivala, a posljednjeg u takmičarskom dijelu programa, nastupiće beogradsko pozorište **Atelje 212** sa predstavom „Konstelacije“, **Nik Pejna.** Režiju ovog komada potpisuje **Aleksandra Milavić Dejvis**, a likove u ovoj duodrami tumače: **Uroš Jakovljević i Ana Mandić.** Sedmi, posljednji dan Festivala glumca, u čast nagrađenih, Nikšićko pozorište – organizator i producent ovog međunarodnog glumačkog nadmetanja, izvešće predstavu „Crna kutija“, **Ane Đorđević**, čija je premijera bila 19. oktobra. Režiju ovog zanimljivog komada koji pripada literarnom pozorištu, potpisuje **Goran Bulajić**, a uloge povjerene su: **Simu Trebješaninu, Gordani Mićunović, Jovanu Krivokapiću, Anji**

prix za najbolju epizodnu žensku ulogu i Grand prix za najbolji partnerski odnos na sceni.

Neposredno nakon izvođenja svake predstave biće organizovani okrugli stolovi kritike. Ove teatrološke sesije održaće se u Press sali Nikšićkog pozorišta (desni foaje zgrade Pozorišta), a medijator je **Goran Bulajić**, poznati crnogorski reditelj.

Jubilarno, XV po redu izdanje „Međunarodnog festivala glumca“, Nikšićko pozorište organizuje pod pokroviteljstvom **Vlade Crne Gore**, odnosno njenog **Minitarstva kulture i Opštine Nikšić.** U Savjetu Festivala ove godine su: **Sonja Nikčević**, predsjednica i članovi: **Dragica Milić, Bojka Đukanović, Goran Bulajić, Vojislav Krivokapić, Zoran Bulajić i Milan Korać.**

S.Marojević

Nikšićko pozorište sa premijerom komada „Crna kutija najavljuje uspješnu sezonu „Sitan vez precizne glume“

- *Ovo je klasično literarno pozorište sa predloškom koji obavezuje. Zadat je okvir i jedino možete nešto slično da napravite... (Goran Bulajić)*
- *„...maske kod svih postoje, samo je pitanje vremena kada će one da padnu“. (Omar Bajramspahić)*
- *„...predstava istovremeno ukazuje na sve čireve koje kao društvo nosimo. Ako se te tajne ne otkriju, život izgleda samo tužniji, jer čovjek kada je istinit on je slobodan. A sloboda je nešto što bi svaki čovjek trebalo da dokuči. Sloboda je snaga jer bolje da ne razgovaramo ako nemamo šta. Sve treba sasijecati u korjenu jer puno smo bolesni kao društvo, jedinke, kao entitet“. (Anja Drljević)*

Uz bogat septembarski repertoar, **Nikšićko pozorište** je **19. oktobra**, premijernim izvođenjem komada „Crna kutija“ na velika vrata ušlo u sezonu 2018/2019. Novi projekat označen kao *literarno pozorište*, rađen je po tekstu **Ane Đorđević** i ispisan rediteljskim rukopisom **Gorana Bulajića**.

Đorđević je ovaj tekst napisala po motivima

intrigama, prijateljstvu, istinama i lažima, o svemu što čini naše bitisanje u suživotu sa gedžetima i drugim modernim tehnologijama, scenski djeluje još ubjedljivije. Dinamici te aktuelne priče, kako to i priliči pozorištu kao kolektivnom činu, posebno je dopri-nijela muzika. **Dino Kapeta-nović** iz Benda „Autogeni trening“, suptilnim odabirom muzike uspio je da nagovijesti dramske zaplete, na momente i „jače od riječi“.

Kada se u tako vješto uklopljene scenske „kockice“ upakuju dobro uvježbani dijalozi i monolozi u glumačkim jasno i precizno odrađenim ulogama, onda ni kratko vrijeme (u čijim se okvirima, sa kraćim prekidima odvijala inscenacija teksta) ansamblu nije bila neka velika prepreka. Oni su tu dramatizovanu filmsku priču na sceni ubjedljivo demonstrirali, tako da su publici do detalja približili profilaciju likova, uz univerzalnu poruku: *Koliko jedni drugima možemo da vjerujemo?* To pitanje se nameće, bez obzira da li se radi

o (ne)iskrenim prijateljima, ili

supružnicima, među kojima posebno ne bi trebalo da bude tajni. Drama dakle postavlja opšte pitanje: *Koliko čovjek može da zaista bude iskren i da li je to uopšte moguće?* Ovim i drugim sličnim pitanjima, bavili su se glumci: **Simo Trebješanin**, **Gordana Mićunović**, **Marija Đurić**, **Anja Drljević**, **Nikola Vasiljević**, **Jovan Krivokapić** i **Omar Bajramspahić**. Oni su priču iz svakodnevnog života estetski uzdigli na upečatljiv način. Na tom uspjehu im je posebno zahvalan reditelj Bulajić:

„Mi smo na tekst reagovali direktno i otvoreno. U pitanju je literarno pozorište gdje

foto: Anka Gardašević

„Crna kutija“ - klasično literarno pozorište

italijanskog hit filma „Potpuni stranci“, reditelja Paola Đenovezea, a Bulajiću je ovo deveta režija za produkciju Pozorišta u Nikšiću. Scenografija i vizuelni identitet, djelo je **Anke Gardašević**. Ona je svedenom scenografijom (sto sa sedam stolica i polica) uz prethodno precizno iščitani tekstualni predložak i rediteljsku zamisao, pružila glumačkoj ekipi potpunu dominanciju na sceni. Uz pažljivo iščitavanje teksta i rediteljskog rukopisa i mr **Olivera Eraković** (kostimografkinja) prilagodila je svoj izraz literarnom pozorištu. Njeni kostimi su likovno obojili sedam likova, tako da priča o: ljudskom licemjerju,

ste uslovljeni tekstem koji poštujete. Rad na ovoj predstavi je posebno bio izazovan jer je riječ o jako poznatoj i vrlo eksploatisanoj temi, pa je bilo potrebno održati priču kojom ste uslovljeni, a opet se zajedno sa timom izboriti za svoj rukopis. Filmska gluma je jedno, a ovo je potpuno drugi način. Treba zadržati tu djelimičnu privatnost, a biti sceničan. Mislim da su oni to veoma moćno demonstrirali. Neko predubjeđenje ljudi koji se ne bave ovim poslom, jesu da je ovo lako odigrati, te da su ovo obične životne situacije. Ja mislim da je to upravo mnogo teže iznijeti na scenu od nekih klasičnih obojenih dramskih uzleta, monologa. Oni su demonstrirali, što bi rekli, 'sitan vez, posebno u tim dionicama za stolom. Mislim da su bili vrlo precizni i moćni. Ovakve priče ne podnose solističke dionice. Ili su svi dobri ili svi odu niza stranu zbog pogrešno izgovorene replike ili pogrešnog odnosa prema priči. Nema dobrih pojedinaca. Ovo je klasično literarno pozorište sa predloškom koji obavezuje. Zadat je okvir i jedino možete nešto slično da napravite. Ne može tu da bude ne znam kakvih iskakanja. Ako bi išli samo iz privatnosti, onda bi se to pretvorilo u neku vrstu ćaskanja. Scena ne trpi tu vrstu privatnosti', zaključuje reditelj.

Za Sima Trebješanina, uloga je bila jako inspirativna jer u „dokumentarnoj drami, uslovno rečeno, igrate u svoje ime. Sudeći po reakcijama publike mislim da smo napravili finu predstavu koja će imati, nadam se, dug život. Ovo je dosta aktuelan komad. Svijet ne bi trebalo da počiva na neiskrenosti, a nešto mi se u zadnje vrijeme čini da sve više ide ka tome“, izjavio je medijima Trebješanin, neposredno nakon premijere.

Da su se u ovoj pozorišnoj priči pronašli mnogi, uvjeren je glumac Nikola Vasiljević, čija je igra u ovom komadu bila maestralna.

„Opšti je utisak da svi nešto krijemo, ali je teško sakriti u ovom vremenu kada je sve dostupno svima. Telefoni i sve te 'crne kutije', koje čuvaju naše tajne, vrlo lako ih otkriju. Ovdje je jako teško bilo igrati i raditi jer je maltene iz privatnosti, a opet nije privatno, a scena ne trpi privatnost. Moralo se duboko krenuti i igrati što jednostavnije i zajednički ići ka krupnoj stvari“, pojasnio je Vasiljević.

Omar Bajramspahić ističe da predstava potvrđuje istinu „da maske kod svih postoje, samo je pitanje vremena kada će one da padnu“.

Mlada glumica Anja Drljević cijeni da „čovjek ne bi bio čovjek, da nema tajni“. Ona tvrdi da predstava istovremeno ukazuje na sve

„čireve koje kao društvo nosimo. Ako se te tajne ne otkriju, život izgleda samo tužniji, jer čovjek kada je istinit on je slobodan. A sloboda je nešto što bi svaki čovjek trebalo da dokuči. Sloboda je snaga jer bolje da ne razgovaramo ako nemamo šta. Sve treba sasijecati u korjenu jer puno smo bolesni kao društvo, jedinke, kao entitet“, cijeni Drljević.

Marija Đurić iz ove priče zaključuje da sve ljude spajaju „strahovi koje nikada ne prevaziđu do kraja i koji ih vraćaju u tu 'crnu kutiju“.

„Crna kutija“ o istinama i lažima

Predstava „Crna kutija“ govori o sedmoro dugogodišnjih prijatelja, koje je na zajedničkoj večeri okupilo pomračenje Mjeseca. Oni odlučuju da odigraju igru, tako što stavljaju mobilne telefone na sto i pristaju da podijele: poruke, pozive, mejlove, koje prime do kraja večeri. Umjesto zabave zahvaljujući „crnim kutijama“ otkrivaju da jedni o drugima ipak ne znaju sve, kako su mislili, već da su zapravo jedni drugima potpuni stranci i da su njihova prijateljstva i ljubavi sagrađene na lažima.

Za Gordanu Mićinović, ova predstava izdvaja tri pitanja, pored brojnih koje postavlja, a to su: „Koliko dobro i da li uopšte poznajemo ljude sa kojima živimo? Koliko smo im posvećeni? Koliko smo spremni da živimo u istini? Ljudi su čudni. 'Tajna čojku, čovjek je najviša“.

Zoran Bulajić, direktor Nikšićkog pozorišta ističe da je „Crna kutija“ komad „koji, pored vedrih tonova, nosi dramske elemente i šalje ozbiljnu poruku. Opredijelili smo se za srednju formu, jer producerskim pozorištima, kakvo je Nikšićko, finansijski ne odgovaraju projekti veće forme, koji su u posljednje tri sezone rađeni za novu scenu. Za ovaj projekat imali smo podršku Ministarstva kulture i Opštine Nikšić“, izjavio je Bulajić.

Iako je „Crna kutija“ tek producirana, Nikšićkom pozorištu već su stigli prvi pozivi za gostovanja na scenama u Crnoj Gori, a ova predstava ima i sve umjetničke kvalitete za festivalska takmičenja.

Crnogorsko narodno pozorište novu sezonu otvorilo premijerom

„Bure baruta“ - rendgen balkanske duše

• „*Naša predstava se ne bavi politikom. Bavi se nama i govori o malom čovjeku na Balkanu. 'Bure baruta' danas znači da je ovo predstava za sve ljude koji nešto čekaju na Balkanu, sve generacije koje čekaju: bolji život, posao, vizu, sreću, ljubav, zelenu kartu... Naše 'Bure baruta' je priča o tome da je važno da se Balkan okrene samom sebi, jer smo dosta vremena potrošili čekajući. (Dejan Projkovski)*

Crnogorsko narodno pozorište je na teatarski, spektakularan način - premijernim izvođenjem komada „**Bure baruta**“, 12. oktobra, na Velikoj sceni otvorilo novu sezonu 2018/2019. Tu kultnu dramu makedonskog pisca **Dejana Dukovskog**, rediteljski je postavio **Dejan Projkovski**, koji je 2016. godine, svojim rukopisom na Šekspirovoj „Buri“ obilježio produkciju CNP-a u toj sezoni. Njegov novi angažman, uz asistenciju **Milivoja Lakića**, donio je crnogorskoj

Vukčević, pokazali su svoje izvanredne potencijale. Publici su na veoma uvjerljiv i dopadljiv način, dočarali potresnu balkansku dramu o generacijama koje je pojela tranzicija. Ta tematika nažalost na ovim prostorima nije prevaziđena, već naprotiv prisutna je i danas, što je publika kao takvu i iščitala. Zbog toga je ovaj naslov u postpremijernoj kritici označen kao „*rentgen balkanske duše*“, sa „*briljantno ispisanom anatomijom nasilja, ludila i različitih oblika iščašenosti na ovim prostorima*“.

U potencijal autorskog tima, te grupe saradnika, a posebno glumačke ekipe, kao i postprodukcijski značaj komada, uvjereni su **Zorana Kralj**, direktorica CNP-a i **Željko Sošić**, umjetnički direktor nacionalnog Teatra.

„*Pored činjenice da je riječ o kulturnom tekstu koji je i danas aktuelan i blizak gledaocu, ono što smatram važnim je činjenica da je ova predstava potvrdila snagu našeg glumačkog ansambla. Posvećenost, talenat, uigranost i profesionalnost naših glumaca u ovoj predstavi pokazali su da imamo ansambl spreman i sposoban da iznese najširi mogući repertoar. Upravo, njima treba odati priznanje, ali i kompletnom timu, svim ljudima koji su pon-*

ovo pokazali da smo kao nacionalni teatar i najveća teatarska kuća u Crnoj Gori, nosioci najsloženijih produkcijskih i umjetničkih projekata“, ocijenila je **Zorana Kralj**.

„*Crnogorsko narodno pozorište planira važna gostovanja, kako u regionu tako i širom Evrope. Ova predstava je nešto što nam je bilo potrebno i što se uklapa u našu repertoarsku politiku. Kada govorimo o aktuelnosti, iako bi se pomislilo da su godine prošle i da je vrijeme kada je ovaj tekst nastao prošlo vrijeme, savremeno rediteljsko čitanje i glumačke kreacije, kao i doprinos autorskog tima, energija i atmosfera koja isijava, uz tematiku koja korespondira sa sadašnjicom, čine ovaj komad i te kako aktuelnim sada i ovdje. Dejan Projkovski je od one rijetke vrste reditelja sa posebnim osjećajem za velike - ansambl predstave i za stvaranje cjeline od svih izraza izvođačkih umjetnosti, ne zaboravljajući pri tom suštinu dramskog teatra, a to su: karakteri,*

Dejan Projkovski: „*Naša predstava govori o nama, o malom čovjeku na Balkanu*“

dramskoj produkciji originalno čitanje poznatog regionalnog dramskog klasika, koja se u svim umjetničkim izrazima (scenografija, kostimografija, muzika i gluma) izdvaja od dosadašnjih inscenacija teksta **Dukovskog**. Podgoričko „**Bure baruta**“, pored osobene rediteljske postavke i idejnih rješenja autorskog tima, od ostalih inscenacija izdvaja se po angažmanu velikog broja glumaca, ali i saradnika na ovom projektu.

Glumački ansambl: **Mirko Vlahović, Goran Vujović, Aleksandar Gavranić, Danilo Čelebić, Vukan Pejović, Vanja Jovičević, Zoran Vujović, Ana Vučković, Marko Todorović, Petar Burić, Branimir Popović, Nikola Perišić, Mišo Obradović, Dejan Ivanić, Dušan Kovačević, Jelena Nenezić Rakočević, Stevan Radusinović, Jadranka Mamić, Filip Đuretić, Slobodan Marunović, Gojko Burzanović i Sneža Matanović**, za čiji je scenski pokret bila zadužena njihova kolegica **Nada**

situacije i sukobi“, rekao je Sošić.

U ubjedljivost ove priče o ljudima, koji zaglavljani čekaju u blatu, dramaturški je obojila muzika koju je komponovao **Goran Trajkoski**. Njegovo viđenje „da je za pozorišnu predstavu, živa muzika odgovarajuća i najtačnija“, potvrdili su izvođači benda „**Toplo pivo**“: Bojan Drobnyak, Milutin Barbul, Mladen Nikčević, Goran Popović i Jovica Mirković i **Orkestra počasne garde Vojske Crne Gore**: Stefan Bjeletić, Stevica Bjeletić, Dario Maršić, Nebojša Andrijević, Nikola Ralević, Ivica Ivković, Ljubiša Jovanović, Gradimir Antić, Miša Todorović, Vladimir Popović, Stefan Pavićević, Tihomir Biskupović, Mario Marković, Siniša Samolov, Rade Magovčević, Krsto Đukić, Dejan Knežević i Milo Belević.

Kompletna turbulentna priča o istinskim Balkancima koji odišu emotivnošću, ne bi bila ubjedljiva bez simbolike scenografije **Valentina Svetozareva**, koja odslikava prije svega, njihove nemire i neizvjestne poglede i puteve u budućnost. Kroz simboliku voza, i kostimografkinja **Tijana Todorović** je došla do vizualizacije kostima. Ideja joj se pojavila nakon prvih čitajućih proba u kojima je prepoznala aktuelnost teksta. Todorović je tu svoju ideju, realizovala uz asistenciju **Marte Garčević**.

„*Prepoznala sam se u ovom tekstu jer sam i ja jednog dana sjela na voz i odselila se oдавde i vjerovatno se više neću vraćati, osim kada me pozove CNP-e. Mi smo i dalje žrtve nekih ratova i bijemo neke bitke, što se može vidjeti i u ovom vizuelnom identitetu. A, vozovi..? Vozovi su sudbina svih nas, pa tako i moja*“, kazala je Todorović.

Zbog čega je „*Bure baruta*“ i danas umjetnički intrigantno djelo, te šta predstavlja fokus njegove crnogorske verzije, pojasnio je reditelj **Dejan Projkovski**, naglasivši da ona nema politički kontekst:

„*Naša predstava se ne bavi politikom. Bavi se nama i govori o malom čovjeku na Balkanu. 'Bure baruta', danas znači da je ovo predstava za sve ljude koji nešto čekaju na Balkanu, sve generacije koje čekaju bolji život, posao, vizu, sreću, ljubav, zelenu kartu... Naše 'Bure baruta' je priča o tome da je važno da se Balkan okrene samom sebi, jer smo dosta vremena potrošili čekajući. Otud željeznička stanica i vagoni vozova kao scenografija. Ako bi trebalo da definišem ukratko našu predstavu bilo bi to – skok iz aviona dok čekamo da se padobran otvori. Taj adrenalin dok čekamo, taj slobodni pad – to je ovo 'Bure baruta'. To je pokušaj da se izađe iz vlastite kože, ali i jedan strašan krik*“ kazao je Projkovski, uoči premijere.

U podgoričkom dnevniku „*Vijesti*“, Projkovski detaljno govori o značenju ove teatarske priče:

„*...Dukovski se okreće običnim ljudima tražeći odgovor na pitanja i definiciju onoga šta je ljubav, šta je život, šta je sreća, šta je smisao*

postojanja... A sve to iz balkanske perspektive. Balkan je pun filozofa koji filozofiraju dok piju svoju lozu. Sa druge strane, predstava opet govori i o tome zašto Balkan jeste najljepše i najsrećnije mjesto za život. Predstava otkriva šta je ono što mi imamo, a drugi nemaju i šta je ono što mi zaboravljamo da imamo. To su možda dvije glavne linije predstave i naravno, sve što nosi Balkan: suze, znoj, krv, sperma, osmijeh..., a sve to se povezuje sa ljudima koji su se zaglavili u blatu. Ova predstava je zbog toga pokušaj, krik, da se izađe iz ličnog blata...“, izjavio je Projkovski.

Probe za predstavu trajale su dva mjeseca (prvi dio u junu, a drugi u septembru). Glumac **Dušan Kovačević** koji se ekipi priključio u drugom ciklusu proba, angažman u ovom projektu doživio je kao veliki izazov.

„*Tojesamodopriniyelodasenanajkolegijalniji i najdobronamjerniji način nadmećem sa njima. Ako ne bolji, a ono da bar budemo u istoj ravni*“, izjavio je Kovačević.

Glumac **Slobodan Marunović** je uvjeren da se radi „*o jednoj kompleksnoj, ozbiljnoj pozorišnoj predstavi, o jednom živom i posvećenom teatru koji pulsira i koji korespondira sa vremenom u kojem živimo. Moram da izrazim zadovoljstvo što je jedan ovako veliki ansambl koji okuplja 'Bure baruta', dva mjeseca radio sa strašću, sa velikom ljubavlju i posvećenošću teatru, što je dokaz da teatar živi. On je potreba ovog prostora, u smislu da ne bude samo aranžerska kuća i kao prostor za zabavu, već prostor sa kojeg se gleda i vidi ono mjesto gdje mi živimo, naše živote i našu stvarnost*“, poruka je barda crnogorskog glumišta.

S. Marojević

Molijerov „Tartif“ u decembru

Crnogorsko narodno pozorište uskoro kreće sa pripremama za novi projekat. U pitanju je inscenacija **Molijerovog „Tartifa“**, u rediteljskoj postavci **Dijego de Brea**, koji je režirao u CNP-u „*Gorski vijenac*“, predstavu koja je i dalje na repertoaru nacionalnog Teatra. Sa probama za taj komad kreće se početkom novembra, a premijera je planirana za drugu polovinu decembra.

Na repertoaru CNP-a, pored predstava novije produkcije će biti i uspješne igrajuće predstave iz prethodnih godina, a u planu su i gostovanja na drugim scenama u Crnoj Gori i regionu.

S.M.

„Zetski dom“: Urban postavlja „Kapital“, Karla Marksa

„Kapital“ je Biblija II

• „*Kapital*“ je djelo koje se ne iščitava. Ono se čita cijelog života. ...Andraš radi predstavu značajnu ne samo za ovu zemlju. Ona je značajna za cio region, i za sve one tzv.transformacije koje se dešavaju u Evropi. Značajna je zbog migracija, zbog ratova, zbog laži... Značajna je zbog toga što smo svi ušuškani u tom nečem što nam se čini da je stvarno, a zapravo svi živimo privid onih pravih vrijednosti, duhovnih vrijednosti koje su davno nestale. (Irena popović Dragović)

U Kraljevskom pozorištu „Zetski dom“ na Cetinju, pozorišna sezona koja je otvorena krajem avgusta projektom „Pobuna mornara“, pored redovnog repertoara nastavlja se uspješno i to pripremama za novi produkcijski naslov. Jedan od vodećih reditelja u regionu, **Andraš Urban**, ovih

Šestović, Stevan Vuković i Pavle Prelević. Asistent reditelja je **Jelena Odalović**.

Marksov „Kapital“ je samo polazna osnova za tekst koji će glumci izgovarati na sceni, tako da se veći dio procesa odvijao kroz istraživanja

„Marksov *Kapital* je kao Biblija. To je ustvari

Irena Popović Dragović „...izabrani su mladi ljudi koji imaju veliki stav, izuzetno jaku energiju i dramski potencijal...“

dana postavlja na scenu Zetskog doma „Kapital“, jedno od najuticajnijih tekstova u istoriji čovječanstva i najvažnije djelo njemačkog ekonomiste i filozofa **Karla Marksa**. Pored režije, Urban potpisuje adaptaciju i vizualni identitet predstave. Premijera nove Urbanove režije zakazana je za **7. novembar 2018. godine**.

Dramaturškinja je **Vedrana Božinović**, a kompozitorica: **Irena Popović Dragović**. Ansambl čine studenti druge godine FDU Cetinje, iz klase prof. Branislava Mićunovića: **Jelena Laban, Jelena**

Biblija II. Vrijeme u kojem živimo je stravično. Kapital nas sa svih strana okružuje. Sve je na prodaju! Sve ima svoju cijenu! I ja imam svoju cijenu! To veliko djelo je temelj predstave. Sve od njega počinje, a to je knjiga od dvije hiljade stranica. Reditelj Andraš i dramaturškinja Vedrana su nam bukvalno držali predavanja o kapitalizmu i to su bila najbolja predavanja koja sam čuo u mom životu. Toliko sam stvari saznao o kapitalizmu, tako da u šali kažem, a pritom ozbiljno i mislim - nikada neću podići kredit. Sada, kada smo prošli kroz pro-

ces istraživanja, mogu da poručim da će ovo biti mnogo dobra predstava“, izjavio je glumac Pavle Prelević, student FDU na Cetinju.

Njegova koleginica, **Jelena Laban**, ističe da će postavka Marksovog „Kapitala“ donijeti jačinu stvaralačkog naboja i energije, što će je u bitnom i karakterisati.

„Iako smo još u procesu, taj put kojim ova predstava ide i sa sobom nosi tu stvaralačku energiju i tu vrstu snage će zadržati do samog kraja. Tekst je težak. Težak je samom temom i jezikom kojim je pisan. Uz pomoć dramaturškinje i reditelja ušli smo u taj tekst tako što ga tumačimo svojim očima, iz prizme mladog čovjeka, jer svi smo mi studenti i mladi glumci. Vedrana je takođe glumica, pa zna dobro koja je to odgovornost i težak rad. Posebno što je u pitanju veliko djelo, koje je apstraktno u jednu ruku. No, ako gledamo kroz istoriju, ljudi su

stvaramo, sve što proizvodimo je na prodaju. No, to što stvaramo nije samo na prodaju, već se čereči. Čereči se čak i ljudska duša. Prodaju se sve one značajne duhovne vrijednosti. Zbog toga cijenim da Andraš radi predstavu značajnu ne samo za ovu zemlju. Ona je značajna za cio region, i za sve one tzv. transformacije koje se dešavaju u Evropi. Značajna je zbog migracija, zbog ratova, zbog laži... Značajna je zbog toga što smo svi ušuškani u tom nečem što nam se čini da je stvarno, a zapravo svi živimo privid onih pravih vrijednosti, duhovnih vrijednosti koje su davno nestale. ‘Kapital’ je djelo koje se ne iščitava. Ono se čita cijelog života. Kako sazrijevamo i iskustveno rastemo, sve te rečenice koje su napisane u ‘Kapitalu’ dobijaju jednu drugu dimenziju. Što se tiče današnje postavke tog velikog djela i onog čime se Andraš bavi u ovom komadu, u prvom planu su pitanja koja su jako bitna i koja se tiču svih nas.

Za mene su takve predstave značajne, prevashodno zbog velikog prisustva muzike... Negdje song nije song, nego određuje dramsku strukturu predstave. Ono što je uzbudljivo u Anrašovim predstavama, u kojima sam ja bila angažovana, jeste da su glumci izvođači, i to ne samo vokalni izvođači, već čine svojevrsni bend. I to su uglavnom bili glumci koji prije toga nijesu svirali... Oni su tokom procesa savladali osnovnu tehniku koju smo mi onda kasnije iskoristili u predstavama. Najznačajnije u

„Kapital“ - detalj sa proba

djelovali najjače kada su bili u najvećem očaju. To je ista priča što se tiče kapitalizma, ali i cijele ideje komunizma koji je nastao iz najjačeg očaja i najveće bijede, ne samo materijalne, nego i duhovne. Ljudska potreba za egzistencijom bila je dovedena na taj nivo da je to jedina stvar za koju su se oni ustvari borili. Zbog toga bi ljudi danas trebalo da se osvijeste, kako ne bi dotakli 'dno dna'. Zbog toga je ova predstava važna jer će nas uputiti da budemo svjesni svijeta u kojem živimo“, poručila je mlada glumica Laban.

Kompozitorica **Irena Popović Dragović** naglašava da će cetinjski „Kapital“ pokazati sve ono što današnje vrijeme donosi.

„U današnje vrijeme sve postaje roba. Sve što

ovoj predstavi je to što je Andraš izabrao da radi sa mladim ljudima. Samim tim, moj zadatak je veći zato što će taj tretman muzike biti zastupljen i u ‘Kapitalu’, u kojem smo se susreli sa mladim ljudima koji imaju energiju i dar. Dakle, ovdje imamo situaciju da su izabrani mladi ljudi koji lično imaju veliki stav, izuzetno jaku energiju i dramski potencijal tako da se ja ne plašim da neće biti dobro što se tiče songova“, uvjeren je **Popović Dragović**. Predstava „Kapital“ je pretposljednji projekat koji nastaje pod okriljem EU Creative Europe, kroz projekat EU Collective plays. „Kapital“ gostuje **17. novembra**, u Nacionalnom teatru „Varna“, u istoimenom bugarskom gradu,

S. Marojević

Gradsko pozorište počelo probe za predstavu „Ivo Vizin: Kapetan od snova“

Topla priča o ljubavi

• *Predstava se radi po drami sa Konkursa za najbolji dramski tekst za djecu i mlade koji realizuje ASSITEJ centar Crna Gora, u saradnji sa Gradskim pozorištem i Kotorskim festivalom pozorišta za djecu.*

Gradsko pozorište je uspješno zakoračilo u novu sezonu, jer je u septembru njegova predstava „Prodavnica igračaka“, Jaroslava Antonjuka, osvojila tri nagrade na dva važna festivala – XXV Internacionalnom festivalu pozorišta za decu u Subotici i VII Međunarodnom lutkarskom festivalu u Podgorici. Prestižne nagrade na festivalima, Gradsko pozorište je prihvatilo kao važna priznanja za dodatnu satisfakciju, „dobar vjetar u leđa“ i pravi podstrek da u nastupajućoj sezoni podigne ljestvicu kvaliteta svojih produkcija.

Marković i Pavle Ilić.

Riječ je o pobjedničkom tekstu **III Konkursa za najbolji dramski tekst za djecu i mlade**, koji realizuje **ASSITEJ centar Crna Gora**, u saradnji sa **Gradskim pozorištem i Kotorskim festivalom pozorišta za djecu**. Konkurs se raspisuje bijenalno, što znači da svake druge godine Gradsko pozorište u koprodukciji sa Kotorskim festivalom pozorišta za djecu, postavlja na scenu praiizvedbu nagrađenog komada.

„*Ovom saradnjom namjeravamo dalje da razvijamo dramsku scenu za mlade u Crnoj Gori i podržimo razvoj dramske literature namijenjene ovom uzrastu*“, ističu u Gradskom pozorištu Podgorica.

Njihov novi komad donosi pažljivo građene karaktere i odnose među njima, koji dramski potencijal teksta zaokružuju u toplu priču o ljubavi, odrastanju, napuštanju i, na kraju, o pobjedi dobra nad zlom. Imajući u vidu činjenicu da je pozorište za djecu i mlade važan dio mozaika koji podrazumijeva brigu o naraštajima koji dolaze, ovaj tekst nosi poruku imanentnu naraštajima kojima se obraća. Poruke su, osim vaspitno obrazovnih i one da ima smisla živjeti, boriti se za ljubav i dobro, i truditi se da mijenjamo svijet u kome živimo na bolje.

Sa redovnog repertoara Grdaskog pozorišta izdvajamo izvođenje dvije lutkarske predstave u okviru dva međunarodna festivala. Lutkarska predstava „Prodavnica igračaka“ (6+) Jaroslava Antonjuka, 7. oktobra izvedena je na XVII Međunarodnom festivalu pozorišta za djecu u Banjaluci. Višestruko nagrađivana predstava, takođe sa lutkarske scene - „Bajka o ribaru i ribici“ (6+), Evgenija Ibragimova, igrala je 24. oktobra na III Internacionalnom festivalu lutkarskih pozorišta „DniproPuppetFest-2018“ u Dnjepru (Ukrajina).

S.M.

„Ivo Vizin: Kapetan od snova“ - detalj sa proba

Nakon uspješnih festivalskih nastupa, Pozorište iz Podgorice tako je ambiciozno krenulo u novu sezonu, jer je 2. oktobra počelo sa probama za predstavu koja će biti namijenjena djeci i mladima. Predstavu pod radnim naslovom „Ivo Vizin: Kapetan od snova“ koju po nagrađenom tekstu „Ivo-va odiseja - Merito Navale“, dramske spisateljice **Jelene Milošević** režira **Zoran Rakočević**. Pored reditelja, u autorskom timu su: **Dragana Tripiković**, dramaturškinja, **Slavka Nelević**, koreografinja **Smiljka Šeparović**, scenografinja i **Nemanja Bečanović**, kompozitor. U glumačkoj podjeli su: **Jelena Simić**, **Sanja Popović**, **Miloš Pejović**, **Goran Slavić**, **Branka Femić**, **Pavle Popović**, **Vule**

„Carevo novo odijelo“ - (Hercegno vsko pozorište)

„Vrijeme je da Petar Pan odraste“

• *Pozorište i život treba da su jedno. S' druge strane moramo imati ambiciju da je pozorište više od života i da umjetnošću utičemo da napravimo život onakvim kakav bi trebalo da bude.* (Petar Pejaković)

U koprodukciji **Hercegno vskog pozorišta** i **Herceg festa**, 25. oktobra, u Dvorani „Park“ premijerno je izvedena predstava „**Carevo novo odijelo**“, a na istoj sceni prethodila su dva uspješna predpremijerna igranja. Dramatizaciju ove poznate bajke **Kristijana Andersena** uradio je dramaturg **Dorđe Stanojlović**. No, kako je adaptacija bajke nastala na probama, dramatizacija pored Stano-

ma, od 9 do 99 godina“. Ona je sasvim „*drugačija*“ bajka od, do sada insceniranih postavki istoimenog Andersenovog djela, jer „*dotiče ozbiljna pitanja svih vremena: vlast i zloupotrebu vlasti, laž i istinu i manipulaciju*“. Dakle riječ je „*o storiji, koju vlast sagledava kao zamku, gdje lako upadaju i oni koji je nose i oni koji je trpe*“, objašnjavaju koproducenti i autorski tim.

„Carevo novo odijelo“ - predstava za sve uzraste

jevića pripada i reditelju i glumcima. Komad je rediteljski postavio **Petar Pejaković**, jedan od najznačajnijih crnogorskih pozorišnih stvaralaca. U autorskom timu su: **Vojislav Vojo Kilibarda**, scenograf, **Jelena Vasiljević**, kostimograf i **Milina Kovačević**, producentkinja. Uloge su povjerene hercegno vskoj „*muškoj reprezentaciji glumaca*“ koji su afirmisani profesionalci na crnogorskoj pozorišnoj sceni: **Dejanu Đonoviću**, **Goranu Slaviću**, **Milošu Pejoviću** i **Vladimiru Miloševiću**.

Prema navodima koproducentata, ova „*porodična, teatarska priča je namijenjena svim uzrasti-*

„*To je jedna od najkarakterističnijih bajki. Različita je od svih na koje smo navikli i zato smo odlučili da je uradimo kroz improvizaciju. To je put kojim se rjeđe ide, što je i teže, ali čini mi se da smo došli do dobrog rezultata. Malo smo ambiciozno postavili cilj - da priča djecu susretne i sa politikom, sa pitanjem: Šta je vlast, na koji način funkcioniše? Ona bi trebalo da bude prvi dodir sa tim temama, a zapravo da se bavi velikom temom istine, da pokaže zašto se laže, na koji način nas strah tjera da ne kažemo ono što i kako jeste. ...Ne postoje teme koje djeca ne mogu razumjeti. Samo*

je pitanje na koji način im to približavamo i upravo treba da se time i bavimo sa posebnom pažnjom i da djecu ne sklanjamo od stvari, već da ih na jedan fin način uvodimo u život. Ono što je važno, ovdje je tema vlast, vladavina, politika – tema koja je veoma prisutna u životima i koja čak i djecu uslovljava, a kamoli nas odrasle. Pozorište i život treba da su jedno. S' druge strane moramo imati ambiciju da je pozorište više od života i da umjetnošću utičemo da napravimo život onakvim kakav bi trebalo da bude“, pojasnio je medijima svoj rediteljski rukopis Petar Pejaković.

Đorđe Stanojlović, dramaturg naglasio je da je na tekstu ove Anderesenove bajke radio još kao student prve godine dramaturgije, 2007. godine. No, tekst predstave kakva je danas razlikuje se od njegovog integralog teksta. Stanojlović, takođe ističe da su dosta radili „na improvizaciji, na podizanju teksta na viši i dublji nivo, što je bilo neizostavno da bi predstava uopšte i zaživjela“.

Glumac Miloš Pejović naglašava da je reditelj Pejaković imao ideju u kom pravcu treba da idu, što su oni kroz probe iskristalizovali, tako da su scene fiksirane.

„Priča je jasna djeci kojoj je danas ponuđeno bezbroj načina da saznaju sve što žele. U skladu s tim i pozorište treba da se obraća ozbiljno, jednako kao i odraslima. Velika je odgovornost igrati za djecu jednu angažovanu predstavu, a pri tom igrati i za odraslu publiku. Nijesmo od početka mislili da je uradimo i za odrasle i za djecu. Međutim, negdje na pola procesa otkrili smo da smo napravili takvu stvar. I zaista, podjednako je zabavna za obje grupe gledalaca. Djeca shvate jedan nivo, odrasli nešto drugo, tako da za svakoga imamo po nešto. Drugačija od igranja do igranja“, kaže Miloš Pejović, kome je povjerena uloga Cara.

Njegov kolega Dejan Đonović naglašava da „društveno angažovanih, posebno politički obojenih predstava, nema baš mnogo, ne samo kod nas. 'Carevo novo odijelo' donosi i to – uz repliku koju treba izdvojiti '...vrijeme je da Petar Pan odraste i da Pinokio prestane da laže'. Mislim da naše, pa ni društva u okruženju, još nijesu sasvim sazrela za to vrijeme i zbog toga je ova predstava potrebna. Petar Pan je cijelo društvo, a Pinokio i dalje laže. On je drveni lutak koji oživi kada prestane da laže i kada počne da ide u školu, kada počne da osvaja neko znanje. Da bismo svi zajedno smogli hrabrosti da se mijenjamo na bolje i da kažemo istinu moramo da imamo znanje i o sebi i o drugima, ali i o svojim potrebama“, izjavio

je Đonović za Radio Herceg Novi. On za predstavu kaže „da je puna znakova, krivina, prelaza, mostova, uzletišta ali i tobogana, i to sve je našlo mjesto i u tekstu i u glumačkoj igri, te konačno na pošten i otvoren način govori o vlasti, njenoj zloupotrebi, hrabrosti i kukavičluku, o ljudskom rodu kroz istoriju, ali i danas“. Sličan stav ima i glumac Goran Slavić, koji je naglasio da voli predstave u kojima se glumci ne dodvoravaju djeci, nego im se obraćaju kao odraslim ljudim i, uče ih da formiraju „svoje mišljenje, svoj stav, da nauče da su dio društva i važni, da se i oni pitaju ili će se pitati“, jasan je Slavić. Glumac Vladimir Milošević nije krio zadovoljstvo nakon premijere, jer su tada, kao i na predpremijerama, reakcije publike bile fantastične. On je podsjetio na činjenicu da se njih četvorica glumaca pojavljuju u više uloga što im je bila dodatna inspiracija. „Ova predstava i sve uloge pokazuju koliko je bitno da, ne samo djeca, nego i mi odrasli, sazremo. Pozorište je refleksija života, vidi se i ono lijepo, ali i sve mane, s ciljem da se prođe neka katarza i eventualno da se čovjek sam na bolje promjeni, pa onda i društvo u cjelini“, naglašava Milošević.

Milina Kovačević, producentkinja podsjeća da je HercegNovsko pozorište planiralo još od 2012. godine projekat „Carevo novo odijelo“. U to vrijeme Herceg festu je za realizaciju tog projekta stigla i podrška Ministarstva kulture, ali sticajem okolnosti nije se počelo sa radom.

„Startovali smo u aprilu ove godine. Dobili smo podršku Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i HercegNovsko pozorište je kroz Ugovor o javnom radu u projektu angažovalo više mladih profesionalaca i tako smo dobili novi zamah“, pojasnila je Kovačević.

Među ocjenama mnogobrojne publike za ovaj komad, izdvajamo mišljenje profesora Stevana Koprivice. On je predstavu „Carevo novo odijelo“ svrstao u „utopijsku bajku, sa političkim angažmanom“. Ocijenio je i „kao komad koji je neobičan, na tragu modernog teatra.... Pokušaj da se na premisi Andersena, preludira, džezira na poznatu temu, nemamo happy endove i neko opšte zadovoljstvo nego se na kraju predstave postavlja veliki upitnik“, kazao je Koprivica.

Premijera „Carevog novog odijela“, predstave za djecu i odrasle dio je svečarskog programa pripremljenog u čast obilježavanja 28. oktobra Dana Herceg Novog.

„Alisa u zemlji čuda“ - Dramski studio za djecu i mlade Zahumlja

Uzbudljiva saga o odrastanju i sazrijevanju

Najmlađi članovi dramskog studija „Zahumlje“, krajem septembra u okviru obilježavanja 120 godina te ustanove, premijerno su izveli predstavu „Alisu u zemlji čuda“. Predstava je rađena po istoimenoj bajci Luisa Kerola, a u režiji Marije Backović i Milivoja Lakića. Ovo je priča o odrastanju i sazrijevanju, koja podstiče želju za maštom i igrom.

Te večeri scena Zahumlja je bila popunjena mladim glumcima koji su svoji kreacijama nadahnuto donijelu ovu poznatu bajku. Među publikom su mahom bila djeca predškolskog uzrasta i učenici

Dramskog studija za djecu i mlade u „Zahumlju“. Ona pojašnjava da ova inscenacija poznate bajke, počiva na adaptaciji koju je prije desetak godina radilo beogradsko Pozorište „Duško Radović“.

„Tu adaptaciju cijenim prikladnom za ovaj uzrast, ali i za neku vrstu poigravanja. Ovdje je akcenat na samim glumcima, jer nemamo ni kostima, ni scenografije. Oni samo pričaju priču. Rad sa djecom, pa i ovog puta, me uvijek obraduje i zaista mi predstavlja veliko zadovoljstvo. Djeca i mladi su dvije kategorije glumaca koje me uvijek

„Alisa u zemlji čuda“ podstiče želju za maštom i igrom

nižih razreda, koji su pažljivo iščitavali put svog omiljenog lika kroz „Zemlju čuda“.

Ono što ovaj komad razlikuje od dosadašnjeg scenskog iščitavanja poznate bajke jeste rediteljski koncept, koji se oslanja isključivo na glumački izraz, bez scenografije i kostima. U komadu, takođe nema standardne podjele na glavne i sporedne uloge, jer kako naglašava rediteljka Backović, takav koncept nije preporučljiv za rad sa djecom.

„Alisu u različitim scenama igra više djevojčica koje tumače i druge likove. To je otvorena i nestandardna podjela uloga, u kojoj svi akteri imaju podjednake role. Podjela na glavne i sporedne uloge nije dobra za djecu tog uzrasta. Predstava neće biti nadograđivana, a posebno je značajna jer prezentuje tromjesečni rad ove grupe djece“, pojasnila je Marija Backović, rediteljka komada, koja je i mentorka i dramska pedagoškinja

obraduju. Kada ih ugledam u sali odmah mi je jasno da rad sa njima ima poseban smisao“, cijeni rediteljka Backović.

Mali, a veliki glumci „Zahumlja“, bez izuzetka, za svoje vršnjake imaju poruku: *„Bavite se pozorištem, jer to je ne samo zabava i druženje, već je i zdravo. Preporučljivo je posebno onima koji su zatvoreni, jer pozorište upućuje na komunikaciju, veću zainteresovanost i otvorenost prema drugima“*.

„Zahumlje“ je proteklih godina bilo producent više naslova za djecu i mlade, a ovom predstavom nastavilo je sferu svog interesovanja za savremenu pozorišnu praksu u oblasti teatra za djecu i mlade. Prema najavi produkcije, „Alisa u zemlji čuda“ biće igrana u Kotoru, Baru i nekim drugim festivalima u Crnoj Gori i regionu.

S.M.

Kraljevsko pozorište Zetski dom, 30. avgusta otvorilo novu sezonu

„Pobuna mornara“ okupila umjetnike regiona

• „Pozorišna predstava ‘Pobuna mornara’ je izuzetan projekat koji je ostvario dobar umjetnički rezultat... Tretira temu koja za polazište ima jedan jubilej, stotinu godina od pobune kotorskih mornara. Predstava referiše na istorijski događaj, ali ona je zapravo ponudila puno više. Vrlo ozbiljno, promišljeno, uzbudljivo, govori o modelima represije i pobuni kao ljudskom pravu. Postavlja se pitanje da li se u ovih stotinu godina nešto jeste ili nije promijenilo. (Janko Ljumović)

Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ otvorilo je pozorišnu sezonu 2018/2019 na školskom jedrenjaku „Jadran“, 30. avgusta, premijernim izvođenjem drame „Pobune mornara“. Prvo izvođenje pretposljednje avgustovske večeri, kao i tri reprize kod školskog broda „Jadran“ u Tivtu, odveo je publiku na put u jedno krajnje autentično, hrabro i jedinstveno iskustvo. Predstava je inspirisana tekstovima „Kotorski mornari“, Fridriha Vulfa i „Četvrti ugao“, Radoslava Rotkovića, u režiji

pozorište.

Slovenački reditelj **Diego de Brea** uradio je predstavu koja je sabrala, ali dobila zajedništvo. Njegov rediteljski rukopis išao je do kraja u namjeri da pokaže kako izgledaju: glad i žeđ, agresija onoga koji je iznad, sirova krv i dah onih koji dramatično napuštaju život. Revolucija se dešava upravo zbog toga, jer života neće biti više, ako se ne usudimo. Zato je ova hrabra predstava na premijeri iznenadila, do posljednjeg mjesta ispunjeno, gledalište koje je

Ljumović: „Pobuna mornara‘ uzbudljivo govori o modelima represije i pobuni kao ljudskom pravu...“

Diego de Brea, koji potpisuje adaptaciju, vizuelni identitet predstave i izbor muzike. Ansamblu se pridružila i sopran iz Albanije - **Gjylie Pelingu**. Predstava „Pobuna mornara“ nastala je kao prvi proizvod interregionalnog projekta **ADNICH**, koji pripada *pretpristupnim IPA programima*. Njegov cilj je stvaranje mreže na južnom Jadranu između Italije, Albanije i Crne Gore, koja će se baviti promocijom nematerijalnih kulturnih dobara kroz umjetnost i

bilo smješteno baš na autentičnom prostoru, tik uz jedrenjak „Jadran“ na tivatskim Pinama. Te granične stvari u borbi za sve što čovjek ima, tako autentično i precizno postavljene, jesu razlog za nelagodu, naročito u vremenu u kome pristajemo na sve.

„Često se revolucija tumači kao junačko djelo, a u stvari to je situacija na elementarnom rubu, zatvorena, bez izlaza i mogućnosti da je čovjek izdrži. Čovjek koji se buni nije revolucionar,

već je na ivici. I onda puca. Kao balon. Politički, ekonomski, multinacionalni sistemi današnjice proizvode ugodna stanja kako bi stvorili kontrolisane revolucije, podobne za modeliranje i zaustavljanje. Današnja civilizacija čini sve da ljude učini pasivnim i uvijek pronade ventile da ih zadrži u udobnosti, kako ne bi reagovali. A u stvari baš ta reakcija, ta eksplozija, taj kolaps u čovjeku, taj salto - mortale, ta graničnost je možda ono što je najzanimljivije... tu više nema skrivanja, već se otvaraju oni najistinitiji dijelovi u čovjeku kada je osjetljiv i kad pati. U tom trenutku on skida masku i pokazuje se kao čovjek... Ta strava ne znam, jeste, i nije za publiku. To je način za koji sam se odlučio, nijesam htio raditi neki prazan, monumentalni heroizam. Ova pobuna nije promijenila ništa, ali nije bila uzaludna. Danas su ljudi pasivni, pristaju na kapitalističke i neoliberalističke uslove koji nude lažnu sigurnost, ali sa druge strane vlada potuno nezadovoljstvo koje se ne odražava nigdje, pristajemo na sve. Ovi ljudi, u gladi i žeđi, u kavezu broda iz koga nijesu sišli četiri godine trpeći sve, to su za nas nezamislive stvari. Mi sve to pratimo kao igrani film, ne identifikujemo se. Čovjek je takav da, dok njega ne dirne, nema to veze s njim. Kapitalizam strateški radi na toj pasivnosti. Zato smatram da će neko imati otklon, jer valjda nama treba populizam. Ovo je kolosalna tema koja se vraća i koja je aktuelna““, objasnio je svoj rukopis režiser Diego De Brea.

„Na ovaj način, Kraljevsko pozorište kao lider evropskog projekta Adnik, Interreg IPA, u saradnji sa partnerima iz Italije i Albanije, daje zamajac za nove tendencije u kulturi, pronalazeći tako nove načine očuvanja nematerijalne kulturne baštine, čuvajući od zaborava bitne istorijske događaje. Takva je priča o mornarima čija se stogodišnjica obilježava upravo ove godine. Bili su mladići koji su se na surovoj zimi pobunili za mir, ravnopravnost i protiv gladi. Samo tri dana trajala je njihova pobuna, ali zapamćena je kao simbol otpora malog protiv velikoga, slabog protiv jačega. Predstava ipak ne aludira samo na prošlost. Politika je ta koja tjera ljude do krajnjih granica i u tom smislu je ovaj tekst veoma aktuelan““, objasnio je De Brea.

„Pozorišna predstava ‘Pobuna mornara’ je izuzetan projekat koji je ostvario dobar umjetnički rezultat, što je najvažnije. Tretira temu koja za polazište ima jedan jubilej, stotinu godina od pobune kotorskih mornara. Predstava referiše na istorijski događaj, ali ona je zapravo ponudila puno

više. Vrlo ozbiljno, promišljeno, uzbuđljivo govori o modelima represije i pobuni kao ljudskom pravu. Postavlja se pitanje da li se u ovih stotinu godina nešto jeste ili nije promijenilo. Ova predstava i u toj ravni dolazi do svih gorućih i bolnih pitanja XXI vijeka, a čini se da jedino umjetnost i humanistička nauka zapravo vrlo ozbiljno postavljaju ta pitanja i ulaze u dijalog sa publikom i građanima. Drugi dio ovog čitanja projekta je sam produkcijski model koji je jedna dobra priča nastala u Zetskom domu. Taj Teatar već ima u repertoaru niz projekata koji potvrđuju hrabru i važnu ideju da se u mediju pozorišta radi na koprodukcijama, na različitosti koja dolazi od individualnih umjetnika, koji su slika, i u ovom projektu, ujedinjene Evrope“, kazao je o predstavi Janko Ljumović, njen konsultant i recezent, profesor produkcije na FDU.

Glumci, njih osmorica: Srđan Grahovac, Romano Nikolić, Atanas Atanasovski, Valentin Tino Kostadinovski, Omar Bajramspahić, Peđa Marjanović, Mak Čengić i Marko Todorović, dali su sve od sebe. Oni su dio inovativnog koncepta „Art Geto“, međunarodnog ansambla koji je Lidija Dedović, umjetnička direktorica „Zetskog doma“ realizovala kao ideju o pokušaju preispitivanja šta nas je to toliko razorilo.

„Zovemo se ART GETO. Pozorište je pobunjeni pacifist i njegova teritorija je sloboda. Dakle naša teritorija Geto je teritorija nove umjetničke slobode. Kada pišem umjetničke-mislim na onaj dio društva i na sve one individualce koji opstaju uprkos očiglednom kolapsu svijeta. Velika je umjetnost opstati danas. Naš GETO počinje ‘Pobunom’. Naš GETO nema strance, jer mi smo umjetničko društvo i ni jezik ni nacionalizam nam nijesu barijere. Naše umjetničko društvo buni se za bolje društvo, sigurnost, moral i ljubav“, kazala je Lidija Dedović, umjetnička direktorica Kraljevskog pozorišta Zetski dom.

Upravo zbog toga namjera je bila stvaranje nove umjetničke zajednice. Kroz proces i premijeru se pokazalo, da su ta ideja i projekat dali važne rezultate. Esencijalni su bili zadaci, krajnje intenzivna upotreba tijela kao oruđa, fisis kroz koji se dolazilo do suštine priče, odnosno njene inscenacije.

„Povezali su se mladi umjetnici, dosegli još jedno parče slobode, dajući pritom puno, kao ljudi i umjetnici koji imaju šta reći. Svi oni bi se i danas pobunili“, navodi produkcija „Zetskog doma“.

„Ovaj koncept nam je pružio da kao mladi glumci i kolege, sad već i prijatelji, saradujemo u Crnoj Gori. Taj potez Lidije Dedović pokazao se

kao pun pogodak. Ja sam iz Dubrovnika, čast mi je bilo biti dio ove priče, teme koja nama mladima nameće da se pobunimo za to da vrijeme krene naprijed. Ja lično, ja bih se pobunio za solidarnost, za mir, za jednakost i za ljubav. Osim istorijom, ova predstava bavi se sadašnjim vremenom. Nedugo nakon svega što se događalo na našim prostorima, sklopiti ovakav sjajan ansambl mladih i talentovanih ljudi, koji imaju različita mišljenja, ali se podržavaju istovremeno je jedno bogatstvo koje se ne smije pustiti olako. Trebalo bi ga nastaviti“, rekao je nakon premijere hrvatski glumac **Romano Nikolić**.

očekivao. A, opet, čini mi se da smo u nekim trenucima bili i prenježni u odnosu na stvarnost mornara. Porazno je da se nakon ove priče o velikim ljudima iz prošlosti vratimo u današnjicu. Poslije samo sto godina toga više nema, kao da smo neki drugi narod, zaboravili smo da se bunimo, mladi nemaju identitet. Ja bih se pobuno protiv svega, vjerujte. Svaki segment našeg života, od školovanja, sve, sve može da bude bolje, predug je taj spisak“, zaključio je crnogorski glumac **Marko Todorović**.

Njegov kolega, **Srdan Grahovac**, pojasnio je da rediteljsko rješenje „*vodi ka nečem istinitom, nečem što su prava čovjekova osjećanja, glad, žeđ i*

„Pobuna mornara“ okupila glumce regiona

„Najveći izazov bio je prilagoditi se metodologiji rada Diega de Brea, koji je zahtjevan reditelj. On nas je vodio kroz fizičke vježbe koje bi nam donijele neku vrstu emocije koja je približna stanjima i osjećanjima u kojima su se nalazili mornari. To je kao pristup jako zanimljivo. Danas nema pobune. Dugo se, sistematski radi na tome da se pobune uguše. Izražena je atmosfera konformizma, da nam je dobro, lijepo, da možemo sve sebi da priuštimo, dok se osnovne ljudske vrijednosti gube. To donosi kapitalizam. Danas bih se ja pobunio za položaj glumaca na Balkanu“, rekao je **Peđa Marjanović**, glumac iz Srbije.

„Srećni smo zbog toga što je ovo dobra predstava, što su reakcije dobre, što smo uspjeli da priču ispričamo drugačije, na način koji niko nije

muka, potreba za familijom. Uz Diega mogli bi doći do pravih osjećanja tih ljudi koji su to doživjeli. Tu se ne ide za heroje, tu se ne ide za neke velike hrabre ljude. Tu se ide za iscrpljene ljude, za nešto što je dovedeno do dna i iz tog dna se više nema kud. Ili u smrt, ili u pobunu, revoluciju. Diego pokušava da nam dovede pred oči, te slike“, kazao je Grahovac.

PR služba Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“

„O miševima i ljudima“ - „Barski ljetopis 2018“ i Gradsko pozorište

Priča o prijateljstvu, snovima, iluzijama

• *Ova vanvremenska priča čini ovaj roman revolucionarnim za svako vrijeme jer govori o pravu na život i kada smo drugačiji od većine. Zabrinuti smo nad svijetom koji se drastično dehumanizira svakodnevnom i agresivnom trkom za profitom. (Dino Mustafić)*

„Barski ljetopis“, njegovo 31. izdanje, koji i nakon bogatog sadržaja tokom ljeta nastavlja u kontinuitetu repertoar cijele godine, ostaje upamćen po premijernom izvođenu predstave „O miševima i ljudima“. Ovaj komad je rađen u koprodukciji „Ljetopisa“ i Gradskog pozorišta Podgorica. Nastao je po istoimenoj noveli Džona Stajnbeka, u režiji Dina Mustafića, jednog od najznačajnijih regionalnih reditelja današnjice. Dramatizaciju i dramaturgiju potpisala je Stela Mišković, scenografiju je uradila Smiljka Šeparović Radonjić, a kostimi su djelo Line Leković. Autorka muzike je Tamara Obrovac. Uloge tumače: Mišo Obradović, Miloš Pejović, Branko Ilić, Pavle Ilić, Vule Marković, Marija Đurić, Dejan Đonović i Božidar Zuber.

radničkoj klasi i slika su siromaštva i teškog života ljudi sa dna društvene ljestvice. Glavni junaci su dva prijatelja Džordž, čestit i dobar čovjeka i Leni, krupan i snažan, sa umom malog djeteta. Oni čine porodicu, držeći se jedan drugog kako bi pobijedili usamljenost i otuđenost.

„Tu je i motiv ‘američkog sna’, kao sveprihutne teme u američkoj književnosti, ali i filozofiji utopije, što mi je blisko svjetonazorski i etički. Za takvo iskustvo nije potrebno bilo intervenirati u literarni materijal kako bi približili epohu gledaocima. Mi živimo isti ili čak i gori socijalni i politički trenutak, koji prepoznajemo u našoj svakodnevnici, koja radeći mukotrpno na farmama, pokušavaju naći svoj komad zemlje, dom, znak sopstvene slo-

Sa premijere komada „O miševima i ljudima“

Predstava „O miševima i ljudima“ govori o posljedicama ekonomske krize u Americi tridesetih godina minulog vijeka i periodu Velike depresije u Americi. Zbog teme, ovaj prozorišni komad odlično korespondira sa današnjim vremenom. Osim priče o socijalnoj pravdi. On govori o prijateljstvu, snovima, iluzijama, kao neophodnosti opstanka u surovom okruženju koje marginalizuje drugačije, stare, bolesne i osobe sa smetnjama u razvoju. Predstava, istovremeno govori o bijegu i utopiju. Stajnbekovi likovi pripadaju obespravljenoj

bode. Željeli smo da sve te tematske linije sačuvamo u našoj inscenaciji. Dakle, željeli smo da sačuvamo tu jednu apoteozu prijateljstvu, čovjekoljublju, jednoj nježnosti, brizi koju iskazuju dva glavna junaka jedan za drugoga. Sa druge strane, bila nam je vrlo bitna socijalna komponenta, jer svi likovi na neki način prave atmosferu tog svog nedorečenog, neiskazanog sna, a to je da negdje postoji taj neki drugačiji, bolji svijet, mnogo pravedniji od onog u kojem žive. Ta egzistencijalna tjeskoba, ta muka, depresija, samoća i tišina koja ih ophrvava i lomi

im kičmu, bili su nam bitni kao emotivna i idejna čvorišta predstave“, izjavio je reditelj Mustafić, nakon premijere. On je u pratećem marketniškom materijalu zapisao:

„Ova vanvremenska priča čini ovaj roman revolucionarnim za svako vrijeme jer govori o pravu na život i kada smo drugačiji od većine. Zabrinuti smo nad svijetom koji se drastično dehumanizira svakodnevnim i agresivnom trkom za profitom. Postajemo moderni robovi, nadničari

svakom smislu, da nijedan lik ne bude samo puka funkcija, već zaokružen od početka do kraja“, izjavila je Mišković.

„Gradeći Lenijev lik, nijesmo nužno kretali od pretpostavke da je osoba sa smetnjama u razvoju. Pošli smo od tačke da on ima svijest djetata, iako je u tijelu prilično jakog muškarca, koji pritom nema kontrolu nad svojim postupcima. Za razliku od drugih uloga i procesa u kojima se bavite motivom lika, onoga što on želi, odnosima sa drugima, kod

Miloš Pejović i Mišo Obradović u glavnim ulogama

neoliberalnog kapitala koji proždrljivo jede našu sudbinu i potragu za srećom, prava na san, utopiju, viziju boljeg i pravednijeg svijeta“.

Jedan dio javnosti i kritike, njegov rukopis je doživio kao „jasno, usredsređenu, humanistički orijentisanu, rediteljsku viziju“, što se može se „čitati u arhetipima, odnosno u kontekstu najuniverzalnijih ideja ljudske prirode i života, ne odmičući od vrlo konkretno definisanog hronotopa, koji Stajnbek svojim klasikom zadaje“.

Stela Mišković, koja je na Stajnbekovom djelu imala vidne intervencije u vezi sa razvijanjem likova, navodi da „tekst sam po sebi nosi određenu dozu savremenosti. Više je pitanje našeg čitanja, nego dramaturških intervencija. Ali ono što jeste bilo potrebno uraditi, u odnosu na Stajnbeka, je da se jedini ženski lik izmjesti iz mizoginije u koju je bio smješten, samom činjenicom da ona nema ni svoje ime, već je nazvana Karlijevom ženom. Mi smo joj dali ime i snove, na koje ima pravo. Ostale intervencije su se ticale sporednih likova koji nijesu imali zaokruženu dramaturšku liniju, kojima smo dali njihove lične drame. Cilj nam je bio, u

Lenija je sve jasno i izrečeno. Ono što je bilo teže naći je taj njegov entuzijazam. Ja sam ga našao u tom prihvatanju svih“, kazao je novinarima, glumac Miloš Pejović, koji tumači ulogu Lenija.

„Ideja interpretacije Džordžovog lika je da drugi zapravo prvi, što je veliki izazov za savremenog čovjeka, koji je egocentričan. To je ideja o tome šta ja mogu da uradim za drugog. Drago mi je da sam se suočio sa tom idejom kroz ovaj komad i lik, jer to je težnja vrlini. Džordž je danas svak ko je nesebičan, spreman da se da za drugoga, da povuče za onoga koji ne može. Svako od nas je Džordž kad uspije to da uradi, kad uspije da se da za drugog“, pojasnio je Mišo Obradović, koji je igra Džordža.

Osim premijere i dva repriza izvođenja u drugoj polovini jula na „Ljetopisu“, predstava „O miševima i ljudima“ imala je i podgoričku premijeru i reprizu dva mjeseca kasnije u Velikoj sali KIC-a „Budo Tomović“. Tu predstavu je početkom avgusta imala priliku da odgleda i tivatska publika

„Krvave svadbe“ - „Grad teatar“ i novosadsko Srpsko narodno pozorište

Pjesnički jezik u teatarskim okvirima

„Htio sam pozvati ljude da na trenutak prestanu da misle iz sopstvenog pakla subjektiviteta. Da puste znanje i da osjete. Da nekom drugom centru, a ne onom cerebralnom, dozvole da primi jedno djelo. Da umire buku svojih misli i da prije svega slušaju i osjete. Lorka je bio moj prvi izbor...“ (Igor Vuk Torbica)

Bilježi: Slavojka Marojević

Da je centralni događaj ovogodišnjeg 32. „Grad teatra“ bila premijera predstave „Krvave svadbe“, Federika Garsije Lorke, u režiji poznatog regionalnog reditelja mlađe generacije **Igora Vuka Torbice**, pokazuje i slogan tradicionalnog budvanskog Festivala - „Kad se pojavi Mjesec“, koji

crkava, a novosadsko SNP je sredinom septembra sa ovim naslovom otvorilo sezonu u zatvorenom prostoru (na Maloj sceni), što nije donijelo razliku, jer je reditelj svoj rukopis prilagodio i jednom i drugom ambijentu. Ovaj producerski naslov, prema ocjeni nekih od aktera ovog komada, ostaće u analima Budve i njenog prepoznatljivog Festivala.

Varja Đukić, poznata crnogorska glumica,

„Krvave svadbe“ oduševile publiku na otvorenoj sceni između crkava u Budvi

potiče iz pišćeve drame, napisane 1932. godine, a čije je prvo uprizorenje na sceni režirao sam autor. Da se radi o zanimljivom i vrijednom komadu, koju je „Grad teatar“ radio u koprodukciji sa **Srpskim narodnim pozorištem** iz Novog Sada, pokazalo je veliko interesovanje publike, koja je za premijeru, 9. avgusta, tražila „kartu više“. Isto se ponovilo u naredna tri dana, za reprizna izvođenja. Predstava se u Budvi izvodila na otvorenom prostoru - između

naglasila je da se radi o „autentičnom, impulsivnom“ komadu „*koji po svemu pripada Mediteranu i ovom podneblju... Bez obzira na koprodukcijske situacije, ovaj grad i ambijent je dobio apsolutno osmišljenu predstavu za prostor između crkava u Starom gradu. To je neki kapital, rijedak u mnogo godina unazad*“, naglasila je Đukić. To viđenje glumice Đukić podijelio je i veći dio publike, koja je u vrelin avgustovskim noćima, u Budvi uživala

u izvođenju ovog dramsko-muzičkog i poetskog čitanja komada.

Zadovoljni su bili i producenti iz Budve i Novog Sada. **Milena Lubarda Marojević**, direktorica „Grad teatra“ istakla je da je Festival „*odnjegovao publiku koja puno očekuje i koja zna da prepozna ono što je vrijedno. Ova predstava ne prati trend i ne bi me čudilo da nakon nje uslijede neki novi trendovi u pozorištu. 'Krvave svadbe' predstavljaju jedan smjer koji publika očekuje, a to je da se u teatru prije svega ide dalje, da se istražuje, a da se istovremeno ne odstupa od stvari koje jesu*

Nagrada „Grad teatar“ u ruke Igora Vuka Torbice

Igor Vuk Torbica, poznati reditelj, laureat je nagrade „Grad teatar“, koja se dodjeljuje za doprinos pozorišnom stvaralaštvu u 2017. i 2018. godini. Žiri za dodjelu tog prestižnog priznanja, u sastavu: **akademik Dževad Karahasan**, književnik, **prof. dr Jelena Lužina**, teatrolog i **Željko Hubač**, dramaturg, tu odluku donio je jednoglasno **1. Novembra**, u Budvi, nakon višekratnih elektronskih konsultacija o cjelini dramskog programa 31. i 32. izdanja „Grad teatra“.

Torbici je ta nagrada, kako navodi Žiri u saopštenju, pripala „za izuzetno promišljeno, temeljito i nekonvencionalno čitanje i uprizorenje Lorkinih „*Krvavih svadbi*“.

Ta predstava je potvrdila „temeljne odrednice na kojima Igor Vuk Torbica gradi i razvija vlastitu poetiku, odnosno bogati rediteljski rukopis koji ga, godinama afirmiše kao jednog od najintrigantnijih i najistrajnijih kazalištaraca (*pozorištnika*, *Sterija*) u regiji“ – obrazložio je Žiri svoju odluku.

Nagrada „Grad teatar“, reditelju Torbici će biti dodijeljena na Svečanoj sjednici povodom proslave Dana opštine Budva, 22. novembra 2018. Godine.

nametnutne, jesu propisane kao najveći pozorišni kvalitet“, izjavila je Lubarda Marojević. Njen kolega **Zoran Đerić**, upravnik Srpskog narodnog pozorišta ocijenio je da je najveća energije ove predstave poetična snaga koja iz nje izbija.

Ovoj složenoj i slojevitoj priči, punoj simbolike, koja je kroz metaforički rediteljski rukopis postavljena u neobičnom scensko-poetskom iskazu, dominiraju jednostavni siže i burna emocionalnost. No, pored reditelja Torbice, kompletnom scenskom utisku doprinijeli su i ostali članovi autorskog tima, svojim likovnim i muzičkim izrazima: **Branko Hojnik**, scenograf i njegova

asistentkinja **Andrea Rondović**, **Jelisaveta Tatić**, kostimografkinja, **Vladimir Pejaković**, kompozitor i **Dejan Sredojević** koji je zadužen za scenski govor. Dvanaestočlani glumački ansambl sastavljen od poznatih crnogorskih i srpskih glumaca, suptilnim izražajnim sredstvima prenijeli su svu simboliku ove univerzalne Lorkine priče, pune poetike i emocija. Pored **Varje Đukić** (Majka), u predstavi uloge tumače: **Milica Grujičić** (Vjerenica), **Ivana Mrvaljević** (Tašta), **Pavle Popović** (Leonardo), **Branka Stanić** (Leonardova žena), **Vukašin Randelović** (Vjerenik), **Miroslav Fabri** (Otac), **Draginja Voganjac** (Susjeda i prosjakinja, smrt), **Maja Stojanović** (Služavka), **Dušan Vukašinović** (Prvi drvosječa), **Filip Đuretić** (Drugi drvosječa) i **Nenad Pećinar** (Mjesec). Oni su probe počeli 3. jula u u Novom Sadu, u Srpskom narodnom pozorištu, a završne su odradili u Budvi.

To što se opredijelio za poetski teatar, reditelj Igor Vuk Torbica objašnjava činjenicom da je „*Lorka jako malo postavljan na našim scenama, kao i cjelokupan teatar poezije i poetskog. Grubo vrijeme dovelo nas je i redovno do surovog teatra... Nemam ništa protiv, vrijeme diktira i zahtijeva da mu teatar uzvрати jednakom, ako ne i snažnijom mjerom, ali ponekad je potrebno zastati, odmoriti i sebe i publiku nad nečim drugim, nečim što nas vraća na osnove postojanja*“, kazao je Torbica. U riječi reditelja, on je obrazložio izbor ovog Lorkinog teksta:

„Htio sam odmah da pronađem tekst zbog kojeg bi me mnogi na prvom mjestu upitali – nama rediteljima veoma dobro znano pitanje – 'Šta ćeš sa tim danas?' Već sam imao i spreman odgovor: Mene ne zanima to 'danas'. Ako svakoj stvari koju činimo moramo naći i trenutno uzemljenje i utemeljenje u neposrednom 'sad i ovdje', onda k vragu sa cjelokupnom umjetnošću. Htio sam pozvati ljude da na trenutak prestanu da misle iz sopstvenog pakla subjektiviteta. Da puste znanje i da osjete. Da u nekom drugom centru, a ne onom cerebralnom, dozvole da prime jedno djelo. Da umire buku svojih misli i da prije svega slušaju i osjete. Lorka je bio moj prvi izbor, ne samo zbog neospornog mjesta u cjelokupnoj evropskoj i svjetskoj pjesničkoj tradiciji, nego i stoga što je jedan od rijetkih autora koji je uspio prenijeti svoj pjesnički jezik u teatarske okvire, istovremeno se opirući tome da se povinuje zakonima tradicionalnog dramskog sklopa, sukoba, fabularnog razvoja i značenja. Sem toga, na prostorima naše nekadašnje zajedničke zemlje, Lorka je dugo zapostavljan na pozorišnim

scenama. Na tim našim geografskim prostorima zapravo je zauvijek ostalo neotkriveno, ili bar ne u potpunosti otkriveno, ono što se naziva 'novom španskom poezijom'. Paradoksalno, jer mogli bismo primijetiti da je toliko toga zajedničkog u motivima naših dvaju poetskih i jezičkih nasljeđa. (Nije tek slučaj ni koincidencija to što je, recimo, nadrealizam tako brzo – nakon što je izrastao iz glasova mahom španskih autora – našao svoj trenutni odgovor i kod autora jugoslovesnkih naroda). Lorka je, u tom pogledu, za mene bio autor sa kojim bismo, i bez pravog predznanja publike, mogli ostvariti podsvjesne asocijacije i dijaloge kroz predstavu. Uostalom, on je u svojoj poetici pomirio ono što se na našim prostorima, sva je prilika, nikad neće pomiriti. Kao ni jedan autor prije njega, Lorka je objedinio, u jednakoj mjeri i snazi, tri poetska, autorska i rekao bih, ideološka plana: umjetničke tradicije, narodnog i ličnog“, zaključio je Totbica.

On je istakao da se teško može odrediti tema ovog komada, jer „Lorka nije pisac tvrdog dramskog sklopa, ali je pisac nečeg drugog: poetskog iskaza, koji traži neku transcendenciju, u ritmu jezika, odnosu prema temi ...“

„Tema je u nekom smislu krvna osveta, nešto što se nastavlja kao nesrećni niz događaja. Mi smo zaista htjeli i nastojali, ispričati ovu priču, provesti predstavu kao govor jedne pjesme. Ne, u nekom pokušaju dramskom, potpunog artikulisanja svega, nego da to bude jedan poetski iskaz i da on nesmetano teče i prelijeva se iz scene u scenu. Bavili smo se poezijom ili onim što smo mislili ili vjerovali da je scensko uprizorenje poezije. Ova naša predstava je napravljena vrlo vjerno, prateći Lorku, tek ponegdje su neke stvari dekomponirane i napravljen je neki estetski rez da ne bude više u dijalogu, nego u monologu. Ima nešto malo Lorkinih djelova same poezije koje smo interpolirali. Bilo je izazov oživjeti ono što Lorka nudi kao podlogu“, kazao je reditelj Torbica.

Ono što, između ostalog, karakteriše ovu predstavu je zvuk. On je jako bitan element i „skreće pažnju, kao što to i poezija čini, na neke detalje, tako da glumci imaju jedan jako težak zadatak u sceni same svadbe, jer istovremeno i drže ritam i pjevaju i ponekad ulijeću da govore, odnosno da imaju replike. Cijelu dinamiku oni stvaraju statično, ali u nekom smislu, stvarajući odnos i neku zvučnu podlogu, koja bi odgovarala zvučnoj podlozi svadbe. Vjerojatno smo se samo naslonili na ovaj put jezika i način na koji se slaže, i kao voda, od scene do scene. Rekao bih da se jezik ovdje

„Krvave svadbe“ poetski iskaz iz scene u scenu

ne mjeri baš tačno, ali je predstavljeno nešto što je apsolutno dalo oblik“, kazao je reditelj. Za njega je bio izazov i što se komad radio u koprodukciji:

„Koprodukcija spaja ljude koji se ne susreću često na sceni. To je ono što verujem da čini koprodukciju najzbuđljivijom, i zato se mi reditelji tom pozivu rado odazivamo. To stvara novu energiju“.

Prvo izvođenje ovog komada bilo 1933. godine u Madridu, a ove godine je 120 godina od rođenja Lorke, poznatog španskog pjesnika i dramskog pisca.

„Krvave svadbe“ su 73. koprodukcija u trodecenijskom postajanju „Grad teatra“.

Plesni teatar na „Purgatorijama 2018“

„San ljetnje noći“ - fenomen post istine

- „Ovo je popularizacija umjetničke igre, a sa druge strane zanimljivo nam je videti nova tumačenja, pogotovo što se u plesnom teatru ne morate doslovno držati teksta“. (Jelena Kajgo)
- „Ljudska opsjednutost artificijelnom inteligencijom ‘AI’ neodoljivo podsjeća na magareće ‘IA koje nam Šekspir duhovito predviđa. Šala na sopstveni račun, možda je najbolji način da se čovjek prenese iz vječite jave“. (Isidora Stanišić)

Bilježi: *Slavojka Marojević*

Ovogodišnje izdanje tivatskih „Purgatorija 2018“ obilježilo je premijerno izvođenje komada „San ljetnje noći“, koprodukcijskog projekta Centra za kulturu Tivat i Bitef tratora iz Beograda. Predstava je nastala po motivima istoimenog djela Vilijama Šekspira, u koreografiji i režiji Mačēja Kuzminskog, poznatog poljskog umjetnika, koji je svojim rukopisom u ovom komadu, kroz različite

„San ljetnje noći“ - različiti stilovi savremenog plesnog teatra

stilove savremenog plesnog teatra, skrenuo pažnju publike, javnosti i kritike. Kuzminski je pokret i koreografiju upotpunio snažnom vizuelnom komponentom, efektima, jakom šminkom, svijetlom.. On je naglasio da „San ljetnje noći“ nema jaku vezu sa originalnim Šekspirovim djelom, u ovom rukopisu, u „smislu komične, farsične atmosfere, ali neke linije radnje i karakteri su sačuvani“. To rješenje vodi ka fenomenu post istine. Predstava je vizuelno „obojena futurizmom, kroz stil sajber pank, ali nije uvijek mračna i ozbiljna, već

i upotpunjena humorom i ironijom, baš kao i ovaj čuveni Šekspirov komad. Sve se odvija u atmosferi snoviđenja, u prostoru irealnog. Scenskom izrazu i efektu doprinose ogledala, boje za tijelo, pank frizure...

U predstavi igraju: **Dejan Kolarov, Ana Ignjatović Zagorac, Tanja Pjević, Miona Petrović, Jelena Bulatović, Nikola Živković, Andrea Dobrić, Jakša Filipovac i Nađa Lukić.** Kostime i scenu potpisuje **Slavna Martinović**, dizajn svjetla **Goran Balaban** i **Radvan Samolov**, dok je muzički saradnik **Darja Janošević.**

„San ljetnje noći“ je treća koprodukcija tivatskog Centra za kulturu i Bitef teatrom, a drugi plesni Šekspir naglašava **Neven Stanišić**, direktor Centra za kulturu. **Miloš Latinović**, direktor Bitef teatra istakao je saradnju sa Centrom za kulturu Tivat, koja vodi do poštovanja međusobnog integriteta repertoara.

„Ovo je idejni projekat koji naprosto zaokružuje ovu cjelinu i od nje pravi jedan viši stepen saradnje. I jednu umjetničku liniju koja traje, ne samo kroz momenat kad nastaje, nego kroz cijelu godinu.

Jer kad pravite predstavu imate stotinu dilema i hiljadu nevolja. A ovo su uspješni projekti“, zaključio je je Latinović.

„Tu ima dosta predrasuda, jer plesni teatar je svuda u regionu marginalizovan. Sada kroz poznate teme i svima poznata velika djela, ljudi počinju da prate plesni teatar. Pokazalo se kao dobra ideja. Ne igra se predstava dva puta, nego je na stalnom repertoaru. Ovo je popularizacija umjetničke igre, a sa druge strane zanimljivo nam je videti nova tumačenja, pogotovo što se u

plesnom teatru ne morate doslovno držati teksta. Ideje su samo polazišta od kojih autori grade svoju viziju. Čini mi se da smo u odnosu na 'Magbet', u 'Snu ljetnje noć' i otišli i korak dalje", kazala je Jelena Kajgo, umjetnička direktorica Bitef Dance Company.

Koreografkinja, **Isidora Stanišić** kazala je da je asocijaciju dobila direktno od Šekspirovog stiha „Što je čovek do magarac ukoliko pokušava da razriješi san“.

„To razrješenje sna upućuje na nešto racionalno i kalkulatorsko, na nešto čemu u budućnosti težimo, u smislu usavršavanja mozga, priključivanje na računare. To je mnogo bliža budućnost nego što pretpostavljamo. Šta će se dogoditi kad prestanemo da sanjamo? Ide se ka tome da postanemo besmrtni. Programiranje snova, reorganizacija zvijezda i pobrojavanje latica na 'krevetu od ruža' karakteristike su kiborga, koji za posljedicu imaju insomniju i trajno ukidanje sna. Predstava počinje od prediktovane budućnosti u kojoj interfejs mozga - računar više ne prepoznaje imaginaciju ili emociju kao vrijednost. Kroz iznenadne bljeskove sjećanja, predstava se kreće vremenski unazad, razotkrivajući put evolucije koji, kad ga je čovjek preuzeo, postaje dekadentan. Ljudska opsjednutost artificalnom inteligencijom 'AI' neodoljivo podsjeća na magareće 'IA koje nam Šekspir duhovito predviđa. Šala na sopstveni račun, možda je najbolji način da se čovjek prenese iz vječite jave. ...Te magareće glave kod nas su kacige, na taj način ih tumačimo. Kroz jedno automatizovano kretanje povremeno proviruje sjećanje. I kako se tu kiborg snalazi? Vizuelno izgleda čarobno“, istakla je Stanišić, koja dodaje da predstava u suštini nije mračna jer ima komičnih elemenata.

Maja Mrdenović u svojoj kritici objavljenjnoj na portal u *Peripetija.me*, između ostalog navodi:

„Akteri na početku predstavljeni kao bespolni i besmrtni 'blizanci', odjeveni su u identične futurističke crno-narandžaste kostime koji im potpuno pokrivaju tijela, dok na glavama imaju stilizovane kacige (kostim Slavna Martinović). U skladu sa tim, njihovi pokreti su isprva zastrašujuće jednaki, mehanički, automatizovani, robotizovano-otuđeni. Sa individualnošću, nestala je i mogućnost sticanja autentičnih iskustava i uspostavljanja istinskog međuljudskog kontakta, što je dojmljivo prikazano u duetskim dionicama u kojima bezuspješno pokušavaju da se dodirnu; ili u solo sceni u kojoj performer bezuspješno pokušava

da zagriže jabuku. Frustrirajuća atmosfera posvemašnjeg otuđenja značajno je posredovana i elektronskom muzikom ispunjenom šumovima i pištanjem, koja produbljuje uznemirujuće osjećanje nestanka duhovnih i društvenih veza, saosjećanja i nježnosti; dok je čežnja za izgubljenom ljubavlju naglašena minimalističkim zvucima klavira; a ravnodušnost svijeta koji će postojati i nakon ljudi umirujućim i melanholičnim šumom talasa (muzički saradnik Darja Janošević).

Sa naviranjem sjećanja na ljudsku egzistenciju, dešava se revitalizacija tijela, pokret se transformiše i postaje sve oljuđeniji i senzualniji. Uporedo sa postepenim skidanjem kostima, javljaju se i dodir, smijeh, seksualnost, čežnja, emocije... Ove transformacije praćene su popularnim numerama koje u atmosferu noćne more unose tonove toplog humora i vrcave autoironije, kao kada uz numeru Samante Foks „Touch me“ igrači sa ozarenom radoznalošću otkrivalački pipkaju djelove sopstvenih tijela; ili kada jedan akter uz zvuke pjesme „San ljetnje noći“ grupe Vampiri pleše sa kiborg-lutkom.

... Dodatno, bitna je intencija Centra za kulturu Tivat da publici kod nas omogući da gleda i plesne izvedbe, s obzirom da je ovaj izvedbeni izraz u Crnoj Gori gotovo potpuno zapostavljen... Međutim, utisak je da su ovakve koprodukcije, s obzirom da ni na koji način ne uključuju domaće umjetnike, ipak samo incidenti bez dugoročnijeg efekta. Da bi se napori usmjereni ka zasnivanju i jačanju plesne scene u Crnoj Gori mogli smatrati sistematičnim i strateški promišljenim, trebalo bi kontinuirano podsticati i podržavati formiranje i razvoj domaćih koreografa/kinja i igrača/ca“.

Tivatski Centar za kulturu ove godine, ne samo da se predstavio novim naslovom plesnog izraza, već je u okviru „Purgatorija“ organizovao mini Festival plesnog teatra i sedmodnevni plesni seminar. To je još jedan kuriozitet koji govori o razvojnoj putanji Festivala mediteranskog teatra, koji u kontinuitetu ima predstave iz sopstvene produkcije, prepoznatljive u regionu kao kvalitetna dramska djela.

„Hasanaginica“ - Bjelopoljsko pozorište

Bezvremena „Hasanaginica“ - tajna teatarske mudrosti

- *Predrasude su oborene. Katarzički šug teatra je odradio uzemljenje u Bijelom Polju. Centar za kulturu je potvrdio da posjeduje profesionalizam i infrastrukturu za kompleksne pozorišne produkcije.*
- *Pričati „tajnu“ ove balade je svakako izazov. Prenijeti razumijevanje viših nivoa isčitavanja je takođe umješnost, koja zahtijeva promišljenost, ali i darovitost, koje samo dotaknuta ezoterija može načiniti.*

Piše: *Doc.mr Art Marija Sarap*

Drama „Hasanaginica“, u produkciji Bjelopoljskog pozorišta, rađena po tekstu **Ljubomira Simovića**, u adaptaciji i režiji **Slobodana Marunovića**, premijernom izvedbom početkom avgusta, u bjelopoljskom *Etno selu „Vuković“*, nesumnjivo se pozicionirala kao kulturni događaj od posebne važnosti u Crnoj Gori. Abijentalni teatar (Etno selo „Vuković“) se ovom izvedbom predstavio u profesionalnoj produkciji **Bjelopoljskog pozorišta**, potvrđujući uspješnost i posvećenost autorskog

„Hasanaginica“ u ambijentu ljepote, pod nebom otvorenim, u vizuri dobro skrojene umjetnosti

tima i glumačkog ansambla, na kojem bi mogle pozavidjeti tetatri sa bogatijom produkcijom i dužom pozorišnom tradicijom. Predrasude su oborene. Katarzički šug teatra je odradio uzemljenje u Bijelom Polju. Centar za kulturu je potvrdio da posjeduje profesionalizam i infrastrukturu za kompleksne pozorišne produkcije.

Etno selo „Vuković“ kao izbor scenarističke vizure otvorenog neba, načinila je magiju i privukla preko šest stotina posvećenika teatra. Uprkos veoma lošim vremenskim prilikama, suspektnim prognozama i niskim temperaturama (neobičnim u vremenu ljetnog solsticija), premijera je odigrana u savršenim

uslovima, jer upravo taj ambijent dodatno je obojio dramaturgiju ovog komada.

Simovićevo „Hasanaginicu“ vješto je odabrao i rediteljski izbrusio Slobodan Marunović, dok je njegov rukopis „podigao ljestvicu“ čitanja ove balade, a inscenaciju načinio pravom bajkom za odrasle. Pričati „tajnu“ ove balade je svakako izazov. Prenijeti razumijevanje viših nivoa isčitavanja je takođe umješnost, koja zahtijeva promišljenost ali i darovitost, koje samo dotaknuta ezoterija može načiniti.

Marunović je adaptaciju teksta „podesio“ na opšte mjesto i razumijevanje svih nivoa doživljene svijesti, počev od glumačkog ansambla preko gledalaca - direktnih „sakupljača“, od tako postavljenih emocija. Zbog toga se može reći da u Marunićevoj „Hasanaginici“ vrijeme ne postoji. Dok se sasvim jasno izgovaraju replike iz vremena prošlog, naprosto se „preskače“ u vrijeme sadašnje, ali i buduće. Ambijent Etno sela „Vuković“ načinio je prirodnu scenografiju sa filigranskim dodacima (**Abaz Dizdarević**) koji su naprosto bili nevidljivi, jer su dobro nalijekali u „sliku“ bezvremenog kako na sceni, tako i publikumu.

Ansambl „Hasanaginice“ je svojom glumačkom igrom i neobičnim promišljanjem iz kontre preskočio rampu i postao primjer dobre izvedbe. Glumačka igra je bila svedena, jednostavna, ali i moćna u svakom segmentu trajanja radnje. U svakoj narednoj slici postizala je punoću kojoj se apolutno vjeruje. Scenskim pokretom ispisivali su stanja duše (**Ferid Karajica**) dok su se kretali kroz radnju linearne dramaturgije i „tajnom tatarske mudrosti“ sve duhovno, a nevidljivo prenijeli su na publiku i nebo pod kojim su delali.

I kao što to jedino može biti u prirodi, ali i u pozorištu, kad se izmaglica povukla u nebo i kad je kiša odustala od pojavljivanja, ambijentom ljepote pod nebom otvorenim, ulazilo se u vizuru dobro skrojene umjetnosti, dramatis persone i nosioci njihovih karaktera. **Zoran Vujović** (*Hasanaga*) je „oduvao“ prostor raznolikošću bravure i potvrdio

da se uloga može „razbiti“ u paramparčad na opšte uživanje publike koja ga je nagradila sa nekoliko ovacija. **Marija Labudović** (*Hasanaginica*) iako mlada glumica, energijom svedenih strasti uspjela je opravdati svekoliku zahtjevnost glumačke igre i počastila je gledalište talentom, ne samo u samostalnim rolama, već i u partnerskoj igri sa mnogo iskusnijim kolegama. **Moamer Kasomović** (*Jusuf*) je na interesantan način izvukao ljepotu savjetnika-glasnika kojeg publika na preklapanje sasvim jasno „prepoznali“ u futuru ili i sadašnjem vremenu, jer sasvim dobro naliježe „likom i djelom“ nama ovovremenima za razumijevanje takvih persona. I naravno, **Petar Novaković** koji je tumačio lik *Bega Pintorovića* se naprosto izjednačio sa glavnjacima, jer se uzvisio baš tamo gdje je trebao postojati, kako u liku tako i u dramskoj radnji, suštinski tačan do te nijanse da mu gledalac vjeruje na pokret i tumačenje. Askere su igrali skoro pa u futuru: **Omar Bajramspahić** (*Suljo*), **Izet Mulabegović** (*Huso*), **Predrag Vukojević** (*Ahmed*), **Vlado Tomović** (*Musa*), **Jusuf Bajramspahić**, koji igra *Baštovana*, svojom začudnom pojavnošću nosi i smiraj i nemir palanke, onog ali i svih budućih vremena. To što askeri izgledaju kao „dream tim“ svakako je zaslužan i dobro osmišljen kostim (**Jelena Perišić**) sa maskama u završnici kojom su dokazali svoj dolazak iz nekog „Mad Max“ vremena (**Katarina Zlajić**). Askeri su bili čas hor, čas današnji kritizeri vremena i situacija. Iako su u tumačenju imali naglašen palanački dijalog, postigli su valer komike koja je u dijagramu dramske radnje načinila predah i okrepljenje, od tragike i glavne teme „Hasanagnice“. Ulazili su u kamion koji se pedencom silovito propeo iznad scenografskog objekta kuće, da bi u realističkom maniru odbjegao u mračnu šumu. **Sladana Bubanja** je u prostor igre donijela hladnu i smjernu *Majku Hasanaginice*, koju je svela na minuciozni pokret i pokazala kako se iznutra gradi lik koji plijeni i kojeg se pamti sa posebnom strašću. **Nada Pavićević** (*Majka Hasanage*) se pojavljuje i u invalidskim kolicima, znakovito i opravdano naglašavajući nemoć, sa posvećenošću i bez glumačke patetike. **Karim Bajramspahić** (*Sin Hasanaginice Ahmed*) je tumačio lik dječaka od šest godina, svedeno i nježno. Uvođenjem dječaka ovog uzrasta, prezubilo se vrijeme i dobilo ono suštinsko – patos bez presedana, kada je roditeljska bol u pitanju.

Publika je skoro dva sata disala sa protagonistima, aplaudirala, plakala, dok je proživjela muku i strast kroz rediteljski rukopis Marunovića i neo-

bičnost u kojem su prepoznali sebe ali i „nas“, pa su nagradili ovu pozorišnu magiju istom mjerom i emocijom, stojećeg aplauza

Muzika koja je pratila radnju, ukucavala se u potkožno tkivo, smisleno i tačno kako spada (**Dragoljub Đuričić**). Valeri koji su nastajali udarima o nakovanj i/ili bubanj činilo je dramu jačom i

„Hasanaginica“ kao najpoznatija lirsko-epska balada nastala je između 1646. i 49. u okrilju begovske porodice iz Imotske krajine koja je tada bila dio Bosanskog pašaluka i vjerovatno se prepričavala sa koljena na koljeno po Imotskom i okolini, dok je od zaborava nije otrgnuo 1774. italijanski putopisac i etnograf Alberto Fortis nazivajući je „morlačka balada“ ili ilirička balada. Priča je prvi put objavljena u njegovoj knjizi „Put po Dalmaciji“ u Veneciji. Od tog trenutka počeli su se nizati prevodi ove pjesme na raznim jezicima svijeta: Johann Wolfgang Goethe (1775), Walter Scott (1798), S. Puškin (1835), Adam Mickiewicz (1841) su samo neka od imena koja su prevodila „Hasanaginicu“. U posljednjih stotinu godina, dramatisovali su je Aleksa Šantić, Milan Ogrizović, Ljubomir Simović...

smislenijom. Zbog tih i takvih zvukova, publika se iz jave vraćala u stvarnost, ali je istovremeno bila i na nekim drugačijim stazama tumačenja takve začudnosti.

Pomenimo da je u prostor igre uveden konj, motor, kamion, kao dio naturalističkog tetara. Takođe, svedeno i s mjerom.

Vanvremensko čitanje Simovićevog teksta u toku trajanja ove predstave postalo je in continua opšte mjesto. I kada „tajna“ ovog dramskog tumačenja postane sinonim za tematsku i značenjsku otvorenost, možemo sasvim slobodno ući u raspravu da je „Hasanaginica“ naturalistička studija ljubavnog, seksualnog i bračnog neuspjeha izazvana društvenim „šumovima“ u bazičnoj komunikaciji. Takođe, može se kazati da je ta ista „Hasanaginica“ politička drama ili usud svakog društvenog poretka, gdje se na najsureviji način manipuluše ljudskim dušama, ali je svakako i egzistencijalistički prikaz nemoći kao i potrebe da se stavi maska zablude zarad sopstvenog interesa. Mnogoznačajnost u tumačenju ovog teksta je svakako razlog vanvremenskih rješenja, ali i ljepota opravdanja ukoliko se nema malicioznost kritike, da u svemu moramo vidjeti nešto što „ne štima dobro“.

„Dokle pogled seže“ gostuje u teatru *Em Pe AA Sen Žermen*

Pariz ih čeka 22. novembra

• „Ova predstava, nastala 2016. godine i jedna je od najnovijih u režiji Arpada Šilinga. Zasnovana je na ličnim pričama glumaca koji se nalaze na sceni, tipičnoj priči Istočne Evrope“. (*Em Pe AA Sen Žermen*)

Ansambel predstave „Dokle pogled seže“, Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“, 22. novembra igra se u Parizu, u teatru MPAA Saint - Germain (*Em Pe AA Sen Žermen*). To gostovanje predstavlja najdalju tačku do koje je ova predstava, za dvije godine od kada je postavljena na scenu „Zetskog doma“, došla do sada.

„Istovremeno, nastup ansambla 'Dokle pogled seže' u Parizu je jedno od najreprezentativnijih gostovanja, kada je riječ o inostranom predstavljanju cjelokupnog crnogorskog teatra u poslednjih petnaest godina“, tvrde u Kraljevskom pozorištu na Cetinju.

Pozorište MPAA Saint - Germain osnovano je 2008. godine, kao mjesto koje će otvoriti svoja vrata za umjetnike iz oblasti teatra, plesa i muzike. Od tada, kako se navodi na zvaničnoj stranici tog Teatra, odlučno nastavlja da se razvija, prateći pravac umjetničkog kvaliteta i raznolikosti umjetnika i kulture svih Parižanki i Parižana.

U najavi Pariškog teatra MPAA Saint- Germain za gostovanje predstave „Dokle pogled seže“ između ostalog se navodi: „Ova predstava, nastala 2016. godine i jedna je od najnovijih u režiji Arpada Šilinga. Zasnovana je na ličnim pričama glumaca koji se nalaze na sceni, tipičnoj priči Istočne Evrope“.

„Arpad Šiling koncentrisan je samo na jednu stvar u ovom trenutku - na glumca. Ne koristi dekor, kostime, ni rasvjetu. Na sceni nema ničeg osim glumaca i njihovih priča“, riječi su Bence Bíróa, dramaturga ove predstave, koje citira MPAA Saint - Germain na svom web sajtu.

„Dokle pogled seže“ je predstava koja je do sada postigla veliki uspjeh, gostujući na scenama regiona i Evrope. Nepogrješivo je komunicirala sa publikom u: Budimpešti, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Somboru, Užicama, Subotici, Bitolju, Viterbu, ili gdje god da je igrao njen ansambel koji čine glumci: Srđan Grahovac, Varja Đukić, Nada Vukčević, Aleksandar Gavranić, Zoran Vujović, Dejan Đonović, Dušan Kovačević i Jelena Simić. Osmoro glumaca, na svim tim gostovanjima uvijek se vraćalo na scenu. Publika je jasno vidjela da su zajedno sa rediteljem stvarali priču o svemu što se dešava u dobu, koje neko zove tranzicijom, neko

vakuumom, dobu koje traje i ima svoje junake - gubitnike i pobjednike.

Takođe, publika je svaki put aplaudirala reditelju Šilingu, čiji je rad uvijek i svima jasan, bez

„Dokle pogled seže“ / Srđan Grahovac i Nada Vukčević

vakuumom, dobu koje traje i ima svoje junake - gubitnike i pobjednike.

Takođe, publika je svaki put aplaudirala reditelju Šilingu, čiji je rad uvijek i svima jasan, bez

obzira na jezičku barijeru.

Šiling je u ovoj predstavi pustio glumce da vode priču, pa se za ovaj komad govorilo: „*To više nije rediteljsko pozorište, to je pomak*“. U tom smjeru, nakon gostovanja na Festivalu „Quartieri dell'arte“ decembra 2016. godine, kritiku je za italijanski dnevnik „Corriere della sera“ napisao Franco Cardelli, naslovivši svoj tekst „*Šiling, tajanstveni reditelj u potrazi za evropskim snom*“.

„Šiling je stvorio predstavu nastalu na

Plays!

Pored predstojećeg izvođenja predstave „Dokle pogled seže“, u Parizu, Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ imalo je još jedan nastup na ino scenama, a na repertoaru „Međunarodnog gostovanja 2018“ su nastupi sa još dvije predstave.

Predstava „**Kučka**“ izvedena je **21. oktobra**, u okviru zvaničnog repertoara italijanskog **Festival Quartieri dell'arte**, u gradu **Viterbu**. Predstava „**Bog masakra**“ gostuje **9. novembra**, u Pozorištu

MEĐUNARODNA GOSTOVANJA 2018.

КРАЉЕВСКО ПОЗОРИШТЕ ЗЕТСКИ ДОМ
НА ЦЕТИЊУ

21. OKTOBAR
Arpad Šiling i Eva Zabežinski
„KUČKA“
Režija: Arpad Šiling
Festival Quartieri dell'arte
VITERBO
ITALIJA

9. NOVEMBAR
Jasmina Reza
„BOG MASAKRA“
Režija: Siniša Evtimov
Glej, Gledališče
LJUBLJANA
SLOVENIJA

17. NOVEMBAR
Karl Marks
„KAPITAL“
Režija: Andraš Urban
Nacionalni teatar
VARNA
BUGARSKA

22. NOVEMBAR
„DOKLE POGLED SEŽE“
Režija: Arpad Šiling
MPAA/Saint-Germain
PARIZ
FRANCUSKA

krilima evropskog vjetra: u slučaju Crne Gore, tu je volja, želja da se bude, bude u Evropi“, napisao je Cardelli.

Autorski tim predstave Dokle pogled seže čine i saradnici na tekstu: dramaturg **Bence Biro**, prevodilac, saradnik-dramaturg **Kata Đarmati**, kompozitor **Nina Perović** i asistent reditelja **Mirko Radonjić**. Ovaj projekat realizovan je uz podršku EU Cretive Europe , kao dio projekta EU Collective

Glej, Gledališče, u **Ljubljani**. Sa najnovijim naslovom iz sopstvene produkcije - „**Kapital**“, „Zetski dom“ gostuje **17. novembra**, u **Nacionalnom teatru „Varna“**, u istoimenom bugarskom gradu, trećem po veličini, koji je smješten na obali Crnog mora.

Kraljevsko pozorište uspješno se predstavilo na MESS-u i „Barskom ljetopisu“ „Leptir“ dobitnik još četiri nagrade

Predstava „Leptir“, Kraljevskog pozorišta Zetski dom osvojila je nedavno četiri nagrade. Ova drama dobila je dvije nagrade na ovogodišnjem - 31. izdanju „Barskog ljetopisa“, a isto toliko priznanja dobila je na 58. po redu sarajevskom MESS-u, Festivalu koji važi za jedan od najreprezentativnijih u jugoistočnoj Evropi. Ovaj uspješni teatarski projekat tako je u festivalskoj hronici ubilježio dvanaest prestižnih priznanja i nagrada na domaćim i internacionalnim teatarskim takmičenjima, od kada je ova drama inscenirana prije dvije godina, po tekstu

crnogorske porodice koja se raspada“. Specijalna nagrada za glumački izraz, na „Ljetopisu“ je dodijeljena Ani Vujošević.

„Specijalna nagrada se dodjeljuje za osobenu i energičnu glumačku igru na domaćem prostoru u kojem tradicionalno vlada deficit dobrih ženskih likova“, navodi se u zvaničnom dokumentu barskog Festivala.

Uz nagrade Andrašu Urbanu i Ani Vujošević, Žiri ovogodišnjeg izdanja „Ljetopisa“, u svom obrazloženju nagrada za autore i aktere predstave

„Leptir“ na sceni MESS-a / Srdan Grahovec, Ana Vujošević i Dejan Ivanić

crnogorskog autora Aleksandra Radunovića, u režiji Andraša Urbana.

Žiri „Barskog ljetopisa“ u sastavu: Dragana Tripković, dramaturg, Pavle Ilić, glumac i Zoran Rakočević, donio je odluku da Nagradu za najbolju režiju dodijeli Andrašu Urbanu „za konceptualni rediteljski pristup dramskom tekstu u kojem se radikalno iznalaze načini da se ispričaju mnogi slojevi porodične i društvene traume jedne

„Leptir“, takođe ističe i izuzetne umjetničke potencijale mladih glumaca ovog komada, ali i drugih naslova Zetskog doma. Među tim mladim glumcima, Žiri barskog Festivala posebno ističe glumicu Mariju Đurić, za ulogu u komadu „Sin“. U obrazloženju te svoje ocjene žiri „Barskog ljetopisa“ navodi da ih te „ostvarene uloge preporučuju za buduće profesionalne angažmane“.

Cetinjska verzija inscenacije drame Aleksa-

ndra Radunovića oduševio je stručnu javnost, žiri i publiku 58. MESS-a. Žiri tog Festivala je tradicionalno u ponoć saopštio da je cetinjski komad osvojio „Nagradu „Sound of Mess“ za najbolje korištenje muzike i zvuka u teatru, koju dodjeljuje portal **Radiosarajevo.ba**, kao i nagradu „Vrli novi svijet“, magazina „Dani“.

Predstava sa Cetinja na MESS-u je posebno oduševila publiku, koja je troje glumaca: **Srdana Grahovca, Anu Vujošević i Dejana Ivanića**, pozdravila burnim ovacijama. Sarajevska kritika podijelila je emocije iz gledališta. Kako piše Dino Pešut za sarajevsko „Oslobođenje“, *„glumac je odnio pobjedu kada je jedan od mikrofona u potpunosti otkazao poslušnost. Ta vrsta tjelesnog i emotivnog ekstrema, koju je predstava cijelo vrijeme pokušavala uspostaviti, se napokon dogodila. Glumac Srđan Grahovac se morao prepustiti, dovesti se u stanje krajnje prenapregnutosti, na rub performansa. Trebalo se ljudskim glasom (krikom) probiti kroz glasnu muziku, tehniku mikrofona, glumačku temperaturu i monolog, te ići dalje kroz predstavu. Otkazivanje jednog mikrofona je tako podiglo cijelu predstavu kako je zamišljena kao prikaz ekstremnih ljudskih stanja, prikaz krajnjeg očajja, ludila i, zašto ne, ljudskog krika. To dakako ne bi bilo moguće bez vrlo lijepe suigre troje glumaca...Predstava završava na granici apsurd. Kraj sugerira kako je cijela ta ljudska patnja samo dio folklor, uobičajeni niz kletvi. One nas, iako zastrašujuće, još uvijek mogu nasmijati. Pa makar i kroz suze“*, napisao je Pešut u tekstu za sarajevski dnevnik „Oslobođenje“.

Da su ova priznanja na MESS-u zaista značajna potvrđuje festivalski repertoar i međunarodni žiri. Stoga u ovom tekstu dajemo i podatke o ostalim nagradama, koji ukazuju da je konkurencija bila na visokom nivou.

U ovogodišnjem žiriju MESS-a bili su: rediteljka **Lajla Kaikčija**, poljski dramaturg i teatarski kritičar **Tomasz Kirencuk** i dramaturg, prevoditelj i scenarista iz Češke **Peter Kovač**. Prema njihovoj odluci najbolja predstava 58. Festivala MESS i laureatkinja **Grand Prix Zlatnog lovorovog vijenca** je prestava „Sylpphidarium“, italijanske trupe **Koletivocinettico**, u režiji **Francesce Pennini**. Festivalski žiri dodijelio je dva specijalna priznanja – za predstave „Welcome“ i poljsku predstavu „Cezar ide u rat“. Nagradu za najbolju mladu glumicu/glumca 58. Festivala MESS **Rejhan Demirdžić** dobio je **Adrian Pezdirc**, za ulogu iz predstave „Ono što nedostaje“. **Zlatni**

lovorov vijenac za najbolju teatarsku režiju dobio je **Alessandro Serra**, za predstavu „Macbettu“. **Zlatni lovorov vijenac za Mali Mess** dobila je predstava „Svirala“, u produkciji Udruženje život sa down sindromom u koprodukciji sa Pozorištem

Apsolutni festivalski pobjednik

Predstava „Leptir“, pored četiri nagrade na „Barskom ljetopisu“ i sarajevskom MESS-u, dobitnik je još devet prestižnih festivalskih priznanja, koje su dodijeljene u posljednje dvije godine, od kada je predstava izašla sa scene Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“.

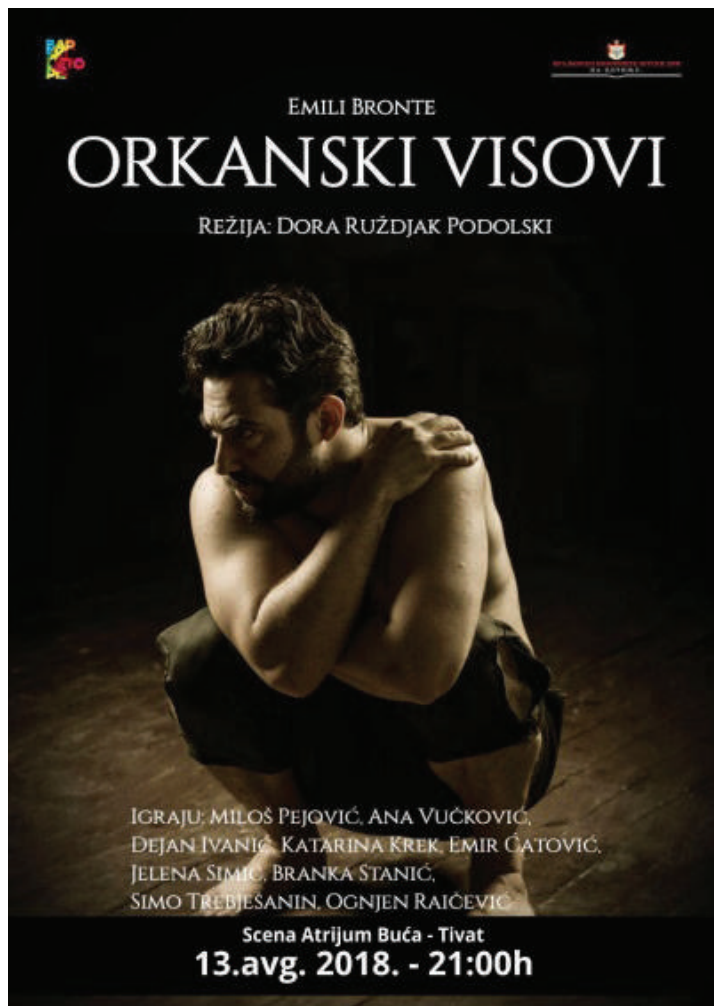
Glumac ovog komada, **Srđan Grahovac**, nagrađen je na **FIAT-u 2016** za najbolje glumačko ostvarenje. Predstava je višestruko nagrađena na **Bijenalu crnogorskog teatra 2017. godine**: *Nagrada za glavnu žensku ulogu Ani Vujošević; Nagrada za glavnu mušku ulogu ravnopravno – Srđanu Grahovcu i Dejanu Ivaniću; Nagrada za najbolji domaći dramski tekst Aleksandru Radunoviću Popaju, za dramu „Leptir“ ; Nagrada za najbolju režiju Andrašu Urbanu; Nagrada za autora saradnika pripala je Aleksandru Radunoviću Popaju, za dramaturški funkcionalnu muziku koja na ekspresivan način podržava rediteljski koncept i kreira zvučnu sliku predstave „Leptir“*. Priča o nagradama na Bijenalu 2017 zaokružena je i **Nagradom za najbolju predstavu – „za autorsku i radikalnu poetiku koja u sebi sintetizuje savremena teatarska sredstva sa klasičnim dramskim tekstom“**.

mladih Sarajevo. **Zlatni lovorov vijenac publike** sa ocjenom 9,62 osvojila je predstava „Welcome“, u režiji **Nermina Hamzagića**. Nagradu „Luka Pavlović“ koju dodjeljuje tim teatarskih kritičara koji su ove godine pratili MESS, dobila je predstava „Macbettu“, reditelja **Alessandra Serra**, za izuzetna redateljska rješenja, izuzetnu glumčku igru. **Nagradu Zlatna maska „Oslobođenja“** dobila je predstava „Macbettu“. Nagrada za teatarsku kritiku „Marko Kovačević“ dodijeljena bosanskohercegovačkoj kritičarki **Asji Krsmanović**.

PR služba Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“

Na ovogodišnjim „Purgatorijama“ Specijalna nagrada za „Orkanske visove“

Predstava „Orkanski visovi“, u produkciji Festivala „Barski ljetopis 2017“ i Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“, jednoglasnom odlukom žirija Trinaestog festivala mediteranskog teatra „Purgatorije 2018“, nagrađena je specijalnim priznanjem za umjetničko dostignuće. Prema odluci tročlanog žirija, u sastavu: **Dubravka Drakić, Stefan Koprivica i Ivica Kunčević**, „Orkanski visovi“ predstavljaju „specifičan teatarski ogled u kojem se jedna naizgled neteatarska literatura transponuje u zanimljiv i uzbudljiv pozorišni čin koji nam nudi mnogo više značenja nego sama literarna premisa“.

Kako se navodi u njihovom obrazloženju, „rediteljski postupak, proizašao iz neobičnog dramaturškog rakursa uslovio je preciznu i upečatljivu glumačku igru koja nas ne ostavlja ravnodušnim“.

Jedini roman Emili Bronte koji je, u koprodukciji „Barskog ljetopisa 2017“ i Kraljevskog

pozorišta „Zetski dom“, doživio svoju prvu dramaturgiju na Balkanu, smatra se remek-djelom engleske književnosti. Međutim u pitanju je roman koji, za današnje teatarske tokove, previše asocira na ljubavnu melodramu čiji duhovi i ljubavne zavrzame i osvete pristaju određenoj kategoriji serija, a ne pozorištu. Kako i sam žiri kaže u obrazloženju, ovo nije teatarska literatura. Štaviše, dramaturgija tog romana je nešto na čemu su se širom svijeta spotakli mnogo veći od crnogorskih produkcija.

Predstava „Orkanski visovi“ premijerno je izvedena 20. jula 2017. godine u Starom Baru, a 24. oktobra na sceni Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“ na Cetinju i čini dio njegovog stalnog repertoara.

Uloge u ovoj predstavi koja je imala premijeru na prošlogodišnjem izdanju „Barskog ljetopisa“ tumače: **Miloš Pejović** (Hitklif), **Ana Vučković** (Keti), **Dejan Ivanić** (Hindli), **Katarina Krek** (Neli), **Emir Čatović** (Edgar), **Jelena Simić** (Izabela), **Branka Stanić** (Frensis), **Simo Trebješanin** (Ernšo) i **Ognjen Raičević** (Herton). Scenografiju za predstavu uradila je **Jelena Tomašević**, dok se kao kostimografkinja predstave potpisuje **Lina Leković**. **Slobodanka Dabović** komponovala je muziku, a dizajn svijetla uradio **Elvis Butković**.

Rediteljka **Dora Ruždjak Podolski** kazala je da ovaj roman, od koga je krenuo rad na predstavi, sasvim otvoreno govori o ljudskim manama, da ne skriva čovjeka i njegove svijetle i mračne strane.

„Bronte vrlo hrabro sprovodi tabu temu zlostavljanog djeteta, Hitklifa, koji dolazi u tuđu porodicu bez ikakvog pedigreea. Sa tom tematikom, usvajanjem djece, mi se i danas mučimo. Radeći na ovom komadu uvidjela sam da Bronte prvi put u istoriji književnosti govori o razvodu. Bronte je samim tim hroničarka svega što se nama danas događa. Mi živimo slobodnije, ali istovremeno opterećenije“, kazala je Ruždjak Podolski.

Dramaturškinja **Stela Mišković** dugo je razmišljala o tome šta će biti idejna okosnica predstave, pa je u toku procesa došla do teme izbora koje je inscenirana.

S.M.

„Prodavnica igračaka“ osvojila tri nagrade na međunarodnim festivalima

Nagrade za scenografiju i glumu

Predstava „Prodavnica igračaka“ iz produkcije **Lutkarske scene Gradskog pozorišta** iz Podgorice osvojila je tri nagrade na dva prestižna festivala, u Podgorici i Subotici.

Na VII Međunarodnom festivalu lutkarstva u Podgorici, koji je održan od 11. do 16. septembra, „Prodavnica igračaka“ osvojila je dvije nagrade: **priznanje za najbolju scenografiju**, koje je pripalo **Evi Farkašovej**, dok je jednu od tri **ravnopravne nagrade za glumačko majstorstvo** dobio **Pavle Ilić**.

Predstava „Prodavnica igračaka“ je nastala prema tekstu rumunskog autora **Aleksandrua Popeskua**, a u režiji i adaptaciji poljskog reditelja **Jaroslav Antonjuk**. To je priča o djevojčici Dini koja se našla u čarobnoj radnji u kojoj se samo naizgled biraju igračke. U toj prodavnici ne plaća se novcem, već godinama života, pa će Dinu želja za posjedovanjem novih stvari veoma brzo učiniti staricom. Ova priča najmlađoj publici razotkriva važnu istinu da materijalne stvari ne donose sreću, te da u životu veću vrijednosti imaju ljubav,

Detalj sa predstave „Prodavnica igračaka“

Predstava je dobila nagradu i na prestižnom **Međunarodnom festivalu pozorišta za djecu** u Subotici, čije je 25. izdanje održano od 16. do 21. septembra. **Nagradu za najbolju scenografiju**, na ovom festivalu, takođe je otišla u ruke **Eve Farkašove**. U obrazloženju žirija tog Festivala, koji su činili: **Henrik Kohler**, danski glumac, **Đula Urban**, mađarski reditelj, profesor i dramski pisac i **Marijana Prpa Fink** srpska glumica, profesorka i teatrološkinja se navodi:

„**Elementi scenografije u predstavi ‘Prodavnica igračaka’ grade prostor koji pomaže glumcima da pređu iz svijeta realnog u svijet nestvarnog. Ritam otvora na scenografiji pokazuje ili sakriva svijet igračaka ali i mijenja oblik tijela glumaca, uvećavajući ga i na taj način čini uvjerljivim radnju drame**“.

prijateljstvo, osjećanja i brižnost. „Prodavnica igračaka“ govori o vječitosti razapetosti između „biti i imati“, o potrazi za iskušenjima, glamurom i sjajem. To je i priča o snazi prijateljstva, o hrabrosti, posvećenosti i vještini donošenja mudrih odluka, ali i o odgovornosti za sopstvena djela.

Uloge tumače: **Katarina Krek**, **Goran Slavić**, **Branka Femić**, **Branko Ilić** i **Pavle Ilić**.

Reditelj Antonjuk potpisuje i songove za predstavu, a u autorskom timusu još: **Eva Farkašova** (scenografkinja, kostimografkinja i kreatorka lutaka), **Zoran Đerić** (dramaturg), **Bogdan Szczepanski** (kompozitor), **Vladimir Slaninka** (video animacija) i **Davor Novak** (korepetitor). Prevod teksta potpisuje **Pero Mioč**.

Intervju: Branka Femić Šćekić o glumi, pozorištu i filmu

Za glumu su presudni ljubav i istrajnost

- *Jedno je sigurno - publika se mora poštovati i kada se misli na glumu za trećeg partnera moramo se sjetiti Šekspirovog stiha „budale će se možda smijati, ali će pametnima biti vrlo mučno”.*
- *Na relativno malom i malobrojnom prostoru na kom mi stvaramo, mislim da bi publika željela da konzumira još više pozorišnog sadržaja i da je to naša sreća i mogućnost.*
- *Naša budućnost su aktivne pozorišne scene u svim gradovima u Crnog Gori. U tom kvantitetu i kvalitet će se lakše izdvojiti.*

Razgovarala: Slavojka Marojević

Razgovarati sa glumicom **Brankom Femić Šćekić** o pozorištu, filmu i kulturi uopšte je iskustvo koje bogati. Ova dramska umjetnica svojom posvećenošću, trudom i poštovanjem dokazala još jednom da je osoba sa kojom možete povesti iskrene razgovore bez obzira na temu. Ona izuzetno

na međunarodnom „Dnipro Puppet Fest - 2018“, sa lutkarskom predstavom „Bajka o ribaru i ribici“ i online vezama, redakciji „Pozorišta“ poslala je intervju.

na medunarodnom „Dnipro Puppet Fest - 2018“, sa lutkarskom predstavom „Bajka o ribaru i ribici“ i online vezama, redakciji „Pozorišta“ poslala je intervju.

Odmah po povratku sa tog Festivala, naša sagovornica nastavila je pripreme za ulogu u predstavi „Ivo Vizin: Kapetan od snova“.

Prepoznatljiv scenski izraz Branke Femić Šćekić odiše osobenom estetikom, bez obzira da li je uloge tumačila u drami ili komediji, ili je pak svojim angažmanom uvjerljivo oživljavala priču na dječijoj ili lutkarskoj sceni. Tokom decenijskog trajanja u dramskoj umjetnosti Crne Gore, posebno u produkciji Gradskog pozorišta iz Podgorice, čiji je Branka stalni član ansambla, najsvježija nam je njena uloga u „Čuvarima tvog poštenja“. Dominantan trag ostavila je u još tridesetak scenskih djela. Prvu nagradu i to zavidne reputacije dobila je na početku karijere - nagradu za najbolju mladu glumicu, za ulogu Siri u komadu „Noć tribada“, na poznatom „Pozorju mladih-Sterijino pozorje“. Uspješna je i filmu, što dokazuje nagrada za najbolju epizodnu ulogu, za lik Danijele u filmu „Gledaj me“ na Festivalu „Mojkovačka filmska jesen“.

„Ljubav prema glumi i istrajnost bitne su determinante za uspjeh u glumačkom pozivu“, kaže naša sagovornica i dodaje:

Mislim da je za uspjeh u karijeri glumca presudna ljubav prema glumi i istrajnost u bavljenju glumom. Onda dolazi sposobnost da se slobodno i lično u odnosu na partnera djeluje u dogovorenim pravilima igre na sceni. Valja da je ta igra promišljena, a naše djelovanje maštovito, emotivno, duhovito, ali prije svega u skladu sa pričom, sa pravilima igre. E, onda dolazimo i do transformacije, isključivo kao oblika prilagođavanja radnje, priči. I da, mislim da je važna. Ona dolazi iz promišljanja pozicije lika u priči, iz slobodne mašte, raznovrsnih glumačkih sredstava, slobodne i žive igre. Kao i ostale glumačke sposobnosti koje ste naveli i ona je

cijeni ne samo svoj esnaf, već i potrebe i normative drugih profesija. Branku smo za intervju zamolili u pauzi čitajućih proba i stvaranju nove uloge. Staro je pravilo: „Glumca/cu ne tražite dok je u procesu stvaranja“. Ona se bezrezervno odazvala našem pozivu sjutradan. Čekala je let na podgoričkom aerodromu, za ukrajinski grad Dnjepr, gdje je sa svojim kolegama iz Gradskog pozorišta učestvovala

važna ali ne mislim i presudna za veliku karijeru. Širok dijapazon izražavanja, koji na neki način podrazumijeva i sposobnost transformacije, mislim da jeste preduslov za bogatu karijeru.

Po završetku specijalističkih studija, 2009. godine, glumica Branka Femić Šćekić ubrzo je magistrirala na temu „Transformacija u glumi, transformacija glumca u lik, transformacija lika“. Pitali smo je: Koliko joj je baš ta tema, koja svojim naslovom u startu asocira na ozbiljan akademski istraživački rad, pomogla da stvaralački opus izbrusi u nijansama do tzv. „crvene niti“ Stanislavskog, ili je njen uspjeh tekao nezavisno od kognitivnog?

Važno je za glumca da zna što više. Profesionalci „svjesno bude podsvjesno“. Ali nije važno znati, važno je probati. U glumi je najvažnije probati. Moj magistarski rad desio se spontano, jer mi se interesovanje za temu transformacije budilo spontano, radeći različite uloge. Znae, niko ne bi trebalo da poznaje bolje lik od glumca koji ga igra, tako ni glumački posao ne bi trebalo da poznaje i razumije niko bolje do glumca. Strukturu, zakonitosti, principe, sisteme te predivne umjetnosti.

Magistarski rad Branke Femić Šćekić je zanimljiv ne samo sa aspekta i gledišta dramskih umjetnika, već i publike, koja je glumcima bitan i nezamjenljiv partner u pozorištu... Njegov značaj se ogleda u edukativnoj strani, ne samo za ljude koji su svojim poslom direktno ili indirektno vezani za teatar, već i zbog neophodnosti opštedruštvene spoznaje uloge pozorišnih djelatnika i njihove umjetnosti. Tu je svakako i publika koja upravo kroz glumačke transformacije voli da ide u pozorište. Pozorišta u Crnoj Gori, kaže naša sagovornica, nemaju teškoća kada je u pitanju interesovanje publike.

Crnogorska publika voli da ide u pozorište. Motivi mogu biti razni, ali mahom su predstave dobro posjećene. To je lijepo i hvala publici. Ima predstava koje se igraju godinama i uvijek pune, sale. Ljudi ih gledaju i više puta. To je biser i to se čuva. Međutim i ima predstava koje nemaju publiku. Napravi se predstava, odigra nekoliko puta i nestane. Postoji neka tajna veza... Meni nekada i neobjašnjivi trenuci veze publike i predstave. Ima nekih sadržaja koji su izuzetno gledani, a po nekim stručnim ocjenama nijesu na visokom nivou... Ili obratno. Nekada se i ja iznenadim. Jedno je sigurno - publika se mora poštovati i kada se misli na glumu za trećeg partnera moramo se sjetiti Šekspirovog stiha „budale će se možda smijati, ali će pametnima biti vrlo mučno“. Na

relativno malom i malobrojnom prostoru na kom mi stvaramo, mislim da bi publika željela da konzumira još više pozorišnog sadržaja i da je to naša sreća i mogućnost.

Gluma je kažu: „Hljeb sa devet kora“, posao koji dosta pruža i daruje drugome. Zauzvrat, za glumce je najveća nagrada „aplauz“, koji slijedi nakon što kod publike probude buru emocija. Poznati Zoran Radmilović, govoreći o glumačkom pozivu jednom je zapisao: „...Ostao je taj pusti, sada već teško objašnjivi strah, strepnja koja glumce čini nižim bićima. U osnovi, u temelju, u krovu i oko te trošne kuće leži pusti strah! Strah od juče, za koje nijesi siguran da li je bilo dobro, strah od danas koga nijesi svjestan, strah od sutra, koje mimo ostalih, normalnih ljudi čekaš sa zebnjom hoćeš li biti u stanju da ono ‘juče’ ponoviš?“

Nijesam sigurna da mogu da objasnim šta me je opredijelio. Slučaj... Igra... Sloboda da na sceni uradim nešto što ne mogu u životu. Eto, to! Pod „plaštom“ lika imam više slobode. A strah... Ne osjećaju ga svi. I ne bih rekla strah. Odgovornost prije... Prema sebi, partneru, publici, ideji. To sam prepoznavala kod najboljih.

„Pozorište je dobro samo kada stvara“ – poznata je izreka...

Ima ga onoliko koliko se traži. Produkcije će biti sve više. Pred nama su godine sa sve više školovanih profesionalaca dramskih umjetnosti. Mladi, ambiciozni, talenovani ljudi će stvarati sebi prilike da rade, jer nema ništa od čekanja. Već sada se otvaraju novi pravci u produkciji, režiji... Naša budućnost su aktivne pozorišne scene u svim gradovima u Crnoj Gori. U tom kvantitetu i kvalitet će se lakše izdvojiti.

Publika Branku zna i po filmskim ulogama. Glumica ističe značaj filma kao moćnog medija, koji ne stavlja samo glumce u poziciju planetarnog stvaraoca, već je bitan za predstavljanje nacionalnog kulturnog miljea. Zbog toga otvaranje Filmskog centra u Crnoj Gori, Branka vidi kao veliki i važan iskorak.

Otvaranje Filmskog centra je veliki i važan iskorak u strategiji ulaganja u kulturu. Imam velike vjere da će rad Filmskog centra kroz nekoliko godina dati vrijedne rezultate. Mislim da nam je budućnost u povezivanju i sve ide u tom pravcu. Sve je više naših filmskih profesionalaca uključeno u rad na regionalnim i međunarodnim filmskim koprodukcijama. Kad je crnogorski film u pitanju nemam velike nade, nego velika očekivanja.

Bilježi: Slavojka Marojević

Festival internacionalnog alternativnog teatra FIAT 2018

„Galaktička Crvenkapica“ - najbolja predstava

- *FIAT, svojim višegodišnjim kontinuiranim, kvalitetnim trajanjem, „razlog brojnih pozorišnih biografija danas. Na FIAT-u su stasavala regionalna imena današnjeg teatra i umjetnosti uopšte...*
- *Prepoznat kao diverzitet različitih oblika umjetnosti, FIAT je, sa svojom karakterističnom publikom i neposrednom atmosferom, jedan od najznačajnijih festivala jugoistočne Evrope i Balkana danas.*

Festival internacionalnog alternativnog teatra FIAT 2018, održan je od 7. do 16. septembra u Podgorici, na lokacijama: *Kuslevova kuća, Crnogorsko narodno pozorište i Kulturno-informativni centar „Budo Tomović“*. Deset festivalskih dana, pored takmičarske selekcije predstava, obilježilo je mnoštvo različitih programa, počev od: likovnih, filmskih i književnih sadržaja, karakterističnog muzičkog segmenta, do kreativnih industrija. Takav koncept ovogodišnjeg izdanja FIAT-a potvrdio je da njegova razvojna geneza i nakon trodecenijskog trajanja i dalje kreće uzlaznom linojom, oslanjajući se na originalnu

potrebu da se postojeća umjetnička energija transformiše u osobenost, u pokretačku masu koja dodiruje krajnje granice u pozorištu, ruši stare i ispituje nove modele scenske ekspresije, a sve iz temelja profesionalnog i klasike. Organizatori ovog Festivala smatraju da je on u idejnom smislu za Crnu Goru otvorio nepregledan umjetnički prostor, na kojem se vođene slobodom, ukrštaju uvijek svježije strasti, snažne identitetske polemike, uzvišene moći dekadencije, ali i pokreti Artoovih „surovih“, glasovi Boalovih „potlačenih“ i fantazije „osiromašenih“ Gorotovskog, iako im to na prvi pogled zvuči paradoksalno za jedan alternativni modus. To ubjeđenje temelje na ocjeni da „*ni jedna dosadašnja manifestacija u Crnoj Gori nije imala moć da kao FIAT svojim teatarskim idejama, pozitivnom umjetničkom akcijom, nužnim i efikasnim pozorišnim eksperimentima obuzme čitav grad i prenese dobru energiju na ljude u njemu, slučajne prolaznike i znatiželjnu omladinu. Ništa kao FIAT nije toliko snažno uspijevalo da Podgoricu učini gradom vrijednim apsolutne pažnje u nekom septembru ili maju u toku godine, kada na ovaj Festival dođu umjetni-*

ci sa svih strana svijeta, kada vrebaju iznenađenja iz svih uglova grada, zaboravljenih i napuštenih prostora, terasa i podruma, kad ožive trgovi i haustori, kada gimnazijalci nose FIAT-ove bedževe i programske brošure u džepovima farmerki, kad se čuju nenajavljene svirke iz gradskih parkova, kad se vrati nada da jedina vrijednost ove civilizacije jeste ipak u umjetnosti. Jedna od bitnih karakteristika Festivala je promocija i podsticanje kulturne razmjene, saradnje i mobilnosti umjetnika kako na regionalnom, tako i na međunarodnom nivou“.

Ove godine od šezdeset sedam pristiglih on-

F ● ● ■ ● I ● ● A ● ■ T ■
Festival internacionalnog alternativnog teatra
Podgorica - Montenegro - 2018

7 — 16. septembar

www.fiat-montenegro.org

line prijava, selektorka glavnog programa, glumica **Ana Vujošević** izabrala je deset dramskih naslova iz teatarskih centara svijeta, koje je karakterisala veoma ubjedljiva i raznovrsna estetika. Publika je imala priliku da uživa od koreodrame, preko muzičkog teatra, avangardnih predstava, do vizuelnih performansa. U tom amalgamu posebnosti, ovogodišnji repertoar karakterisala je šarenolika lepeza alternative, koja je crnogorsku publiku uvela u kulturne tokove Evrope i svijeta, predstave: „*Galaktička Crvenkapica*“ (Španija), „*Sablant u dolini Sentflorijanskoj*“ (Srbija), „*Čao, prijatno!*“ (Makedonija), „*Sin*“ (Crna Gora), „*KA-F-KA*“ (Francuska), „*Ja sam, Edit Pjač*“ (Njemačka), „*Majka i dijete*“ (Albanija), „*Bpolar*“ (Izrael), „*Morgan i Frimen*“ i „*Dobar zvuk u naletima*“ (Mađarska) i „*Dream of life*“ (Hrvatska).

U toj konkurenciji, Žiri u sastavu: **Sonja**

Vukićević, predsjednica, koreografkinja i balerina, Žana Gardašević, glumica i **Andrej Cvetanovski**, reditelj, imao je težak zadatak, odabrati najbolje među najboljima. Jednoglasnom odlukom, **Nagrada za najbolju predstavu** dodijeljena je predstavi „**Galaktičkoj Crvenkapici**“ u režiji i produkciji „Insectotropics“ iz Barselone (Španija). U obrazloženju ove nagrade navodi se: „Performans višedimenzionalnog umjetničkog izraza najviše pripada fitovskom korpusu. Inspirisani bajkom 'Crvenkapa' na originalan, katarzično intenzivan način potvrđuju osnovnu funkciju efemernosti pozorišta - da se dešava sada i ovdje. Raznorodni umjetnici (slikari, muzičari, vizuelni umjetnici i glumici) svako preko svog medija izražavanja uživo stvaraju i uvode nas u priču dešifrovanja sopstvenih strahova, praćenja intuicije kao i kompleksnosti životnih odluka.

Nije bilo dileme ni kod **Nagrade za najbolju režiju** koja je pripala reditelju **Dinu Mustafiću** za predstavu „Majka i dijete“ u produkciji M.A.M. Foundation of Contemporary Art iz Tirane (Albanija). Mustafić je tu nagradu dobio „zbog cjelovitosti autonomnog koncepta koji ostvaruje uz minimalna sredstva, a bogatom rediteljskom imaginacijom. Bura emocija koja se rađa u odnosu majke i sina sa tačnim i efektivnim mizanscenskim rješenjima čine rediteljsku estetiku avangardnom“.

Nagrada za najbolju žensku ulogu, takođe je žiri jednoglasno dodijelio glumici **Emi Andrei**, za ulogu majke u predstavi „Majka i dijete“ u režiji Dina Mustafića i u produkciji M.A.M. Foundation of Contemporary Art iz Tirane (Albanija). Andrei je „smouvjerenim i snažnim scenskim, duhovnim i tjelesnim angažmanom, brutalno i briljantno, prenoseći na publiku kompleksni i uznemirujući odnos majke, sina i demona između njih, pokazala svu raskoš glumačkog bića“, navodi Žiri u obrazloženju.

Nagrada za najbolju mušku ulogu ravnopravno dijele **Atanas Atanasovski** i **Valentin Kostadinovski**, glumci predstave „Ćao, prijatno“ u režiji Siniše Evtimova i produkciji istoimenog Udruženja iz Skoplja (Makedonije). „Perfektno uigrani tandem stvara jedan organizam koji se transformiše u više likova radeći to nevjerovatno jednostavno i naizgled tako lako. Sto minuta nepretenciozne komičke igre kroz tematsku višeslojnost glumci su pokazali izuzetnu glumačku spretnost i posvećenost partnerskoj igri“, objasnio je Žiri ovu svoju odluku.

Specijalna nagrada za autentični muzičko scenski izraz pripala je predstavi „**Dobar zvuk u naletima**“, u režiji **Zoltana Balazsa** i produkciji **Maladype teatra** iz Budimpešte (Mađarska).

„Moć kolektivne igre, besprekornost discipline i povjerenja, zadivljujuće suptilno a majstorski sugestivno, uvode nas u izuzetnost magije stilskeg manira Maladype ansambla. Umjetnici, teatru srodnih disciplina, vješto preko muzike i plesa, dostižu uzbudljiv eksperimentalni koncept igre“, saopštio je Žiri.

U pratećem sadržaju repertoara FIAT-a, u okviru književnog programa, pod nazivom „San ulica lopta“ promovisane su knjige Boža Koprivice: „I dečak može obećati“ i „San ulice“. Likovni program obilježila je skulptura „Love is in the air“, Katarine Tomašević Crawford i izložba „Organika“, Aleksandra Saše Vukotića. Filmski segment zaokružen je nazivom „Pomijeranje granica“ sa dva programa: Omaž Gojku Kastratoviću i veće kratkih filmova Normana McLarena. Kao i ranije, FIAT je i ovog puta donio dobro raspoloženje i uz muzički program. Bogat muzički program relizovali su u kombinaciji DJ-evi: „FM Mirda“ i „Britney's Tears“. Zanimljiv je bio i nastup novoosnovanog alternativnog eksperimentalnog muzičkog sastava „Gear Acquisition“, a na završnici Festivala nastupila je crnogorska umjetnica Marije Božović. Posebna pažnja bila je posvećena kreativnim industrijama. U ovom segmentu predstavilo se pet izlagača/umjetnika, među kojima je svoje kreativno umijeće predstavio Anđelko Vasiljević, kroz ručno rađenu dekorativnu rasvjetu. U sklopu programa organizovan je i FIAT forum na temu kreativnih industrija.

Nakon ovogodišnjeg kvalitetnog repertoara i uspješne organizacije u kojima je publika uživala, danas se bez razmišljanja može tvrditi da je FIAT, svojim višegodišnjim kontinuiranim, kvalitetnim trajanjem, razlog brojnih pozorišnih biografija danas. Na FIAT-u su stasavala regionalna imena današnjeg teatra i umjetnosti uopšte, nekad zaneseni mladići i djevojke, volonteri i saradnici, debitanti reditelji i glumci, a danas nezaobilazni umjetnici južnoslovenskog prostora. Prepoznat kao diverzitet različitih oblika umjetnosti, FIAT je, sa svojom karakterističnom publikom i neposrednom atmosferom, jedan od najznačajnijih festivala jugoistočne Evrope i Balkana danas. Zbog toga iz organizacije Festivala tvrde da neće odustati od ideje da dobiju adekvatan prostor, kako bi u toku cijele godine programska koncepcija FIAT-a bila živa.

VII Međunarodni festival lutkarstva Podgorica, Crna Gora 2018

Makedonski „Tobi“ trostruki laureat

„Podržavamo Festival lutkarstva, cijeneći njegov doprinos ukupnoj kulturi i razvoju dječje estetike“.
(Nela Savković Vukčević)

Ovogodišnji VII Međunarodni festival lutkarstva Podgorica, Crna Gora 2018, održan je od 12. do 16. septembra, u KIC-u „Budo Tomović“, nastavio je svoju plemenitu misiju razvoja lutkarstva u Crnoj Gori. Ova lutkarska smotra u kontinuitetu potvrđuje opravdanost svog postojanje, ali i potrebe da lutkarsko pozorište, odnosno njegovi sadržaji budu sastavni dio crnogorske produkcije, u interesu pravilnog razvoja djeteta, kako u edukativnom, tako i u zabavnom smislu. Novina ove već tradicionalne

Ukrajine, Makedonije, Turske, Poljske, Crne Gore i Srbije. Ukrajinska trupa „Pozorište glumca“ i lutke „Ternopolj“ izvele su predstavu „Priče o piletu zvanom Rjaba“, Teatar za djecu i mlade iz Skoplja igrao je predstavu „Tobi“, Kuća lutaka „Leteća ruka“ iz Ljuljeburgasa (Turska) izveo predstavu „Kamen“, a Teatar lutke i glumci iz Valbžiha (Poljska) predstavio se sa komadom „Porodična zabava“. Iz Srbije ove godine na Festivalu je učestvovalo Dečije pozorište iz Subotice, sa

smotre je vizuelni identitet, koji je osmislila slikarka **Nina Vukčević**, koja je inspirisana Festivalom lutkarstva pretočila svoje i dječije šareno radovanje u originalan rad. Festival je na najbolji način promovisao Crnu Goru, jer su njegovi gosti otišli zadovoljni, kako organizacijom, tako i prijemom od strane publike. Sa druge strane djeca su kroz njegov petodnevni bajkoviti repertoar uživala, jer su imala nesvakidašnju šansu da čuju druge jezike i dožive druge kulture.

Na ovogodišnjem Festivalu, najmlađa publika je imala priliku da uživa u predstavama koje su izvele trupe iz šest zemalja iz svijeta i regiona:

predstavom „Par cipela“. No, u festivalskom repertoaru ni ovog puta, kao i u ranijim izdanjima, nijesu uživala samo djeca iz Podgorice, jer je predstava iz Srbije izvedena i pred hercegnovskom djecom, u tamošnjoj Dvorani „Park“, dok je poljska trupa nastupala u mojkovačkom Centru za kulturu „Nenad Rakočević“.

O nagradam je odlučivao međunarodni stručni žiri, u sastavu: **Goran Bulajić**, crnogorski reditelj i dramaturg i članovi: **Dikla Katz**, osnivač i glumica u Teatru Ključ iz Tel Aviva (Izrael), i **Aleksandar Alek Rodić**, direktor Malog pozorišta „Duško Radović“ (Srbija) i dječiji žiri u ko-

jem su bili podgorički osnovci, većinom članovi škole glume koju vodi Davor Dragojević: **Tara Nenadović** (predsjednica) i članovi: **Nikša Janjušević, Pavle Bogičević, Vasilisa Jovović, Anika Janjušević, Staša Matović, Marija Škerović, Strahinja Jovović, Marko Pešić, Jovan Backović, Dunja Čupić, Luka Killian i Lara Dlačač.**

Prema odluci žirija, **Grand prix za najbolju predstavu** u cjelini dodijeljen je predstavi „**Tobi**“, Teatra za djecu i mlade iz Skoplja, koja je dobitnik i **Nagrade za najbolju režiju**. Ovo priznanje otišlo je u ruke njenom reditelju **Dragoslavu Todoroviću**. **Nagrada za najbolju dramaturgiju „Dragan**

kon dodjele nagrade na ceremoniji, u čast učesnika i nagrađenih, publika je odgledala predstavu „**Kapetan Džon Pipfoks**“, koju su izveli učenici OŠ „**Maksim Gorki**“, uz podršku njihove profesorice Lidije Banović. To je ujedno bio i način da organizator Festivala pokaže da su djeca, kao i svi koji rade s njima, dobrodošli na ovu smotru lutke i glumačke igre.

Festival lutkarstva je sastavni segment tradicionalne manifestacije „**Podgoričko kulturno ljeto**“, što potvrđuje da je Glavni grad prepoznao njegov kvalitet, ali prevashodno značaj jer se radi o događaju koji edukuje buduću pozorišnu publiku.

Detalj sa proglašenja pobjednika na Festivalu

Radulović“ dodijeljena je **Todoru Valovu**, za tekst predstave „**Par cipela**“ (Dečije pozorište Subotica). **Nagrada za najbolje estetsko-tehnološko rješenje lutaka** dodijeljena je **Iринi Somborac** za lutke u predstavi „**Tobi**“ (Teatar za djecu i mlade Skoplje). **Nagrada za najbolju scenografiju** otišla je u ruke **Eve Farkašove** za scenografiju u predstavi „**Prodavnica igračkaka**“ (Gradsko pozorište Podgorica). **Nagrada za najbolju originalnu muziku** pripala je **Konradu Roginskom i YanTi** za muziku u predstavi „**Porodična zabava**“, (Pozorišta lutke i glumca, Valbržih, Poljska). Tri ravnopravne **nagrade za glumačko majstorstvo** dodijeljene su: **Pavlu Iliću** za ulogu u predstavi „**Prodavnica igračkaka**“ (Gradsko pozorište Podgorica), **Gregušu Zalanu** za ulogu u predstavi „**Par cipela**“ (Dečije pozorište Subotica) i **Mariji Gjorgijovskoj** za ulogu u predstavi „**Tobi**“ (Teatar za djecu i mlade Skoplje). Na-

„**Podržavamo Festival lutkarstva, cijeneći njegov doprinos ukupnoj kulturi i razvoju dječje estetike**“, rekla je **Nela Savković Vukčević**, sekretarka podgoričkog Sekretarijata za kulturu. Ona je naročito istakla angažman **Ljiljane Burzan Nikolić i Davora Dragojevića**, koji su i pokrenuli ovo internacionalnu, podgoričku lutkarsku priču i koji su svojom ljubavlju i entuzijazmom prema najmlađima i lutkarskom pozorištu, uspjeli da ovaj Festival poprimi međunarodni karakter u pravom smislu te riječi.

Kao i svake godine, ulaz na sve predstave bio je besplatan, što je takođe jedna od bitnih karakteristika u rada sa djecom i za djecu. Entuzijazam i ljubav se ne mjere novcem!

S. Marojević

Konkurs CNP-a za savremeni domaći dramski tekst

U konkurenciji drame koje nijesu publikovane i izvođene

Savjet Crnogorskog narodnog pozorišta donio je odluku o raspisivanju novog **Konkursa za savremeni domaći dramski tekst**. Pravo učešća na Konkursu koji je anonimn, imaju državljani i državljanke Crne Gore. Rok za slanje dramskih tekstova je 10. mart 2019. godine.

Na ovom Konkursu mogu se kandidovati samo drame koje prethodno nijesu publikovane i izvođene. Autori/ke mogu kandidovati najviše dvije drame.

O najboljoj drami odlučivaće stručni tročlani žiri, a dodjeljuje se jedna nagrada, koja se sastoji od plakete i novčanog dijela u iznosu od 5.000 eura.

jednoj koverti (na kojoj treba da piše: Za Konkurs CNP-a za savremeni domaći dramski tekst/drama) treba dostaviti pet (5) odštampanih primjeraka drame, od kojih svaki treba da bude potpisan šifrom (bez navođenja imena autora/ke), dok u drugoj koverti (na kojoj treba da piše: Rješenje šifre/naziv šifre) treba dostaviti naziv šifre, ime i prezime autora/ke teksta koji je potpisan tom šifrom i kontakt podatke autora/ke.

Tekstovi se dostavljaju arhivi Crnogorskog narodnog pozorišta ili se mogu slati poštom na adresu: Crnogorsko narodno pozorište, Ulica Stanka Dragojevića 18, 81 000 Podgorica.

Crnogorsko narodno pozorište ima pravo praiizvedbe nagrađenog teksta koje može da realizuje tokom dvije godine od proglašenja rezultata Konkursa. U slučaju izvođenja drame autor/ka nagrađene drame ustupa svoja autorska prava CNP-u bez nadoknade. Takođe, autor/ka nagrađene drame se odriče autorskih prava u slučaju objavljivanja nagrađenog dramskog teksta u izdanju Crnogorskog narodnog pozorišta.

Autori/ke predaju dvije zasebne koverta: u

Prispjeli dramski tekstovi se ne vraćaju i biće pohranjeni u Biblioteci Crnogorskog narodnog pozorišta.

Pokrovitelj nagrade je Ministarstvo kulture Crne Gore.

PR Služba CNP-a

Zetski dom nastavlja sa Danom umjetničkog obrazovanja i Dramskim studiom

Čuvaju dječiju dušu od površnosti i stvaraju publiku

• „*Vaspitanje dječije duše je naš cilj. U fokusu je dobar i zdrav mladi čovjek, kulturnan, svjestan svojih mogućnosti i želja, čovjek koji teži razvoju: znanja, igre, mašte, hrabrosti...*“ (Lidija Dedović)

Kraljevsko pozorište Zetski dom u sklopu obrazovnog segmenta svojih programskih aktivnosti i tokom ove sezone, odnosno školske godine, nastavilo je realizaciju ranije započeta dva projekta - **Dan umjetničkog obrazovanja i Studio Kraljevskog pozorišta**. Prvi projekat realizuje se zahvaljući udruženom djelovanju **Teatra sa Cetinja i Ministarstava prosvjete i kulture**, a u saradnji sa **Narodnim muzejom**. Dan umjetničkog obrazovanja tokom minule godine iz školskih klupa u Zetski dom doveo je oko dvije hiljade djece. Tim projektom je bilo obuhvaćeno deset škola, a učestvovali su stariji osnovci i učenici prvih razreda srednjih škola

u režiji Petra Pejakovića, dok će srednjoškolci uživati u predstavama „**Dokle pogled seže**“ i „**Kučka**“, u režiji Arpada Šilinga, kao i u ostvarenjima: „**Bog masakra**“, u režiji Siniše Evtimova i „**Sin**“, u postavci Mirka Radonjića.

Nastavkom realizacije Dana umjetničkog obrazovanja ostvaruje se zacrtani plan svih uključenih institucija, sa ciljem da projekat preraste u stalnu aktivnost i kao takav postane jedna od najvećih baza za povezivanje kulture i obrazovanja ikad iniciranih u regionu. Djeca će tokom posjeta imati organizovani prevoz i lunch-pakete, koje je obezbijedilo Ministarstvo prosvjete Crne Gore, u saradnji sa kuhinjom Doma učenika i studenata.

Dramski studio Kraljevskog pozorišta

iz: **Cetinja, Podgorice, Danilovgrada, Bara i Berana**. Nastavak te lanjske obrazovno-teatarske priče uslijedio je već u septembru, tako da je u planu da se do decembra uključe đaci iz: **Herceg Novog** (OŠ „Orjenski bataljon“ Bijela i Gimnazija „Ivan Goran Kovačić“), **Pljevalja** (OŠ „Boško Buha“ i Gimnazija „Tanasije Pejatović“), **Plava** (OŠ „Hajro Šahmanović“ i JU-e SMŠ i Gimnazija „Bećo Bašić“), **Podgorice** (OŠ „Radojica Perović“ i Gimnazija „Sloboda Škerović“). Učenici osnovnih škola će i ovog puta imati priliku da tokom posjeta Zetskom domu pogledaju komad „**Kapital - djeca**“,

osmijesi vratili su se u Zetski dom.

U Kraljevskom pozorištu Zetski dom, paralelno sa organizovanim posjetama osnovaca i srednjoškolaca, realizovaće se i nastavak drugog obrazovnog segmenta - Studija Kraljevskog pozorišta, kojim rukovodi Petar Pejaković, profesor FDU-i na Cetinju i pozorišni reditelj. Kroz prvi dramski studio u Crnoj Gori, koji radi u sklopu državne institucije, u toku prethodne školske godine, takođe potpuno besplatno, prošlo je preko osamdesetoro djece. Dan umjetničkog obrazovanja i Studio Kraljevskog pozorišta, vratili su najstarijem pozorištu u Crnoj Gori obrazovnu ulogu, utkanu u njegove temelje 1884, a dječiji žamor, mašta i

„*Vaspitanje dječije duše je naš cilj. U fokusu je dobar i zdrav mladi čovjek, kulturnan, svjestan svojih mogućnosti i želja, čovjek koji teži razvoju: znanja, igre, mašte, hrabrosti, mlada osoba koja nije zaražena: banalnom svakodnevicom, dnevnom politikom, nacionalizmima i najrazličitijim predrasudama, već mlada osoba koja korača putem: dobra, ljubavi, morala i najviših ljudskih vrijednosti*“, kazala je **Lidija Dedović** umjetnička direktorica „Zetskog doma“.

S.M.

Zagrebački dnevnik „Novosti“ o radu Kraljevskog pozorišta Zetski dom

Moderni vitalni teatar

• *Prema izgledu predstava koje se jedna za drugom postavljaju na pozornici Zetskog doma, prema oduševljenju publike, nagradama i redateljskim imenima koja potpisuju te izvedbe, ovo kazalište se približilo evropskim standardima u području scenskih umjetnosti, ako ih nije i dostiglo*

Autor: **Bojan Munjin**, hrvatski dnevnik „Novosti“
(Izvorni tekst: <https://www.portalnovosti.com/moderni-vitalni-teatar>)

Pozorišni kritičar i novinar Bojan Munjin je 3. avgusta, ove godine, za online izdanje zagrebačkog portala „Novosti“ napisao tekst o radu Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“. Tekst prenosimo u cjelini.

U svijesti prosječne javnosti u Hrvatskoj pa i šire država Crna Gora uglavnom se percipira kao prostor egzotične prirode i neobičnih ljudi gorštačke krvi ali i kao mala zemlja koja je u značajnoj mjeri opterećena međusobnim gloženjima ekonomskih, političkih i nacionalnih klanova. Jedan ne tako sitan detalj na području kulture koji posljednjih godina izmiče tom stereotipu lokalne balkanske sredine jest Kraljevsko pozorište Zetski dom na Cetinju. Prema izgledu predstava koje se jedna za drugom postavljaju na pozornici Zetskog doma, prema oduševljenju publike i nagradama koje ove predstave dobivaju gdje god gostuju i prema redateljskim imenima koja potpisuju te izvedbe – ovo pozorište se bez sumnje približilo ako ne i dostiglo evropske standarde kvaliteta u području scenskih umjetnosti. Istorijski pogled unazad kaže da je Zetski dom sagrađen još davne 1888. godine i da je to najstariji teatar u Crnoj Gori. Profesionalna skupina glumaca oformljena je 1910. godine kada je odigrana predstava „Balkanska carica“, po tekstu kralja Nikole I. Petrovića, dok

su glavne uloge igrali profesori Cetinjske gimnazije. Ratovi, politički prevrati i siromaštvo znali su periodično prekinuti rad Zetskog doma u posljednjih sto godina ali ono se uvijek ponovno rađalo i konačno je 90-ih obnovilo matični repertoar s respektabilnim glumcima i organizacijski ono tako funkcioniše i danas. Ono što se posljednjih šest godina bitno promijenilo jest da je ovo neveliko pozorište, dolaskom pozorišne redateljice Lidije Dedović na mjesto direktorice Zetskog doma, zadobilo potrebnu svježinu i motor svoje produkcije ubacilo u novu brzinu.

Na primjer, njihova nedavna predstava „Dokle pogled seže“, u režiji krajnje renomiranog mađarskog reditelja Arpada Schilinga, već dva puta je gostovala u Zagrebu i doživjela je oba puta ovacije, jednako kao i najnovija predstava „Kučka“ istog reditelja koja je na ovogodišnjim festivalu „Drama“ u Ljubljani kompletno gledalište digla na noge. Obje predstave neka su vrsta elaboracije egzistencijalnih problema ljudi iz crnogorskog podneblja, od nezaposlenosti, mafijaških radnji i nasilja, do depresije i odlazaka bilo kuda trbuhom za kruhom. Ono što je ove izvedbe vinulo u orbitu značaja i uzbuđenja jest što su one napravljene s toliko puno snage i bez fige u džepu, da je njihova hrabrost i odlična igra glumaca predstavljala onu kreativnu razliku u odnosu na bilo koju prosječnu predstavu uokolo. Osim Schilinga u Zetskom domu su posljednjih godina radili redatelji inovativnog rukopisa, od Andraša Urbana i Branka Brezovca, preko Diega de Bree pa sve do prevratničke španjolske grupe La fura dels Baus koja je u Cetinju održala svoju umjetničku radionicu. I druge izvedbe Zetskog doma bile su vrlo zapažene, poput amblemskog „Leta iznad kukavičjeg gnijezda“, savremene drame „Sin“, dok je „Leptir“ prema tekstu crnogorskog pisca Aleksandra Radunovića Popaja bio naročito hvaljen, jer „bezobzirno ruši političke mitove i raskrinkava zloupotrebu tradicije“. Nije stog čudno što je pozorišna kritika u jednom trenutku istaknula da treba odati priznanje Zetskom domu što gradi repertoar koji ne podcjenjuje svoju publiku, već radi na njenom razvoju i upoznavanju

sa raznovrsnim teatarskim poetikama, čineći da se njeni kriteriji stalno pomjeraju iznad gornje granice.

Sve je počelo, kako kaže njihova direktorica Lidija Dedović, u jesen 2014. godine s predstavom „Opera za tri groša“, prema komadu Bertolta Brechta, koju je režirao također vrlo provokativni slovenski redatelj Tomi Janežić. Bio je to „pozorišni hedonizmom u tri čina u trajanju od pet sati“, kako je rekao jedan novinar, naglasivši kako se ovako dobro usklađena produkcija, u vrijeme sve težih uslova rada u domaćim pozorištima sve rjeđe viđa. Ili kako kaže direktorica Dedović „saradnjom crnogorskih

Svako istinsko pozorište se temelji na ljubavi, ideji i strpljivom radu i ove ključne karakteristike su više nego vidljive u Zetskom domu. U tom smislu ovaj teatar se može pohvaliti da je prvi veliki međunarodni kapital (Creative Europe i Interreg Fond) za državnu instituciju kulture u historiji Crne Gore stigao na adresu baš ovog pozorišta. Zetski dom je teatar koji nema svoj stalni ansambl, poput mnogih sličnih proaktivnih umjetničkih kuća u Evropi, što predstavlja stanovitu prednost slobode, ali i zahtjev stalne mobilizacije i odgovornosti. Na pozornici Zetskog doma ipak neprestano igraju

umjetnika sa najznačajnijim redateljima i umjetnicima iz evropskog okruženja, uspostavili smo se kao međunarodni teatar nacionalnog karaktera.“ Za ovu samoprijegornu mladu ženu koja stoji na čelu Zetskog doma smisao pozorišta je u povezivanju različitih sredina, ljudi, kultura, tradicije, osjećanja i shvaćanja, jer - teatar je enciklopedija vremena. Zetski dom na Cetinju se zaista pokazao kao pokretni kulturni laboratorij za mnoge umjetnike iz regije i Evrope koji u njega dolaze i u njega se vraćaju; izrastao je u moderni vitalni teatar koji putuje i ugošćava i koji umjetnosti privodi i stare i mlade. Postoji tako u ovoj pozorišnoj kući i festival savremenog teatra, „MIT“, kao i Dan umjetničkog obrazovanja, kroz koji je prošlo već oko 2000 mladih a sprema se i „Art Geto“, projekt koji uključuje međunarodni ansambl mladih glumaca regije....

odlični glumci, Varja Đukić, Zoran Vujović, Ana Vujošević, Dejan Ivanić, Nada Vukčević i mnogi drugi a jedan od najboljih crnogorskih glumaca, Srđan Grahovac, kaže kako je Zetski dom neka vrsta kreativnog utočišta u kojem „svaki redatelj, glumac, scenograf i drugi umjetnik osjeća veliku privilegiju, strast i dodatnu odgovornost što uopće ima priliku da se nađu u toj prelijepoj kući“. Priča o Zetskom domu na Cetinju je basna o malom pozorištu koje se nije zadovoljilo tek statusom provincijalnog teatra i repertoarom ‘za svakog ponešto’ nego je pozvalo cijeli svijet u goste a svojim predstavama željelo je poletjeti među zvijezde. Za takvo što potrebno je istančano poznavanje kazališta, profesionalna hrabrost i poštenje a to je nešto u što bi se i svi mi, na primjeru Zetskog doma, mogli ugledati.

U Nikšićkom pozorištu otvorena baletska sala

Nikšić - centar Nacionalnog baleta Crne Gore?

Balerine koje osnovno obrazovanje iz klasičnog baleta stižu u **Nikšićkom pozorištu**, kroz program **Baletske škole „Princeza Ksenija“** dobile su novu baletsku salu, sa pratećim jedinicama, za izvođenje nastave po najsavremenijim standardima koji su predviđeni za sticanje znanja i vještina u ovoj vrsti lijepe umjetnosti. Taj komforan prostor otvara mogućnost da u dogledno vrijeme Nikšić i njegovo Pozorište postane centar Nacionalnog baleta Crne Gore. Prvi korak ka tom cilju je angažman u nastavi prof.dr **Lile Draguleve**, koja je doktorirala na metodici Klasičnog baleta i koja će od početka oktobra raditi sa nikšićkim balerinama.

prostora obezbijedila Baletska škola „Princeza Ksenija“.

Veselin Grbović, predsjednik Opštine na svečanom otvaranju baletske sale, nije krio zadovoljstvo što je u susret obilježavanju Dana oslobođenja Nikšića i tim povodom upriličenih sebtendarskih svečanosti, predao „*prostor u kojem je nekad bila kafana, za razvoj kulture*“. Grbović je istakao da Opština ulaže značajna sredstva za razvoj umjetnosti u gradu pod Trebjesom.

„Nikšić je sve prepoznatljiviji po događajima i institucijama kulture. Pored Nikšićkog pozorišta i ova Baletska škola je veoma značajna za nas.

Sa otvaranja baletske sale u Nikšićkom pozorištu

Za adaptaciju prostora za potrebe Baletske škole u zgradi Nikšićkog pozorišta (površine 150 metara kvadratnih), **Opština Nikšić** izdvojila je blizu **40 000 eura**, dok je enterijesko opremanje

Stvorili smo idealne uslove po zahtjevu savremene nastave baleta i ova sala je najmoderniji objekat te vrste u Crnoj Gori. Uz entuzijazam Vanje Pantović, direktorice Baletske škole, nadam se da ćemo

u narednom periodu imati prilike da što češće gledamo nastupe ove prekrasne dječice i da će ove male balerine izrasti u umjetnice koje će nastupati na nekim drugim scenama i prostorima, ne samo nikšičkim“, uvjeren je Grbović.

Škola baleta u Nikšićkom pozorištu otvorena je 2016. godine, kada je upisano 13 polaznika. Danas nastavu klasičnog baleta pohađa 42 učenice. Nastava se u početku izvodila u prvobitnoj baletskoj

učenici i nastavnici dobili mnogo bolje uslove od dosadašnjih, što je preduslov za uspješno bavljenje baletom.

„Nijesmo ni slutili da će Škola dobiti ovako predivan prostor. Još uvijek zvuči bajkovito s' obzirom da je prostor urađen po standardima, kako bi nastava baleta išla u najboljem pravcu. Pored dvije baletske sale koje su namijenjene za mlade i starije polaznice, balerine su dobile i

Detalj iz nove baletske sale Nikšićkog pozorišta

sali, na spratu zgrade Nikšićkog pozorišta, koja je sa ostalim poslovnim jedinicama na tzv. G krilu, prošle godine adaptirana za potrebe Državnog arhiva Crne Gore, odnosno njegovog Odjeljenja u Nikšiću. Zbog tih radova, nastava baleta, u drugom polugodištu minule školske godine izvođena je na sceni Nikšićkog pozorišta i njenim pratećim prostorijama.

Vanja Pantović, direktorica Baletske škole „Princeza Ksenija“ ističe da se strpljenje isplatilo, jer su

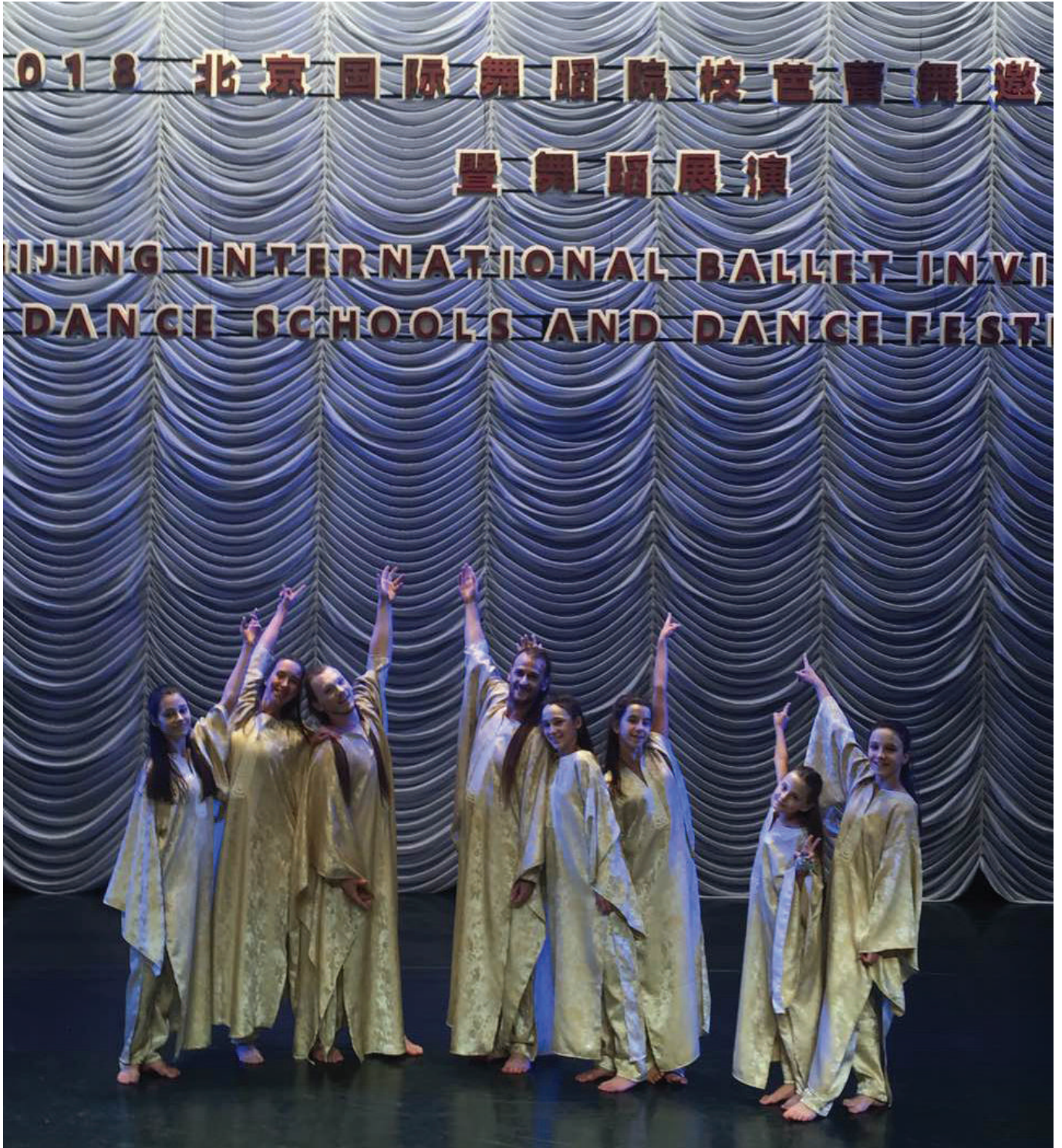
učionice za Francuski jezik, Klavir, Bonton, te svlačionice i toalete. Imamo svoj ulaz i sa jedne i sa druge strane, zgrade Pozorišta, kao i direktan ulaz na scenu. Mislim da ne postoji u svijetu škole koje vode direktno do scene. Ovdje, učenice iz sale, uz tri stepenika pravo izlaze na scenu. To je komfor i momenat koji je veoma dragocjen“, istakla je Pantović. Ona je podsjetila da je balet stigao u Nikšić koji se oduvijek izdvajao kao grad posebne

estetike.

„Možda se baš i dogodi da Nikšić bude srce Nacionalnog baleta i da postane nosilac tog velikog i važnog projekta. Hoće li ovaj grad biti nosilac Nacionalnog baleta Crne Gore biće izdefinisano u naredne dvije godine. Ako se to dogodi, Nacionalni

balet Crne Gore“, poručila je direktorica Pantović, uz podsjećanje da Škola „Princeza Ksenija“ iza sebe ima 18 godina uspješnog rada.

Simboliku za razvoj nacionalnog baleta u Nikšiću, Pantović je pronašla u činjenici, da u gradu pod Trebjesom, počivaju sjeni poznatog baletana

Sa nedavnog nastupa crnogorskih balerina u Pekingu

balet Crne Gore će biti formiran upravo u ovoj zgradi, zgradi Nikšićkog pozorišta. Vjerujem da ćemo sljedećim susretom inaugurisati tu važnu nacionalnu instituciju, kakav će biti Nacionalni

Luja Davičija, koji je za vrijeme Drugog svjetskog rata, boreći se za ideale, stradao u Nikšiću.

Kvalitet nastave balerina u zgradi Nikšićkog pozorišta, pored impresivnog prostora, odnedavno

je unaprijeđen angažmanom prof. dr Lili Draguleve, velike umjetnice i pedagoga svjetskog renomea. Ona je u nastavi angažovana već od početka oktobra ove godine. Profesorka Draguleva je doktorirala na metodi Klasičnog baleta, tako da nikšićke balerine stiču znanje i vještine od poznatog svjetskog pedagoškog i umjetničkog imena.

Uspješan nastup crnogorskih ballerina u Pekingu

Učenici i profesori Baletske škole „Princeza Ksenija“ boravili su u Pekingu od 24 do 29. oktobra. Učenice Škole, na poziv „Dance Union 16 plus 1“, čiji je domaćin Beijing Dance Academy,

predstavile su se na Gala koncertu, u završnici konferencije koja okuplja predstavnike unije 16

zemalja i Kine.

Delegaciju Škole koja je boravila u Pekingu čine učenice iz Bara i Podgorice: **Mina Milovac, Jelena Boljević, Milana Vujović, Radmila Škuletić, Jelena Kankaraš**. Sa njima su kao gosti nastupili: profesor **Anthony Middleton** iz Velike Britanije, **Isabel Slingerland** iz Holandije i **Zeljko Grozdanović**, solista Beogradskog baleta, inače, saradnik Škole u produkcijama. Oni su pred pekinškom publikom nasupili sa koreografijom „Grace of God“. Autor te koreografije je maestro Anthony Middleton.

Vanja Pantović, direktoica Škole imala je izlaganje na konferenciji povodom velike inicijative 16 plus 1 i dogovorenih projekata potpisanih na konferenciji CHINA-CEEC 16 plus 1 u Chengdu-u, juna 2018.godine.

Ovo gostovanje crnogorskih balerina i njihovih pedagoga je nastavak internacionalne prezentacije rada Škole i njenih rezultata, zahvaljujući kojima ta ustanova dobija još snažniju međunarodnu reputaciju i priznanje.

Povodom gostovanja balerina u Pekingu, **Liu Jin**, ambasador NR Kine u Crnoj Gori posjetio je Baletsku školu, odjeljenje u Nikšiću, 23.oktobra, 2018 godine.

Slavojka Marojević

优雅时刻
A MOMENT OF GRACE

编导：安东尼·米德尔顿
舞者：安东尼·米德尔顿、伊莎贝尔·斯林格兰德、泽利科·格罗兹丹诺维奇、米拉娜·武约维奇、拉德米拉·石库蒂奇、克桑尼亚·坎卡拉什、安娜·克日沃伊奇、米娜·米洛瓦茨

优雅时刻由成人演员和年轻舞者担任主演。主要表现我们对刚刚开始踏上未来征程的年轻人所给予的关注和支持。舞蹈以触动人心最深处之“塞拉非姆神父”为灵感。舞者表现了烟雾从燃香的香炉缓缓升起的情景。这部作品由艺术家安东尼·米德尔顿创作。他的兴趣主要集中在结合杂技和舞蹈。创作令人着迷的如雕塑般的当代表演。

Choreographer: Anthony Middleton
Dancers: Anthony Middleton, Isabel Slingerland, Željko Grozdanović, Milana Vujović, Radmila Škuletić, Ksenija Kankaraš, Ana Krgović and Mina Milovac

Featuring adult performer and younger dancers, "A Moment of Grace" is a piece that shows the devotion and support that we offer to those who are beginning their journey into the future. Set to an awe inspiring recording of "Father Serafim" the dancers embody the quality of the smoke that rises from a burning pot of incense. The piece is created by artist Anthony Middleton, whose interest is in creating hypnotising sculptural contemporary performance, combining acrobatics and dance.

Na „Barskom ljetopisu“ promovisan časopis „Pozorište“

Vjerni bilježnik neuhvatljivog

- „‘Pozorište’ svjedoči o bogatstvu pozorišnog trajanja na ovom podneblju koje seže još od antičkih vremena. Rezultati ovih istraživanja, koje ‘Pozorište’ pomno prati, od izuzetnog su značaja za razumijevanje crnogorske kulture, ali i potpunije razumijevanje razvoja društva.
- „Pozorište“ se često vrati unatrag i sa sjetom prisjeća minulih vremena i velikana jugoslovenskog glumišta, daje glas afirmisanim i neafirmisanim savremenim rediteljima, glumcima, producentima i drugim pozorišnim stvaraocima iz regiona. (profesor dr Vesna Tripković Samardžić)

Časopis „Pozorište“ promovisan je početkom jula u okviru zvaničnog repertoara 31. „Barskog ljetopisa“. Na platou ispred Dvorca Kralja Nikole o ovoj jedinstvenoj publikaciji govorile su: glumica Vesna Vujošević koja je bila u ulozi medijatorke, profesor dr Vesna Tripković Samardžić, Bojana Jelovac, rediteljka i Slavojka Marojević, urednica časopisa. U umjetničkom dijelu programa nastupila je mlada balerina Radmila Škuletić, učenica baletske škole „Princeza Ksenija“.

Sa promocije časopisa „Pozorište“ u Baru

„‘Barski ljetopis’ je u svoj program uvrstio promociju časopisa ‘Pozorište’ zbog toga što je to jedinstvena publikacija na ovim prostorima, koja u kontinuitetu dvanaest godina prati pozorišno stvaralaštvo u Crnoj Gori, a često su u njegovom sadržaju prisutne teme iz okruženja. To je ovaj časopis preporučilo da ga uvrstimo u repertoar ‘Ljetopisa’ kako bi se naša publika bliže upoznala sa profilacijom ove teatrološke i teatrografske publikacije“, naglasila je glumica Vesna Vujošević.

Poziv redakcije „Pozorišta“ da učestvuje

u promociji te publikacije, Bojana Jelovac, mlada rediteljka iz Tivta, prihvatila je kao obavezu, jer kako je naglasila „radi se o rijetko vrijednom teatrološkom štivu koji je u cjelosti posvećen djelima crnogorskih dramskih stvaralaca i ne samo njih, već i drugih umjetnika čije je stvaralaštvo dio pozorišnih priča na ovom prostoru“, kazala je Jelovac.

„On se iz broja u broj bavi hronološki svim zbivanjima na teatarskim scenama u Crnoj Gori. Pored toga ‘Pozorište’ je publikacija koja je otvorena za stručne, naučne radove, kao i za rukopise mladih afirmisanih i manje afirmisanih stvaralaca. To su vrijednosti ovog časopisa, koje se ne smiju dovoditi u pitanje“, poručila je Jelovac.

Profesorka Vesna Tripković Samardžić sa Univerziteta Mediteran podsjetila je na 62 godine od izlaska prvog broja „Pozorišta“.

„Uprkos nekim turbulentnim vremenima, ‘Pozorište’ i dalje odigrava kompleksnu i nasdasve tešku ulogu, da bude jedini hroničar bogatog pozorišnog stvaralaštva u Crnoj Gori i u regionu, vjerni bilježnik onog što se čini neuhvatljivim - pozorišne umjetnosti čije je suštinsko obilježje ‘trenutačnost’, ili, kako Bert Cardullo (u knjizi ‘Pozorište i film’) kaže: ‘...efemerno izvođenje događaja’ ...

Listajući ovu dragocjenu publikaciju, ne mogu da se oduprem utisku o tome koliko puno se na ovom podneblju stvara u pozorištu i za pozorište, pa onda, koliko je samo napora, i, više od svega, ljubavi prema pozorištu, potrebno da se na jednom mjestu skupi, te kroz rubrike kao što su: Pozorište, Balet, Teatrologija, Film, Književnost, Publicistika, Bilježimo..., Nove drame, opet mudro grupiše i pregledno predstavi svekoliko stvaralaštvo poslenika, ne samo pozorišne umjetnosti, već i onih bliskih njoj. Sve se to bilježi na način da se nikome ne ostane dužan, afirmisanim i neafirmisanim dramskim stvaraocima: rediteljima, glumcima, dramaturzima, producentima i svim onima koji

učestvuju u kreiranju pozorišne predstave; teatrologima, teatrografima, kritičarima, profesorima i mnogobrojnim naučnim radnicima; filmskim stvaraocima; književnicima, muzičarima, baletanima i likovnim stvaraocima; mlađoj, koliko i odrasloj publici i svim onim zaljubljenicima u pozorišnu, ali i u druge umjetnosti...

Bilježeci pojedinosti o repertoarima svih crnogorskih pozorišta kao i onih u okruženju,

koja čine važan element pozorišne kulture, (pomenemo samo neke) djela poput 'Crnogorci na sceni' Sretena Perovića, monografije 'Crnogorsko glumište od 19. stoljeća do Prvoga svjetskoga rata', autora Luke I. Milunovića i druge značajne naslove, 'Pozorište' svjedoči o bogatstvu pozorišnog trajanja na ovom podneblju koje seže još od antičkih vremena. Rezultati ovih istraživanja, koje 'Pozorište' pomno prati, od izuzetnog su značaja za razumijevanje crnogorske kulture, ali i potpunije razumijevanje razvoja društva.

Kroz radove profesora akademija dramskih umjetnosti u zemlji i regionu, pozorišnih kritičara, kulturologa i izučavaoca drugih humanističkih nauka, u formi eseja, komentara, kritika i osvrta, 'Pozorište' nas bogati i nekim novim saznanjima i ne samo onim o teatru.

Bilježeci novo, 'Pozorište' se često vrati unatrag i sa sjetom prisjeća minulih vremena i velikana jugoslovenskog glumišta, daje glas afirmisanim i neafirmisanim savremenim rediteljima, glumcima, producentima, i drugim pozorišnim stvaraocima iz regiona, zaključila je Tripković Samardžić.

Slavojka Marojević, urednica časopisa zahvalila se selektoru i urednicima „Barskog ljetopisa“, što su među vrijednim publicističkim, teatrološkim i teatrografskim naslovima, odlučili da u program tog prestižnog Festivala uvrste „Pozorište“.

„Ponos je, ali istovremeno i obaveza, naći se u programu ovog Festivala, među velikanima pozorišne scene, književnosti, muzičke i likovne umjetnosti, među imenima pred čijim djelima zastaje dah. Istovremeno, ponosni smo jer 'slovom' na 'Ljetopisu' dat je značaj dijelu programskog segmenta Nikšićkog pozorišta - Izdavačkoj djelatnosti. Obaveza je, tim prije što je to priznanje nam dalo 'vjetar u leđa' da istrajemo u ulozi svjedoka dramske umjetnosti - najprolaznije od svih vidova umjetničkog izražavanja. Časopis će i dalje pratiti i bilježiti sve ono što dramski stvaraoci i njima bliski umjetnici, budu ispisivali pod ovim nebeskim šarom. To je zadatak 'Pozorišta' i njegov osnovni cilj. Zarad umjetnika i umjetnosti, bez kojih bi okrutnost stvarnosti, ovaj svijet učinila nepodnošljivim“, kazala je Marojević, koja je publici ukratko predstavila uređivačku koncepciju časopisa.

Redakcija časopisa „Pozorište“

www.niksickopozoriste.com

POZORIŠTE

Broj 32   Godina 62.   Jul, 2018.   ISSN 180-783X

Festivali:

- XXXI „Barski ljetopis“
Ko u čuda vjeruje, taj čuda i stvara
- XXXII Grad teatar
„Kad se Mjesec pojavi“ nad Budvom
- „Purgatorije“ - centar ljeta 2018
Od muzikla do tragedije
- XXVI Kotorski festival pozorišta za djecu
Čudesno putovanje oko svijeta
- Međučvrndi festival alternativnog teatra „Korifej“
„Žive ribe“ u Kolašinu

U susret premijeri:

- „O miševima i budma“ - snovi iluzije (Barski ljetopis i Gradsko pozorište)
- „Bure Barute“ za početak novog sezona (CNP)
- „Pobuna majmara“ na brodu Jedran (Zetski dom)
- „Hasanaginica“ otvara vrata (Bjelopoljsko pozorište)

Za „Pozorište“ govore:

Tanja Bošković, Rada Đurićin i Moamer Kasumović

Teatrologija:

Prof. dr Ratko Božović: **Veljko Rodović, zaboravljeni stvaralac**
Aleksandar Saša Milosavljević: **Čovjek strasti: Baletne i Kotor u Podgorici**
Vesna Tripković Samardžić: **Tramvaj zvani želja - pozorišna produkcija Elije Kazana**

posebno premijernim izvođenjima i nagradama, 'Pozorište' ispunjava, 'osnovnu zadaću teatrografije', koja, po riječima Nikole Batušića, uglednog hrvatskog teatrologa i pisca, jeste 'utvrđivanje kazališnog repertoara, kao i svih pojedinosti koje ga tvore', nastojeći da pruži 'osnovicu za stvaranje repertoarne slike, jednoga od temelja brojnih teatroloških istraživanja'. 'Pozorište' radi i više od toga. Ono pomno prati i prikazuje sve festivale vezane za pozorišnu djelatnost, najavljuje predstojeće, ali i izvještava o svim važnim, realizovanim i najavljenim projektima u domenu pozorišne umjetnosti.

Predstavaljajući teatrološka istraživanja eminentnih crnogorskih teatrologa i teatrografa,

Intervju: Momir Matović

Dokumentarni film je besmrtan

•Pravi dokumentarni film je čovjek u prvom planu, onakav kakav jeste i taj čovjek može biti, kao što je u stvarnosti i dobar i loš.

•Pošto sam se bavio ljudima, svi moji junaci su meni dragi, jer su oni svi učestvovali u kreiranju stvaralačke metafore. Unosili su pozitivnu energiju ili surovu realnost, ali da kažem najdraži mi je prvi film. Imam jedan metaforičan naslov „Obala života“, a na toj obali života i dan danas opstajem.

Momir Matović je stručnoj i široj javnosti poznat kao autor brojnih kratkometražnih i dugometražnih dokumentarnih filmova. Dobitnik je značajnih domaćih i međunarodnih priznanja i

nagrada, a njegov stvaralački opus obiluje brojnim filmskim ostvarenjima dokumentarnog žanra („Obala života“, „Metri života“, „Kao i sutra“, „Crvena linija kuće Ujkić“, „Noć duga 68 godina“, „Posljednja bioskopska predstava“, „Ja znam kako“, „Žica života“, „(Po)rađanje jedne nacije“, „Prva i posljednji“, „Opstajanje...duh...dah“, „Ram za sliku moga zavičaja“, „Mi pravimo žive slike“, „Sa osmijehom već 50 godina“, i mnogi drugi.), u kojima je on ovjekovječio život običnog čovjeka sa ovih prostora. Sa Matovićem smo razgovarali nakon otvaranja njegove izložbe plakata i projekcije njegovog filma „TAM 4500“, u Nikšićkom pozorištu.

Dokumentarni film ili popularni dokumentarac ima za cilj da dokumentuje stvarnost. Pojam se pojavio 8. februara 1926. godine. Džon Grirson

u kasnim 1930-im piše esej „Prvi principi dokumentarca“ u kojem daje definiciju dokumentarnog filma kao „kreativnog tretmana stvarnosti“.

Prvi dokumentarni filmski zapisi iz naše države, prema navodima feljtona o počecima kinematografije u Crnoj Gori, Dragana B. Perovića, („Prilozi za istoriju kinematografije u Crnoj Gori“, IV dio) napravio je vlasnik preduzeća „Uranija“, Mađar Ferdinand Šomodi. To je film „U crnim brdima na knjaževskom dvoru crnogorskome“, koji se 1902. godine prikazivao u Beču. Od tada počinje interesovanje snimatelja i evropske publike za Crnu Goru.

Kasnije je razvoj filma u Crnoj Gori tekao u skladu sa društveno-istorijskim okolnostima

Jedan od najznačajnijih datuma crnogorske kinematografije je svakako 4. mart 1949. godine kada je na Cetinju osnovano Preduzeće za proizvodnju filmova „Lovćen film“. Tada počinje uspon i veliki zamah ove umjetnosti u Crnoj Gori. ... Nakon Velja Stojanovića, kao autori dokumentaraca na scenu stupaju sljedeći reditelji: Veljko Bulajić, sa filmom „Kamen i more“ (1953), Milo Đukanović, „Da ne bude kasno“ (1956), Bane Bastać, „Mali voz“ (1959). Tu su još i V. Brajović, „Pobuna Kotorskih Mornara“, Zdravko Velimirović, „Zublja Grahovačka“, Boško Bošković, „Kamenom zarobljeni“, Nikša Jovičević, „Kok pr' kok“. Kasnije dolazi čitava plejada „mladih“ autora, koji su takođe osvojili nebrojene nagrade na domaćim i svjetskim smotrama: Vlatko Gilić, Živko Nikolić, Krsto Škanata, Krsto Papić i drugi, do najnovije generacije Vladimira Perovića, Momira Matovića – navodi Dragan B. Perović u svom feljtonu.

Matović je za „Pozorište“ priču o značaju dokumentarnog filma počeo prikazom o razvoju filmske industrije u svijetu.

Prvi film koji je prikazan, film braće Limijer je dokumentarni film. Tako da je dokumentarni film filmska istorija, naravno da sada ne govorimo o jednoj velikoj historiografiji i kategorizaciji.

U početku je taj dokumentarni film prikazivao realni život i svi su glumili onako kako su se ponašali. Pomenuli ste nekoliko kategorizacija, ja sam pripadnik one prve kategorije koji voli da prikaže realan život. Na jedan specifičan način dokumentarni film mora da ima jednu stilsku kategoriju, a to je metafora koja je i u poeziji i u književnosti jedna od osnovnih stilskih kategorija. Ona je nešto što ljudima prenosi poruke na jedan specifičan način. Da li se to može okarakterisati kao da je gluma aktera u realnom životu ili je to kako neko sada kaže „namještanje“ je vrlo

sa jednom novom kategorijom, a to su što oni kažu televizija. Televizije i dnevno informisanje, to je ono što pripada ovoj digitalizaciji. Primjetno mi je, a imam dosta dobar uvid, mada, ne toliki koliki sam imao kada sam stalno putovao... Učestvovao sam na 120 svjetskih festivala... Kasnije sam prestao da brojim gdje sam se sve pojavljivao sa filmovima. Sada, na žalost, primjećujem da se mijenja stvar. Ljudi žele da vide one trenutačne stvari koje gledaju svakodnevno na televiziji. Ne mogu čudu da se načudim da ih toliko to privlači, ali vjerovatno pod uticajem digitalnih medija ljudi se tako vaspitavaju.

Najnoviji dokumentarac Matovića

relativna stvar, jer u ovoj eri digitalizacije toliko smo bombardovani informacijama da mislimo da sve znamo, a ustvari, mislim, da ne znamo ništa. To more informacija služi samo za jednokratnu upotrebu. Dokumentarni film od samog njegovog početka, bez obzira na sva dostignuća, dosta je dobro opstajao. Ja to zastupam u svojim djelima, iako sad vidim po ovim novim djelima neravnomjernu borbu

Nažalost, ne samo publika, nego su tako vaspitane i ove nove generacije kojima je struka film.

Matović tvrdi da danas dokumentarni film uopšte nije u fokusu, čak ni na akademijama, što je, ističe on, paradoks.

Kada sam dolazio u Nikšić, razgovarao sam svojim dugogodišnjim saradnikom, Reljom Erakovićem, koji je docent na fakultetu dra-

mskih umjetnosti na Cetinju. Ti njegovi studenti odjednom zamišljaju Holivud, a u školi ne možete nastaviti dalje školovanje ako ne savladate azbuku. Poslije rođenja, prvi susret sa životom je škola i ako se ne savlada osnovna „azbuka“ ti mladi ljudi su automatski autirani iz života. Ovo koristim u kontekstu dokumentarnog filma, da se on izbjegava, da se on relativizuje, pojednostavljuje, a to je velika greška, jer ipak iz mog dugogodišnjeg iskustva, u kojima ima toliko razgovora, čitanja, svakodnevnog učenja koje me prati i do dan danas,

„Crnogorski filmski plakat“

Goran Bulajić, poznati crnogorski reditelj i dramaturg na otvaranju izložbe „Crnogorski filmski plakat“, upriličenoj tokom septembra u Nikšićkom pozorištu iz kolekcije poznatog sin-easte **Momira Matovića**, podsjetio je na „*prvo preduzeće za uvoz, proizvodnju i distribuciju filmova na prostoru NR Crne Gore - Lovćen film, osnovano na Cetinju 1949. i prvi igrani film urađen 1955. godine* (‘*Lažni car Šćepan Mali*’, u režiji *Velimira Stojanovića*, po scenariju *Ratka Đurovića*)“.

Matovićeve kolekcije plakata, prema ocjeni Bulajića, „*značajna je za istoriju crnogorske kulture, posebno u društvu koje je poslovično aljkavo prema dokumentima i arhivskom nasljeđu*“.

nastojim da ljudima približim ono što ja hoću. Kad poslije filma priđe onaj obični gledalac i kaže: „Ovo je za mene zadovoljstvo, ovo je za mene neotkriveno, čudnovato“, znači da sam uspio da mu otkrijem jedan djelić svijeta koji je pored njega i koji prolazi, a on ga ne primjećuje. Ja nijesam autor koji opominje, ja samo konstatujem i prenosim putem filma ono što je dobro kod čovjeka. Nikada moji filmovi ne govore ni o nasilju, ni o emigrantima, ni o LGBT- i populaciji, ni o pravima Roma i Egipćana, što je sada postalo trend u dokumentarnim i igranim filmovima. I ako to ne radite, onda ste autirani, ispadate iz mašine jer je to trend.

Prije su bili filmovi svjetski priznatih Vlatka Gilića, Živka Nikolića i drugih dokumentarista iz bivše Jugoslavije, koji sada, iako su bili genijalci pred svjetskim selektorima ne bi imali šanse. Njihovi filmovi sada ne bi imali opravdanje, niti bi se uzeli u obzir za prikazivanje na festivalima, a to je

jedna velika greška.

Uprkos eri digitalizacije, Matović cijeni da je dokumentarni film besmrtnan.

Ja kažem mojim akterima: Ako te ja snimim postać ćeš besmrtnan. Dokumentarni film ništa ne može uništiti. Može neko da pokupi sva djela i da ih fizički uništi, jer sva kinematografija potiče od dokumentarnog filma koje mu je stablo. Svi pokušaji o kojima sam ja govorio pripadaju tzv. modernizmu, pravac koji se njeguje iz raznoraznih interesa: političkih, geografsko strateških, poslovnih. Pravi dokumentarni film je čovjek u prvom planu onakav kakav jeste i taj čovjek može biti, kao što je u stvarnosti, i dobar i loš. Dobre stvari uvijek su prepoznate, a loše stvari su opominjuće. Takav je i život. Iako sam završio čuvenu Akademiju na fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu, mladim kolegama poručujem da moraju da ostanu dosljedni onome što čini život svakodnevno. Ako nemate taj film, tako da kažem, jer kad prođe čovjek pored vas morate osjetiti taj pozitivan ili negativan filing, a ako to ne osjete ne trebaju da se bave tim poslom. Nažalost, mladi ljudi idu lakšom stranom i misle ako su upisali Akademiju da je sve završeno i da je Holivud pred njima. Moj profesor Milorad Marković je rekao : „Ovdje smo mi da vas uputimo u osnovne i glavne stvari, ali da vas naučimo da budete talenti to ne možemo“. U vrijeme kada sam ja studirao, ako profesori primijete da neko od kolega nema talenta, to se obično dešavalo na drugoj godini studija, onda bi tom studentu rekli: „Kolega mi Vas ne tjeramo sa Akademije, ali mladi ste pokušajte nešto drugo, gdje ćete biti bolji i uspješniji“. To sada na Akademijama nije slučaj. Moja preporuka je svima koji hoće da se bave ovim teškim i nematerijalnim poslom, jer ne znam baš da se u ovom našem miljeu neko od ove kinematografije obogatio, već se samo nasjekirao, trebalo bi da svojstveno priđu i da sami sebe preispitaju da li su ili nijesu za to. Bez ikakvog zazora i ljutnje treba biti iskren prema sebi. Film to ne trpi jer je umjetničko djelo. Ako nije dobar jedan put, drugi put, treće šanse neće biti.

Matović se podjednako sjeća svih svojih junaka, bez obzira na njihove životne priče.

Pošto sam se bavio ljudima, svi moji junaci su meni dragi, jer su oni svi učestvovali u kreiranju stvaralačke metafore. Unosili su pozitivnu energiju ili surovu realnost, ali da kažem najdraži mi je prvi film. Imam jedan metaforičan naslov „Obala života“, a na toj obali života i dan danas opstajem.

Crna Gora članica Federacije evropskih filmskih reditelja

Važna evropska potvrda

Udruženje filmskih reditelja i producenata Crne Gore je sredinom septembra u Varšavi, uz prisustvu delegata iz trideset evropskih država i oko četrdeset rediteljskih strukovnih udruženja, jednoglasnom odlukom dobilo članstvo u **Federaciji evropskih filmskih reditelja** (*Federation of European Film Directors - FERA*). Udruženje filmskih reditelja i producenata Crne Gore ovim je dobilo važnu evropsku potvrdu i ravnopravan glas u Skupštini FERA.

reditelja Crne Gore, producent Ivan Đurović.

Na poziciji Počasnog predsjednika - Federacijom trenutno je **Alen Parker** čiji filmovi imaju desetak Oskara i osamnaest BAFTA nagrada. U Kreativnom savjetu Federacije su reditelji poput: Ištvan Sabo, Agnješka Holand, Marko Belokio. U Izvršnom odboru FERA su dvojica reditelja sa Balkana: Hrvoje Hribar (Hrvatska) i Klemen Dvornik (Slovenija), čijim aktivizmom i podrškom, Crna Gora je u ovu reprezentativnu organizaciju ušla

Varšava: Udruženje filmskih reditelja i producenata Crne Gore, član je Federacije evropskih filmskih reditelja

Učlanjenje Crne Gore u ovu reprezentativnu evropsku Federaciju predstavlja priznanje onoga što je to Udruženje, ali i njegovi članovi pojedinačno uradili u prethodnom periodu. Crnu Goru u Skupštini FERA, u mandatu delegata će predstavljati reditelj **Nikola Vukčević**.

Federacija evropskih filmskih reditelja je osnovana 1980. godine. Zbog bolje komunikacije, ta Federacija sa zakonskom regulativom Evropskog parlamenta, danas ima sjedište u Briselu.

Aktivnošću FERA, do sada je u Evropskom parlamentu usvojen niz amandmana po pitanju rediteljske struke, veoma važnog Zakona o autorskim pravima, u čijoj inicijativi usvajanja je učestvovao i Predsjednik Udruženja filmskih producenata i

kao treća zemlja sa ex-YU prostora (Srbija i BIH su tek u proceduri prijema).

Ovogodišnja skupština koja je održana u Varšavi, u Poljskom filmskom institutu, pored usvajanja uobičajenih godišnjih statutarnih dokumenata, bavila se nizom važnih odluka o pitanjima struke u domenu globalnih trendova, uključujući i prakse finansijskih prilika kroz on-line eksploataciju filмова.

Poseban panel bio je posvećen proslavljenom poljskoj rediteljki Agnješki Holand, koji je bio fokusiran na njena iskustva u različitim kreativnim i produkcijskim prilikama: evropskog filma, Holivuda, HBO-a.

S.M.

Green Montenegro International Film Fest (GMIFF) postao *must visit* festival

Senzacionalan festivalski događaj

Bilježi: *Doc.mr Art Marija Sarap*

Green Montenegro International Film Fest (GMIFF) ove godine održan je od 4. do 7. avgusta na Žabljaku, na lokaciji same obale Crnog jezera, u krajoliku vila i vilenjaka, koji, ako se ne jave, sigurno „stanuju“ u vizuri koje pruža predio od kojeg zastaje dah.

Ta - četvrta edicija GMIFF-a, publici je pod zvjezdanim nebom poklonila bogat filmski program, u opijatu i opravdanju svog ekološkog koncepta – očuvanja životne sredine. Ekipa GMIFF tima, nakon tri godine rada na organizaciji ove već prepoznatljive

nog festivalskog susrijetanja. Razlozi zbog koje se GMIFF izmjestio u Nacionalni Park Durmitor, opravdan je svim onim transcendentnim, koje prepoznaju adrenalinski (ali i oni koji to nijesu) poštovaoci i zaljubljenici prirode, a to je osjećaj – doma. Ovakve emocije još dublje naglašavaju ovo skoro pa nevjerovatno prepoznavanje, zbog koje se i osjeća „nestvarna ljepota ovog događaja“. Green festival se da podsjetimo konsituisao u Kolašinu, prezentovao u Danilovgradu, potom imao gostovanje u Nikšiću, na UDG u Podgorici, Barskom ljetopisu, osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori, da bi poentirao svečarskom ceremonijom zatvaranja u raskošnom

hotelu „Splendid“ u Bečićima.

Ovog puta gostoprinstvo Opštine, ali i TO Žabljak bila je u tolikoj mjeri značajna i posvećena (kao da su u projektu decenijama,) da se dokazala poznata teza - da ništa nije slučajno. Postignuta sinergija se „očitala“ u predfestivalskim aktivnostima čišćenja priobalja Crnog jezera i planinarskih staza, te postavljanja 400 trupaca ispred filmskog platna (umjesto stolica), pošumljavanje 1001 sadnice

Detalj sa zatvaranja Festivala

smotre u svijetu, preselila se u Nacionalni Park Durmitor, gdje su u vremenu od četiri festivalske večeri, predstavili jedanaest filmova u kategorijama: **Ekologija** i **Ekologija duše**. Uporedo sa događajima na Žabljaku, u Maloj sali bjelopoljskog Kulturnog centra, zbog interesovanja tamošnje publike u istim terminima prikazivani su filmovi koji su, istina drugačije selektovane od onih koji su prikazani na Žabljaku.

Filmske projekcije su bile pažljivo isplanirane, sa umišljajem da naliježu uz magiju Crnog jezera, sa estetikom nedodirljive prirodne ljepote, koja zasigurno mora ostati pod kožom, do nared-

uz pomoć stotinu fantastičnih aktivista - volontera iz Mađarske, a sve uz pomoć i u organizaciji TO Žabljak. Ovakav društveni aktivizam je svesrdno pomogla UNDP organizacija, poznata po dugogodišnjoj saradnji sa GMIFF-om, ali i ostalim zelenim festivalima u Crnoj Gori. S tim u vezi, napominjemo, njihov zajednički uspješan napor, kojeg sprovode u okviru projekta „Razvoj niskokarbonskog turizma“. U pitanju je aktivizam koji se bavi problemom smanjenja karbonskog otiska, odnosno smanjenja količine otpada i negativnog uticaja na životnu sredinu, što je svakako prilična nepoznanica, za ove naše geografske prostore, a time je opravdanje jače

i značajnije.

Festivalski tim uz partnere i prijatelje filmske smotre se takođe bavio veoma ozbiljnim posredovanjem između publike i filmskog stvaralaštva, koje je izravno edukovao, osnažio, ali i ukazao na teškoće sa kojima i oko kojih živimo, u svojim eko sredinama. U pitanju je selektovanje filmova za festivalski repertoar, koje svake godine selektuje glumac, Slobodan Marunović - umjetnički direktor Festivala. Kroz unaprjeđenje znanja i informisanosti o ekologiji šarmantno se provlače velike i značajne teme, svjetske i evropske „zelene borbe“ za podizanje svijesti u cilju očuvanja životne sredine.

Za ovo IV festivalsko izdanje vladalo je ogromno interesovanje. Iako je GMIFF takmičarskog tipa, a ne komercijalnog karaktera, mediji su ga vidjeli kao neizostavan kulturni i eko punkt, a društvene mreže i „zeleni frendovi“ su ga doživjeli kao aktivizam koji je „potpuno ozelenio“, a kao jedina teškoća prognozirano je

pitanje smještaja u naznačenim datumima. No, uz preporuku organizatora i sponzora, publika je zakazivala posjete i bukirala smještaj, kako ne bi ostala u metafori, kao Festival – pod otvorenim nebom na Žabljaku.

Organizatori i prijatelji ovog izdanja Festivala bili su: Centar za kulturu Žabljak u saradnji sa CEZAM-om, Ministarstvo za održivi razvoj i turizam, Ministarstvo kulture, Ministarstvo prosvjete, Nacionalna turistička organizacija Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine i drugi. I da ne zaboravimo nabrojati partnere Festivala, koji su uspjeli prepoznati i skoncentrisati se u vremenu najezde festivala svih rangova i kategorija, pa su podigli ljestvicu i načinili pravi fokus u podršci ovog svakako specifičnog i hvale vrijednog koncepta, a to su: UNDP, NTOCG, Zagreb Tourfilm Festival, Belgrade International Green Culture Festival – Green Fest, BelDocs, Sisački ekološki Filmski Festival SEFF.

Nagrade za dvije kategorije

Filmski žiri: predsjednica Maja Bogojević, filmska kritičarka i teoretičarka i članovi: Vanja Vukčević - teoretičarka muzike i moderne/savremene umjetnosti i Dušan Kovačević, glumac CNP-a i producent odlučio je da **Grand Prix**, dodijeljen je filmu „**Harmonija sa deponije**“ (Landfill harmonic), reditelja Brad Allgood, u koprodukciji Paragvaja, Norveške, Brazila i SAD. U **kategoriji Ekologija**, **prvu nagradu** osvojio je film: „**PM 2.5 – Smog ubija**“ (PM 2.5 – Smog kills), reditelja Piotr Biedron iz Poljske. **Druga nagrada** pripala je filmu: „**Drvo i ja**“ (The tree and me), reditelja Marka Dimića iz Hrvatske. **Treća nagrada** u ovoj kategoriji pripala je filmu „**Pojedi me!**“ (Eat me!), rediteljke Iline Perianove iz Bugarske. U istoj kategoriji, dodijeljena je **specijalna nagrada**, filmu „**Bi-jeg u KostaRiku - Priča iz džungle**“ (Escape to Costa Rica – The jungle story), reditelja Libora Spaceka iz Češke. U **kategoriji Ekologija duše**, **prvu nagradu** dobio je film iz Srbije „**Rekvijem za Gospodu**“, reditelja Bojana Vuletića. **Druga nagrada** pripala je filmu „**Saraj’vo**“, reditelja Mustafe Mustafića iz Bosne i Hercegovine. **Treća nagrada** pripala je filmu „**Muškarci ne plaču**“, reditelja Alena Drljevića iz Bosna i Hercegovine. Odlukom Žirija se u kategoriji Ekologija duše dodijeljena je i **specijalna nagrada** filmu „**Čajo**“, reditelja Nedžada Begovića iz Bosne i Hercegovine. **Drugu specijalnu nagradu** dobio je i film „**Gorčilo - Jesi li to došao da me vidiš**“ – reditelja Milana Karadžića, realizovanog u koprodukciji Crne Gore i Srbije.

Savjet IV Green Montenegro International Film Fest dodijelio je i **nagradu za životno djelo**, akademiku Vukiću Puleviću - prvom školovanom crnogorskom botaničaru, članu Savjeta GMIFF-a. **Nagrada za poseban doprinos Festivalu**, uručena je Vanji Krgović Šarović, direktorici Turističke organizacije Žabljak.

Ovogodišnji GMIFF zatvorio je prigodnom besjedom akademik **Dimitrije Popović**, jedan od najvećih crnogorskih slikara.

„III Festival uličnih svirača Nikšić 2018“

Grad - pozornica na otvorenom

• Festival uličnih svirača je multimedijalna manifestacija sa trinaest sati kvalitetnog programa, podijeljenog u tri kategorije: zabavni, edukativni i umjetnički program. Okupio je oko 60 učesnika iz deset država svijeta. Opravdao je očekivanja i konceptijski se pozicionirao sa novim vrijednostima festivalske profilacije Nikšića, ali i Crne Gore.

Bilježi: Slavojka Marojević

Internacionalna smotra, performersko - zabavljakog i umjetničkog karaktera, **Festival uličnih svirača**, održana je 25. i 26. avgusta, na više lokacija u Nikšiću: Trgu slobode, gradskom parku, platou ispred Robne kuće i u Njegoševoj ulici. Ta dvodnevna multimedijalna manifestacija sa trinaest sati kvalitetnog programa, podijeljenog u tri kategorije: zabavni, edukativni i umjetnički program,

naslova uspio je da poploča gradske pločnike nekim dobrim urbanim stvarima. Ti sadržaji donijeli su nove izraze, koji do sada u gradu nijesu viđeni. Makar ne na jednom mjestu i u jednoj smotri. Otud i opšti utisak da je Festival uličnih svirača ove godine uspio da približi umjetnost, sa svim svojim brojnim formama, mnogobrojnoj i raznovrstnoj publici.

Na Festivalu su nastupili brojni zabavljači, artisti, performer i umjetnici iz: **Australije, Japana, Norveške, Njemačke, Austrije, Rusije, Ukrajine,**

Brojni zabavljači, artisti, performer i umjetnici iz deset zemalja svijeta oduševili Nikšićane

okupila je oko 60 učesnika iz deset država svijeta i dala je originalnu završnicu ljetnjim festivalskim dešavanjima u gradu pod Trebjesom. Prema ocjeni organizatora - JU „Zahumlje“, Festival je opravdao očekivanja i konceptijski se pozicionirao sa novim vrijednostima festivalske profilacije Nikšića, ali i Crne Gore. To je organizatorima dodatno nametnuo obavezu da već krenu u pripremu novog izdanja, koji će morati da zadrži umjetnički nivo ovogodišnjeg, ili da se repertoarski unaprijediti.

Program III Festivala uličnih svirača, sa 23

Argentine, Brazila, kao i **zemalja regiona**, koji su se u svojim nastupima, posebno najmlađima, priredili „praznik za oči“. Na otvorenim scenama smjenjivali su se sadržaji zabavnog, performerskog ili klovnovskog koncepta, do onog muzičkog, koji je u prefiksu Festivala. Program je zvanično otvoren atraktivnim cirkuskim performansom na Trgu. Najmlađi, ali i oni stariji uživali su u cirkuskim tačkama: dva iz Argentine „Cocote Circo“, klovnova zabavljača: **Fermin Mora, Cia Palma i Brilla**, performer **Monka** iz Japana, dok su za šou

sa vatrom, štule i pokretne skulpture bili zaduženi „Kreativni pogon“ i „Miror crew“. Novina, ovogodišnjeg Festivala je i „ulični film“ gdje su posjetioci mogli da odgledaju desetak projekcija u izboru mladog nikšićkog režisera Seada Šabotića. Tokom filmskog uličnog maratona prikazano je deset društveno angažovanih dokumentarnih filmskih ostvarenja (po pet na dan). Na platou Gradske kuće i u Gradskom parku prikazani su filmovi: „Abdul i Hamza“, Marka Grbe Singha, „Lost City“, Sare Radusinović, „It look like we are alone“, Katarine Koljević i „Bars, walls“, Sare Stijović, „On bike“, Gorjana Atanasova, „Točkovi“, Ivana Čobajšića, „Najtopliji dani leta“, Maše Šarović, „Agorafobija“, Milorada Milatovića i „Life has no replay“, Fondacije Marija Kotri, o tragično preminuloj Nikšićanki, koji je režirao Nil Diamond.

Pogled u festivalski retrovizor jasno i pre-

nakon završetka Festivala nije krio zadovoljstvo koje je on, kao svi zaposlenu u „Zahumlju“ podijelio nakon fantastičnih utisaka publike:

„Drago nam je da smo uspjeli da ostvarimo planirano i da to bude istinski porodični festival, gdje su svi, počev od najmlađih, imali svoj dio programa u kome su mogli da se pronađu. Predstoji nam da se za narednu godinu pripremamo još temeljnije i da Festival nadograđujemo iz godine u godinu. Ta energija, koja je simbioza zajedničkog rada, od gostiju, do ljudi koji uživaju u programima, javnih ustanova, opštine, ministarstava, privatnika naravno, jako je bitna jer sad funkcioniše i usmjerena je samo ka jednom cilju - da Nikšić bude prepoznat van Crne Gore kao atraktivna turističko-kulturna destinacija. Sve predispozicije za to ima. Jedino je na nama da to iskoristimo i nadograđujemo“, poručio je Radojičić.

cizno upućuje na zaključak da je njegov turistički i kulturološki potencijal od velikog značaja za Nikšić, ali i Crnu Goru.

Tome u prilog i izjava **Sonje Nikčević**, potpredsjednice Opštine Nikšić: *„Sa različitih krajeva svijeta se prožimaju kulture sa onim što je naš kulturni ambijent, donose se različite vizure trenutnih i aktuelnih kulturnih zbivanja i to čini da obogaćujemo ukupni kulturni ambijent našeg grada“*.

Ivan Radojičić, umjetnički direktor FUS-a,

„Zahumlje“ je ovim Festivalom, kao i brojnim drugim programima, među kojima izdvajamo Svečanu akademiju, obilježilo jubilej - 120 godina rada ove ustanove.

Sjećanja na Predraga Ejdusa i Milenu Dravić

Glumci strasti i posvećenosti

U podgoričkoj knjižari „Karver“, 23. oktobra, glumice **Varja Đukić** i **Dubravka Drakić**, reditelji **Blagota Eraković** i **Andro Martinović**, pred prepunom salom oprostili su se od nedavno preminulih kolega **Predraga Ejdusa** i **Milene Dravić**, koji su ostavili neizbrisiv trag na jugoslovenskom kulturnom prostoru. Njihov opus vezuje se i za Crnu Goru, jer su igrali u nekoliko veoma značajnih predstava.

Sjećanja na Predraga Ejdusa su počela, nakon emitovanja inserta iz emisije „Bulevar“, a potom je govorila glumica **Varja Đukić**, koja je sa Ejdusom igrala u komadu „Hasanaginica“.

„Ejdus je nosio univerzalnost godina i sugestivnosti. Bio je strastan u svemu. Poznat kao lju-

tome što su krajnje posvećeni svom poslu i izuzetno studiozni prema ulogama. Ejodus je pripadao onoj vrsti glumaca koje ja nazivam nadrealistima. On je na potpuno sebi svojstven način rješavao probleme. Njegova uloga Kir Janje je za antologiju pozorišta svih vremena i prevazilazi granice bivše Jugoslavije“, zaključio je reditelj Eraković. On je izrazio čuđenje što ni u jednom od profesionalnih pozorišta, prije svega, Crnogorskom narodnom pozorištu (CNP), nije „prije neke predstave neko izašao da kaže: ‘Hvala Predraže Ejdusu, koji si na ovoj sceni ostvario velike dvije uloge i bio prijatelj CNP-a, svuda i na svakom mjestu‘“, kazao je Eraković.

Glumica **Dubravka Drakić** prisjetila se svog prvog susreta na sceni sa Predragom Ejdusom, u vrijeme njenih studentskih dana. *„Ono o čemu je on pričao i što je za mene, kao mladu glumicu bilo fascinantno, jeste snaga i ranjivost u jednom glumcu. Kao profesor, Peca je na jedan nevjerovatan način insistirao na tome da se trudimo, da se borimo za svoju autentičnost. To je i u svojim ulogama i svojim habitusom dokazivao“,* kazala je Drakić.

Filmski reditelj **Andro Martinović** kazao je da je Ejodus igrao u najviše predstava u različitim pozorištima.

„Kako god i koliku god da je ulogu igrao, uvijek vam se činilo da je ta uloga veća nego

što jeste. Bio je čovjek jasnog građanskog stava, što nije bilo lako u svakom trenutku“, istakao je Martinović. Uslijedio je u sali višeminutni aplauz liku i djelu Predraga Ejdusa.

Potom je emitovan prilog TV Al Jazeere o Mileni Dravić, najvećoj jugoslovenskoj glumici. Ponovo jedno bolno, iskreno sjećanje i žal.

„Ako je neka glumica igrala, uslovno rečeno, ulogu visokog rizika i ulogu žene koja apsolutno može da bude ambivalentna, što je vrsta

Predrag Ejodus je pripadao glumcima-nadrealistima

bitelj skakanja u rizik. Svi znamo šta znači raditi kao Predrag Ejodus. To znači raditi neprekidno. To je, ustvari, bila cijela njegova profesionalna karijera. Bio je izuzetno posvećen ljudima, a pozorištu pogotovo, kao zakonu života“, kazala je Đukić.

Reditelj **Blagota Eraković**, **Predraga Ejdusa** je upoznao na početku karijere. U sjećanju na velikana glumišta, Eraković je istakao da on *„pripada posebnoj vrsti glumaca i pedagoga. U praksi ćete uvijek prepoznati njegove studente po*

snage i hrabrosti, to je bila Milena Dravić. Naše društvo je imalo sreću, zbog toga što je postojala jedna prekrasna žena, mila, potpuno anđeoskog lica, a ipak autentične ženske inteligencije“, kazala je Đukić. Reditelj Blagota Eraković cijeni da je Dravić bila rođena za glumu:

„Ona nikad ništa u životu ne bi morala da radi, sem da bude glumica. Njoj nije bila potrebna ni Akademija, ni škola, ni pedagogija“, kazao je Eraković.

Glumica Drakić se uz velike emocije, ispričala je priču o izuzetnoj posvećenosti i zaljubljenosti glumice Dravić u glumu.

Milena Dravić, glumica ogromnog dara

„...velika Milena Dravić sa sobom je nosila, na svaku probu, grafitnu olovku, gumicu i oštraljku, bilježeći svaki akcenat i sve na šta lektor ukaže. Ona nije bila od granica. Za nju su postojali samo ljudi, koji vole da rade, koji posjeduju tu dječju radost igre koju je i sama imala. Tu posvećenost i jednu nevjerovatnu radost zbog kojih bi se, svaki put kada mrzovoljni dođete na probu, postidjeli sebe. Za nju je bio čovjek centar i početak svega. Meni je bila izuzetna čast i zadovoljstvo što sam je upoznala i što sam radila sa njom“, kazala je Drakić.

Reditelj Andro Martinović sa Milenom Dra-

vić radio je na filmu „Maske“.

„To je mali film koji njoj nije mnogo mogao ni da doda, ni da oduzme. Ali, ona je jednostavno bila takva, posvećenik i zaljubljenik u svoj posao. Imao sam utisak da je ona bila čovjek u kojeg mogu da stanu svi dobri ljudi. Njena urođena otmenost ispoljavala se i kroz odnos sa drugima“, prisjetio se on, prepričavajući anegdote sa snimanja, *„gdje su,*

Povodom smrti glumice Milene Dravić, porodici i Zvezdara teatru uputili su telegrame, ansambl Bokeškog D-mola i profesor **Branislav Mićunović**, ambasador Crne Gore u Srbiji, koje prenosimo u cjelini:

Telegram ansambla **Bokeškog D-mola**:

„Tako je malo ljudi koji imaju svoju svjetlost. Lako je biti Mjesec. Ali, Sunce...to predstavlja i čast iobavezu i odgovornost.

Tako je malo ljudi koji su Sunce...imaju svoj plamen, kojim griju hladna srca, bude uspavanu savjest i očima vraćaju kajanje i radost, suze. Samo prave zvijezde mogu da Vam šalju svjetlost i otvaraju oči pred ovom temom.

Hvala Vam, draga Milena, što ste stvorili toliku galaksiju ljepote, dobrote, istine i razuma, u kojoj svjetlost neda da nastupi noć“, navodi se u telegramu.

U telegramu profesora **Branislava Mićunovića**, ambasadora Crne Gore u Srbiji, navodi se:

„Opraštajući se od Milene Dravić znamo da će vječno biti prisutna u našim sjećanjima. Sjećaćemo se glumice ogromnog dara, superiornog zanata i najvišeg reda artizma.

Pamtiće je međunarodna filmska i pozorišna scena, cio prostor nekadašnje Jugoslavije, njena Srbija i njen Beogradm jednako kao i njena Crna Gora u kojoj su Milena i Dragan provekli godine svog života i bili voljeni i poštovani kao veliki umjetnici i dragoceni ljudi.

Čast nam je što su bili državljani Crne Gore i što su svojom životnom misijom, i umjetničkom i ličnom, nesebično širili prijateljstvo i bili najlepší primjer kulturne saradnje naše dve države“, naveo je ambasador Branislav Mićunović.

kao i svuda, Milenin karakter i veličina očaravali sve sa kojima je dolazila u kontakt“, rekao je Martinović.

S.M.

Predrag Ejodus o glumi, pozorištu, filmu i televiziji

Pozorište je obilježilo moj život

- „Pozorište - literatura, teorija, reditelji, partneri, stilovi apsolutno su obilježili moj život i formirali su me. Ono što smatram da je najvažnija stvar u pozorištu, to nije ni glumac, ni tekst, već rediteljski koncept.
- Daleko više držim u svojoj podsvijesti uloge koje sam igrao u pozorištu, nego na filmu i televiziji. Proces je u pozorištu duži. I igranje je duže“.

Sa Predragom Ejodusom razgovarali smo u Nikšićkom pozorištu marta ove godine kada je igrao u predstavi „Hor bečkih dečaka“. To je bio jedan od posljednjih intervjua Predraga Ejodusa.

Doajen beogradskog i južnoslovenskog glumišta, **Predrag Ejodus**, prisutan je na sceni pet decenija. Od kada je diplomirao glumu 1972. godine na Akademiji za pozorište, film i televiziju, u klasi profesora Milenka Maričića, odigrao je oko dvije stotine dramskih uloga, snimio više od pedeset filmova, televizijskih drama i serija. Bio član amaterskog pozorišta Dadov od 1962. do 1968, a član Drame Narodnog pozorišta u Beogradu postao je odmah po završetku Akademije, gdje je ostao do 1993. godine, kada prelazi u Jugoslovensko dramsko pozorište. Angažman je imao u pozorištima širom nekadašnje Jugoslavije u: Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Zagrebu, te u poznatim teatrima u: Njemačkoj, Francuskoj, Kanadi, SAD, Mađarskoj i Švajcarskoj. Kao redovni profesor glume, svoje glumačko znanje prenosio je nešto više od dvije decenije studentima Akademije umetnosti „Braća Karić“. Iako je prije pet godina u penziji, i dalje se aktivno bavi glumom. Trenutno igra u petnaest predstava, od kojih je deset na repertoaru više od decenije („Kir Janja“ četvrt vijeka, „Mletački

trgovac“ i „Delirijum tremens“ 15, „Hipertenzija“ i „Tako je moralo biti“ izvodi se preko deset godina). U njegove antologijske pozorišne uloge ubrajaju se likovi: Osipa Mandeljštama, Joakima Vujića, kneza Miškina, Franca Kafke, Napoleona, Borisa Godunova, Isaka Babelja, Porfirija Petroviča, Kir Janje, Laze Dunderskog..

No, pored mnogo odigranih uloga, veliki broj nagrada i priznanja, gluma za Ejodusa i dalje predstavlja zadovoljstvo. U razgovoru za „Pozorište“ prvak Drame Jugoslovenskog dramskog pozorišta, ističe da je za neke uloge tek sad spreman. Nagrade, među kojima su: „Dobričin prsten“, te dvije za životno djelo - Sterijina nagrada za naročite zasluge na unapređenju pozorišne umjetnosti i kulture i Nagrada za životno djelo „Zlatni ćuran“, dođu kao satisfakcija. Vrijeme kada je odlučio da će se baviti glumom, Ejodus vezuje za gimnazijske dane.

Vrlo sam se rano aktivirao u jednom značajnom amaterskom dramskom pozorištu. Za ono vrijeme vjerovatno jedno od najboljih. To je bio pozorište „Dadov“, koje je praktično za nas gimnazijalce na neki način bilo crkva i hram. To pozorište su vodiliiskusni amateri, poluprofesionalci i mi smo od početka počeli da se vrlo ozbiljno, i teoretski i praktično, da se pripremamo za aktivan pozorišni život, a kasnije i za studije glume. Tako da ja te „gene“, prije svih, etičko - moralne i estetske, vučem još iz tog amaterskog perioda, a kasnije usavršavajući se u Akademiji i u vrlo ozbiljnim, dramskim - mejnstrim pozorištima. Mi smo mnogo čitali, tako da smo prvo napament morali da naučimo „Moj život u umjetnosti“ od Stanislavskog, nešto kasnije i druge teoretičare. Imali smo izvanredne profesore koji su insistirali prije svega na esteticu, teoriji, istoriji (Ognjenka Milićević, Mato Milošević, Milenko Maričić, Predrag Bajčetić). Dosta smo o svemu

navedenom sa njima razgovarali i bili izobražavani. Uz te predavače i takvo obrazovanje uključili smo se brzo u pozorišni život, koji je u Beogradu, baš u to vrijeme kada je moja generacija izašla sa Akademije, počeo strahovito da buja. Sjećam se: oosnivanjem Bitef-a, prije svega, praktično „cio svijet“ je stigao u Beograd. Mi smo imali tu privilegiju da gledamo najbolje evropske reditelje, najbolja i najznačajnija evropska pozorišta i to je bila isto ogromna škola. Ja sam se dosta dugo bavio i alternativnim pozorištem. Osnovao sam dva ili tri ad hok pozorišta u Beogradu. Prvo je bilo „Pod razno“, u Studentskom kulturnom centru, potom jedno pozorište u Studentskom gradu i na kraju „Kult teatar“. Ideja nas mladih umjetnika u ono vrijeme, a to je bilo vrijeme i političkog teatra, bila je da igramo komade koji ne mogu da prođu u mejnstrim teatrima. Pronalazili smo aktuelne teme koje su pisali mlađi autori, tako da smo imali vrlo ozbiljan uvid u to šta su mladi autori pisali – bilo da su to bili studenti dramaturgije, onda mladi pisci koji nijesu mogli da prođu u velikim pozorištima. Mogu Vam reći, i time se možda i najviše ponosim, jedna od tih predstava Pozorišta „Pod razno“ bila je „Savremenik“, (koju je napisala Radoslava Pavlović, a režirao je Nikola Jeftić), prvi je alternativni komad koji je ušao u zvaničnu konkurenciju Sterijinog pozorišta - onog velikog, gdje je konkurencija bila ogromna. I za ozbiljno pozorište je bilo teško da uđu u tu selekciju, tako da je to bila, na neki način, velika naša pobjeda.

Skoro da i nema značajnijeg pozorišta u kojima ovaj glumac nije bio član ansambla. Tumačio je likove od antičke do moderne drame. Što se tiče izbora uloga, Ejduš je neke predstave sam pronašao, a neke su, pak njega pronašle. Bez obzira na višedecenijsko iskustvo i opus, osnovni princip njegovog rada je repeticija.

Imao sam sreće da igram u velikom broju predstava. Odigrao sam oko 200 naslova u pozorištu. I to vrlo širok dijapazon, od antike, preko klasike, do modernog teatra. Prema tome pozorište je nešto što je apsolutno obilježilo moj život i što me je i formiralo – literatura, teorija, reditelji, partneri, stilovi.

Svako ima svoj način rada. Moj osnovni kredo je repeticija, bez obzira da li nešto igram 25 godina ili godinu dana. Imam, trenutno na repertoaru oko 15 naslova, od kojih je sigurno osam ili devet koji se igraju nekih, petnaestak

godina. Sinoć sam igrao stotu predstavu „Delirijum tremens“ koji se izvodi već četrnaest godina. „Kir Janja“ je na reperztoaru 25 godina, koliko i „Mletački trgovac“ petnaest godina... Ne postoji mogućnost da izađem na scenu, a da bar nijesam prelistao komad. To je stvar tehnike. To je nešto što je neki moj princip. Što se tiče izbora komada, neki komadi su mene pronašli (odnosno reditelji), neke sam ja pronašao, neke sam radio u grupi sa istomišljenicima. Tako da su to bili različiti putevi. Neki su sasvim izdaleka stigli. Iznenada. Neke sam krčkao godinama, pa čak i decenijama. Neke, koje sam želio, još nijesam ni odigrao, ali naravno, svjestan sam toga da to nije moguće. Kada uzmem neki dijapazon žanrova i stilova imao sam sreće da zaista igram sve: od komedije, drame, farse, groteske, vodvilja itd. Tako da sam, na neki način, sa jedne strane beskrajno ponosan na to. Sa druge strane, to još uvijek ne znači da sve znam. Naprotiv! Svaki put je neki novi početak, kopate nešto novo po sebi, pa čak iako vam se čini da nešto liči na ono što ste već radili, trudite se da, bez obzira što to možda niko neće ni primjetiti i zabilježiti, da nešto malo pobjegnute od nekog već viđenog rješenja.

„Igram dakle postojim“ – za Predraga Ejduša je profesionalni i životni moto. Igra u pozorištu je za njega proces koji se ne zaboravlja i koji mu ostaje u podsvijesti, bez obzira koju je ulogu i u kojem pozorištu igrao. Bitno je da je to bila igra koja traži proces.

Daleko više držim u svojoj podsvijesti uloge koje sam igrao u pozorištu, nego na filmu i televiziji. Proces je u pozorištu duži. I igranje je duže. U televiziji i filmu dobijete scenario, razmišljate o njemu neko relativno kratko vrijeme. Uz sve to, uglavnom imate reditelje koji se više bave slikom i ne bave se toliko koncepcijom igre. Naravno, ima ih raznih. Snimate scenu i to je zauvijek gotovo. To ostaje, ali suviše je kratak period za pripremu. To je onda ponekad i lutrija koja zavisi od trenutne inspiracije. Nemate mogućnost da temeljnije pripremite. Rijetko se dešava da dobijete scenario pet - šest mjeseci ranije, pa da onda znate kada će da se snima, ili recimo da imate probe. Na filmu se rijetko kad rade probe. Nekada su bile TV drame na televiziji, gdje je bilo, nešto malo rada sličnog u pozorištu. Čak mi se dešavalo da gledam i kažem: Jao, što mi je ovo poznato? I onda shvatim da je to film u kome sam igrao ili drama. Uopšte ne mogu da se sjetim ko su mi bili partneri, ko je režirao, koja

je to godina itd. A u pozorištu rijetko se to dešava. Taj proces ostane zabilježen i on je negdje fingiran i dalje u podsvijesti, negdje bliže... Vraćaju se slike. Skoro sam bio pozvan da za „Dubrovačke ljetnje igre“, gdje sam igrao Glembaja u njihovoj produkciji u „Gospodi Glembajevi“. T sam igrao prije šest godina u Novom Sadu. To je bila jako dobra predstava, nekih četiri sezone. Čak reditelj koji me zvao u Dubrovnik, nije ni znao da sam ja to igrao. Našao tekst, jer tekstove ne bacam, čuvam ih sve i pogledao po tom tekstu. Meni su se u trenutku kada sam pročitao tekst, prosto intonacije vratile. Ne samo intonacije, već i slike, i akcenti, i partneri i sve iz te novosadske predstave. Tako da ostaje to negdje duboko u mojoj podsvijesti zabilježeno, pogotovo kada su neke značajne, teške i komplikovane uloge u pitanju.

Ono što smatram da je najvažnija stvar u pozorištu, to nije ni glumac, ni tekst, već rediteljski koncept. U vrijeme kada sam bio direktor drame u Narodnom pozorištu i upravnik nacionalnog pozorišta, kada smo raspravljali o repertoaru insistirao sam, što i relativno prosječno obrazovani ljudi znaju, pogotovu kada je nacionalno pozorište, šta se otprilike igra u u tom pozorištu: domaća klasika, strana klasika i eventualno poneki dobar savremeni komad. Ali, ni to nije garancija. Garancija su, prije svega, sjajni reditelji koji su u formi, koje morate da pratite i to u nizu godina. S nekima si radio, sa nekima nijesi, ali si gledao njihove predstave. To je meni bilo, nekako, magična stvar u opredijeljenju za repertoar. Eventualno, dešavalo se i ovo: mi smislimo komad, pa onda pozovemo nekog reditelja za koga mislimo da bi možda mogao to da režira ili se opredijelimo za reditelja pa ga zovnemo i onda ga pitamo: Šta bi on želio? Pa ako se to uklapa sa našim planovima, onda je dogovor postignut. Na taj način pravio sam dosta dobar dio repertoara. I mislim da je to beskrajno važno za mlade glumce, ali i za one iskusne. Sjajnih reditelja nema mnogo, ali u svakoj generaciji se pojavi neko ko obilježi tu epohu. Vrlo je značajno imati takve ljude u pravom trenutku.

U pozorištu, prema ocjeni ovog iskusnog glumca, bi trebalo uvijek težiti esteticima, ali nikako protiv publike.

Naravno, nije to uvijek moguće, ali se bar trudim i imam tu svijest i taj utisak kada je riječ o pozorištu. Nikada nijesam volio, čak ni dobre predstave, zanimljiva nova rješenja, a da su pri tom

toliko ekskluzivna, hermetična i da je to materija za jedan uži krug ljudi. Bez obzira koliko će oni biti ili oduševljeni ili razočarani, smatram da pozorište, prije svega, mora da se igra za publiku. Naravno, ima razne publike i mi to umijemo da prepoznamo i naravno ne treba povlađivati nekom banalnom ukusu publike. Daleko od toga! Trebalo bi težiti najvećim mogućim estetskim, vizuelnim, igračkim kriterijumima, ali nikako protiv publike. Evo primjera za takvo poimanje rada u pozorištu: Kada nam je Irfan predložio da radimo „Hor bečkih

dečaka“odmah smo shvatili da je to jedna lijepa materija kojom se možemo poigravati, jedna tužno smiješna priča koja se tiče naše savremenosti, našeg stanja duha, socijalnog, političkog i duhovnog. Tako da uopšte nijesmo pretjerano teoretisali nego smo krenuli u praktičan rad. Tri glumca, slične generacije, sa sličnim iskustvom. Irfanom je bio, zvanično i reditelj i adaptator ovog teksta. On nam je u pet rečenica objasnio šta hoće i mi smo sve to shvatili i jako lijepo radili. I uvijek je igralo sa velikim zadovoljstvom. Ovo je predstava za jedan širok dijapazon publike, a ja takve najviše volim.

Slavojka Marojević

Rajko Radulović

SAN O VINOGRADU

LICA:

MILJAN – (50-60) živi na selu, ne voli grad.

OZANA – (50-60) Miljanova žena, tumači snove.

DANILO – (40) komšija, mnogo voli svoj vinograd.

STRAHINJA - (25) Miljanov i Ozanin unuk, ne voli bapske priče.

BODIN –(25) Strahinjin drug, mnogo voli travu.

RATKO – (30) radnik elektrodistribucije, ne voli da provjerava mjerne satove ali mora.

MIRO – (35) kamataš, umjetnik u prikupljanju novca.

Prostorija u kojoj se nalazi sto i četiri stolice, u uglu peć na drva, pored sudopera na kojoj su uredno posloženi tanjiri, na drugoj strani krevet.

MILJAN:

Nijesam te čuo! *(više, u ruci drži kosijer kojim podiže glavu čovjeka koji sjedi za stolom)*

RATKO:

E-lek-tro...*(zamuckuje)*

MILJAN:

Elektrodistribucija! Vidim još dobro, eto piše ti na leđima. Bješe li ti ono ime Ratko?

OZANA:

Nemoj Miljane...Viđi...ka Boga te molim.

MILJAN:

Ćut, i pazi svoj posa'!

RATKO:

Jeste. Ja sam došao da provjerim struju, i da vidim u vezi računa...

MILJAN:

Ko te posla'?

RATKO:

Kako ko me posla, radim svoj posao.

MILJAN:

Ne valja ti to što radiš. I ti znaš da je to grdna rabota.

RATKO:

Moram obići sela...Da vas zamolim...*(drhtavim glasom)*

MILJAN:

Nemaš što da me moliš. Pa, si naša' mene da gasiš struju, jel?

RATKO:

Nijeste već duže vrijeme izmirivali obaveze...

MILJAN:

Znaš li koliko me držalo da te ne skinem puškom s onog stuba od struje na koji si se popeo. Pola godine nemam u kuću struje, a ti da gasiš...

RATKO:

Evo skinuli ste me...

MILJAN:

Ti si dobro čeljade, vidim ti ja to na lice. Nijesi loš, nego su te zaveli. Upa' si u grdno društvo. Naplaćuješ ljudima struju koje nema. A, pade li ti napamet dok ukidaš čovjeku struju, da bi on moga bit' tvoj otac? Ili majka?

RATKO:

Pustite me da idem...

MILJAN:

E, neće moći. Znaj u li ti kući što radiš?

RATKO:

Ja bih...

MILJAN:

Neka..., nego jesu li te roditelji tako vaspitali? Znaj u li oni će si sad razbojniče?...A?

RATKO:

Radim, kako rekoh, samo svoj posao.

MILJAN:

A, je li? Ajde reci, sine moj, ko te posla...i možda... Ništa ti ne obećavam, ali te možda ostavim u cijelo.

RATKO:

Imam nalog...

MILJAN:

Pušti nalog. Ja znam da te neko posla', i ime mu znam...Rašo, jel? Nema ko do on, ma sam mu lijepu paru zakuva, nije mu više padalo na pamet da provjerava struju, ko plaća a ko ne plaća. Pa kako je on, boli

ga noga? Kleca li?

RATKO:

Kleca, nosi štap...

MILJAN:

Takvog te volim, eto vidiš, kako se \$eti. Dobro je proša, htio sam mu uvo otkinut, no Ozana ne dade. Pa sam ga malo po koljenu...

OZANA:

Nemoj, ka Boga te molim, pušti čoeaka. Malo ti je što si onda leža' u zatvor 8 mjeseci...

MILJAN:

Neka, nije mi ža'. No, viđi kako to ide. Puštiš fukaru, a dođe druga. Nijesu ovi tvoji naučili lekciju, a... Ti si ka neki bastadur jel..*(prilazi čovjeku, havata ga za uho i naslanja oštricu kosijera na uho)*

RATKO:

Nemojte, molim vas. Nikad više neću zalaziti u ovaj dio. Nikad više.

(čuje se kucanje na vratima)

MILJAN:

Prije no otvoriš, pogledaj ko je. Ajde što si se ukipila. *(Ozana otključava vrata, i gleda ko je napolju)*

OZANA:

Ti si! Uđi. Dobro si doša Danilo.

DANILO:

Što je ljudi? Odkad se vaša kuća zaključava?

MILJAN:

Evo su opet nalegli na mene. Oće struju da naplaćuju i gase. Pljačkaju narod. Da si pet minuta kasnije doša', otkidoh mu uvo.

DANILO:

A, to je. Ajde, pušti čovjeka, ako ne radi njega, onda radi sebe. Daj mi taj kosijer.

MILJAN:

Ne dam. Svako malo mi dolaze. Ovo je drugi put u sedam godina. Ne može se to više trpjeti.

RATKO:

Imate moju riječ da više neću dolaziti ovamo.*(drhtavim glasom)*

DANILO:

Koliko znam računari su zbog neplaćanja zastareli. Pušti ga neka ide. Plati ovo novo i ne čini čudo.

OZANA:

Dobro ti kaže.

MILJAN:

(razmišlja) Može bit' da si upravu. Kad pomislim na oni kazamat... Ajde diži se razbojniče, i izvukuj se iz moje kuće. Bog te pogleda što dođe ovaj čovjek na vrata. I nemoj da ti je palo na pamet da mi šalješ policiju, jer ću te lako nać'. *(radnik elektrodistribucije ustaje i brzim korakom izlazi)*

OZANA:

Fala Bogu! *(sa vidnim olakšanjem)*

MILJAN:

Fala meni, što ga puštih. Ajde \$edi. Oli da ručaš s nama?

DANILO:

Neka fala, ručao sam.

MILJAN:

Čime da te ponudim? Oćeš kafu, rakiju, ima i piva.

DANILO:

Može kafa.

MILJAN:

Bravo, i ja ću jednu. Ajde, Ozana mrdni, doša je čoek u kuću. Nego, otkud ti kod nas?

DANILO:

Stiže mi cistijerna sa vodom. Moram zaliti one korijene od loze. Pa da mi pomogneš.

MILJAN:

Stigla je li?. A, koja ti je ovo po redu evo petnaest dana?

DANILO:

Ne pitaj. Sve izgore, nema kiše. Ne znam kako ću...45 eura naplaćuju, nema mi druge... Nego, dvije noći za redom sanjam isti san...

OZANA:

Ma, što pričaš.

DANILO:

Sanjam vodu...

OZANA:

Piješ li je, kupaš li se ili je daješ nekome...

MILJAN:

Pušti ga da progovori.

DANILO:

Kao tražim vodu po selu. Čujem kako neđe teče, a nikako da odredim iz kojeg pravca zvuk dolazi... Krenem u brda iza sela i dođem do jednog otvora u stijenu uđem, unutra mrak samo se čuje voda. Ja, sretan jer osjećam da je blizu. Uđem još dublje, upalim lampu i tako hodam prema zvuku. Poslije nekog vremena dođem na isto mjesto odakle sam krenuo. *Pauza*

OZANA:

Nije mi milo što si tako snijeva. Moram ti reć...

DANILO:

Nijesam završio. Počinjem da vrištim, strah me. Odjednom ispred mene se pojavi Miljan. Ja se obradovah, no on ne priča ništa samo me okrenu i gurnu ispred sebe. Ja nastavih tako i upadoh u vodu... (*puza*) Eto...

OZANA:

Prepala sam se, no ovo je dobar san. Dobro je što si naša vodu. A još bolje što si upa' u nju. A i ja kad god snijevam Miljana bude dobro... Sve to je ovo veliki dobitak...

MILJAN:

Neću na muku da ti stajem, ma sam ti reka' još onda kad nijesi ni krenuo u biznis sa vinogradom, da ovđe nema vode, jes' dobra zemlja i sve to...

DANILO:

Nijesam napamet ništa uradio. Vodovod je prošao kroz selo prošle godine, priključak u svaku kuću..

MILJAN:

Jes' na papir...njihov. Silne si pare potrošio. To ti je kad se na riječ osloniš, a riječi odavno nema.

DANILO:

Evo i danas sam bio u vodovodu. Rekoše da moraju mijenjati pumpe a kad, ni oni ne znaju. Napravili su pogrešan proračun, pritisak nije dovoljno jak.

MILJAN:

Pametan si čovjek, viđe li koliku svetkovinu napraviše kad puštiše vodu u selo. Dva dana, bez trećeg. Bogami sam znava čim ih viđeh sa onoliko kola, pa govorancije...pušti. Ada, ljudi pođoše na mjesec prije pedeset i kusur godina, a mi o vodi pričamo. No što ćeš...

DANILO:

Znam bolje no ti, nemoj se ljutiti. Ko će znati da će na jedan dovod priključiti dva sela, i sad niko nema vodu.

MILJAN:

Ima kako nema, no curka sa česme. Ima tu jedna dobra stvar... dobro je što si đedovinu obnovio, kuću napravio, imanje...

OZANA:

Jes, vala. Daće Bog da sve dobro bude. Evo, dobar ti je san doša'.

DANILO:

Napravio jesam, ali je pod hipotekom, ako ne bude grožđa, ode kuća. Banka će je uzeti.

MILJAN:

Ne umijem te naučit... Da popijemo još po jednu pa da idemo.

DANILO:

Neću više ni jednu. Sad će cistijerna stići. Čekam te dolje. *(ustaje)* Hvala. E, umalo da zaboravim. Vidio sam ti unuka kad sam bio u gradu. Reče da će doći sa nekim drugom.

OZANA:

Znamo, znamo zva' je juče na mobilni. Treba od ova dva dana da dođe.

DANILO:

Odoh ja! *(izlazi iz kuće)*

MILJAN:

Eto mene za deset minuta! I ja sam sanja vodu prije neku noć, ali to je sve čega sa mogu šetit.

II

Za stolom sjede Miljan, Strahinja i njegov drug Bodin. Pored stola na podu velika sportska torba.

MILJAN:

A što pitaš. Neka ostane.

STRAHINJA:

Samo još ovo da ti kažem...

MILJAN:

Pušti, nijesam jučeranj. Ne interesuje me. Dok je kod nas gledaćemo ga ka tebe. Vidim da je nešto bilo...

BODIN:

Hvala. Ja bih da objasnim...

MILJAN:

Dobri moj, ne moraš ništa da mi objašnjavaš. Od danas si pod mojim krovom, i ne brini ništa. Kako bi vi rekli, opušti se. A, ti...*(obraća se Strahinji)* smjesti druga u sobu, neka se raskomoti i ako oće odmori. *(Strahinja i Bodin odlaze u sobu, Strahinja se ubrzo vraća i ponovo sijeda za stolom)*

STRAHINJA:

Đe je baba?

MILJAN:

A đe bi bila. Pošla je za kozama. Jesi li mi donio duvana?

STRAHINJA:

Jesam, jesam evo...*(vadi iz najlonske kese manju kartonsku kutiju stavlja je na sto)*

MILJAN:

Bog ti pomoga! *(otvara kutiju posmatra duvan)* Dobar, miriše ka duša!

STRAHINJA:

Što radi Danilo? Vidio sam ga juče.

MILJAN:

Muči se. Nema kiše danima. Sagore mu ova Božja jabuka vinograd. Povazdan gleda u nebo, i u onaj internet, zbog vremenske prognoze.

STRAHINJA:

Rekao mi je da je prije mjesec dana ispaljivao rakete protiv grada.

MILJAN:

Jes, i spasi Boga mi. No, za kišu rakete nema.

STRAHINJA:

Fino vam središe ovi iz opštine vodu.

MILJAN:

Ka njihova rabota. Što ću ti više reć'. Svake četvrte godine nas sređuju. No, neka...

STRAHINJA:

Ja moram još malo ići. Odoh do Bodina da mu se javim. Navratit ću za koji dan. Reci babi da se ne ljuti što nijesam duže ostao.

MILJAN:

Ajde, ajde...*(ustaje grli ga i tapše po leđima, Strahinja ulazi u sobu)*

III

Miljan i Bodin sjede ispred kuće

MILJAN:

I taj rođak će poslat pare za nekoliko dana?

BODIN:

Tako je.

MILJAN:

Neće slagat?

BODIN:

Ne bi trebalo.

MILJAN:

Znava sam ja jednu ženu, da joj ime ne pominjem. Imala je ćerku, pjevačicu. E, ta ćerka odluči da snimi pjesme. Ova žena uze pare od kamataša kako bi joj pokrenula karijeru, ludača. Mala snimi, mislim dvije pjesme, a rešto para potroši na sise i neku lipo..., lipo...

BODIN:

Liposukciju.

MILJAN:

E., to. Bila je podeblja i malijeh sisa, pa da to popravi. Fino je popravila. Uzeše im stan. Eto ih pjevaju obje sad na ulicu.

BODIN:

Nijesam ja uzeo velike pare.

MILJAN:

Nijesi, ma si im mora dat auto, jel? I preko toga si još dužan. Nije moja rabota, no kad si počeo priču... Koliko treba da vratiš?

BODIN:

Šest hiljada.

MILJAN:

Mnogo brate... *(zamišljeno gleda ispred sebe)* Eto lijepo se ispričasmo.

BODIN:

Osjećao sam potrebu da kažem. Primili ste me u kuću...

MILJAN:

Nijesam te pita, mada sam znava da jes' nešto... Sredit će se i to uz Božiju pomoć.

BODIN:

Ajde da zapalimo po još jedan cigar. *(pruža kutiju sa cigaretama)*

MILJAN:

Oću, ma je bolji onaj moj rezani. Dje ti je onaj duvan što ga ponekad saviješ, moga bih probat od njega?

BODIN:

Ja to da promijenim, loš je ne valja ništa. Prejak je... *(zbunjeno)*

MILJAN:

Neka, i ovaj što ja pušim je jak. Ma onaj tvoj miriše nekako... nikad ne ošetih takav miris...

BODIN:

Ima, ima miris...

MILJAN:

Što si se stiska, dako me ne otruješ. Ajde vadi tobolac...

BODIN:

(nevoljno vadi duvansku kesu) Evo...ja ću saviti...

MILJAN:

Neka, daj ti mene bolje ću. *(otvara duvansku kesu vadi karticu)* Ne viđeh još ovakvu boju, nešto je suv. Daću ti list od zelja da se ovlaži e. *(pali cigar, uvlači dim)* Dobro si reka...ne valja ništa. I ovo ljudi zovu duvanom...

BODIN:

Rekao sam... *(govori sa olakšanjem)* ako ti smeta daj ga meni.

MILJAN:

Kad sam ga savio, neću ga bačat, greota je...*(nastavlja da puši)* Ti napravi sebe drugi. *(vraća kesu, Bodin savija cigaretu)*

BODIN:

Velika je vrućina...*(zamišljeno)*

MILJAN:

Pogore sve...

BODIN:

Onaj vaš komšija... I danas mu je došla cistijerna sa vodom.

MILJAN:

Mi imamo vode dovoljno za ovo oko kuće. Njemu više treba... zbog loze. I on je grdan dužan.

BODIN:

Mislim da će krenuti neko nevrjeme. Osjećam.

MILJAN:

Bog te čuo! Niđe oblaka. Ovi na televiziju rekoše da naredih dana vrijeme isto ovako.

BODIN:

Indijanci su znali da prizovu kišu.

MILJAN:

Čuo sam za to. I naši stari su imali načina.

BODIN:

Ozbiljno, a kako?

MILJAN:

U poneko selo se rodi čovjek...*(pauza, razmišlja)* Dobar ti ovaj duvan, što ga više pušiš bolji je. A, jesam li ti priča kad sam zimus iša' za drva i sretnem međeda..

BODIN:

Nijesi, i što je bilo?

MILJAN:

Malo smo se gledali, i onda počeli gađati kršima. Međed uteče, ja za njim. Bježao je tako po ure sigurno, dok nije doša' do jedne stijene i tu nestade... A, ja...*(zastaje, razmišlja)*

BODIN:

Ma je li moguće...I ja sam sreo medvjeda...

MILJAN:

Što pričaš?! I ti? Može bit' da je isti!? *(uzbuđeno)*

BODIN:

Stoji medvjed ispred mene i mumala. Ja se ukočio od straha...

MILJAN:

I što bi?

BODIN:

Reče mi da se ne bojim.

MILJAN:

Ček', ček', međed ti je reka da se ne bojiš.

BODIN:

Baš tako. Njegovo mumlanje sam odlično razumio.

MILJAN:

Može bit', čuja sam da su nekad bivali ljudi što su razumjeli govor zvjeradi. E, jes' ti dobar ovaj duvan. *(sa zadovoljstvom uvlači dim)*

BODIN:

Dobar, dobar kako nije *(smije se)* čisti "Albanac"

MILJAN:

Mora da je Skadarski. Oni imaju jaki... *(počinje da kašlje)* I, što bi s' međedom?

BODIN:

Bio sam žedan. Obećao mi je da će mi pokazati izvor.

MILJAN:

Vodu! (*ustaje, govori uzbuđeno*) Je li te poveo do vode?

BODIN:

Pratio sam ga do jedne stijene, i tu nestade...

MILJAN:

A, voda?

BODIN:

Koja voda?

MILJAN:

Nađe li izvor? Znaš li ti što bi nam to značilo!?

BODIN:

Napio sam se iz boce koju sam nosio sa sobom...O kojem izvoru pričaš?

MILJAN:

Čekaj, nešto sam zamijenio... Nema veze. Što mi se prispavalo odjednom. Nastavit ćemo priču poslije, odoh kod babe. Ne zamjeri sokole. (*ustaje, i teturavim korakom ulazi u kuću*)

BODIN:

E, jebi ga!!!

IV

Miljan i Ozana sjede za stolom i ispijaju kafu.

OZANA:

Kol'ko ima da je ovi' mali kod nas?

MILJAN:

Četr, pet dana... A, što pitaš?

OZANA:

Onako.

MILJAN:

Dobar je on.

OZANA:

I ja velim. No mi je nekako... začudan.

MILJAN:

Jes' malo. A, ko nije.

OZANA:

Podne prođe, još spava. I juče tako, još reče da se budi umoran. Pitah ga snijeva li što e' se budi takav.

MILJAN:

Jel' ti reka'?

OZANA:

Snijeva, ali ne voli da priča.

MILJAN:

Preozbiljan je za svoje godine.

OZANA:

Raspiča se s'tobom kad pušite. Sva kuća smrdi od onoga duvana.

MILJAN:

Ti izađi kad ti smeta. I, ono ti je Albanski, ka' grom.

U prostoriju ulazi Bodin.

OZANA:

O, sokole nasp' li se?

BODIN:

Budan sam ima sat vremena. (*sjeda za sto*)

MILJAN:

Pa što se ne diže?

BODIN:

Nekako sam...Pospan, još mi se spava...Nijesam od vrućine mogao zaspati čitavu noć.

MILJAN:

Od ove vrućine a...?

OZANA:

Nemam što doručak postavljat, prošlo podne. *(ustaje)*

MILJAN:

Može jedna čašica ljute, iz ledare direktno...

BODIN:

Prevruće je za alkohol...

MILJAN:

Čita' sam kakvo je zlo alkohol...I, što sve čovjeku može da napravi.

BODIN:

I...

MILJAN:

Odusta' sam od čitanja *(smije se)*

BODIN:

Osjećam da će neko nevrjeme.

MILJAN:

I prije neki dan si reka'. Pa ništa.

BODIN:

Biće.

OZANA:

Stanite!!! *(osluškuje, čuje se grmljavina, ustaje odlazi do vrata)* Veliki se oblak nadvio.

MILJAN:

Kako osjeti brate mili. *(gleda Bodina krsti se)*

BODIN:

Ne znam ni sam. Samo sam...

MILJAN:

Daće Bog da pane. *(ustaje, dolazi do vrata posmatra)* Skloni se! *(viče i povlači Ozanu u kuću)* Grad! Jebem li mu majku! Grad, je počeo da pada.*(ulaze u prostoriju)*

OZANA:

Sve će potuč. *(zastaje gleda Bodina koji je zaspao za stolom)* Kad zaspao čas prije. *(pokušava da probudi Bodina)*

MILJAN:

Ne budi ga! *(obilazi oko stola, zagleda Bodina)* Izađi pred kuću i pogledaj je li stao grad! Ne čujem da tuče po krovu.

OZANA:

Što..., kako misliš...

MILJAN:

Izađi i provjeri kad ti kažem! *(pažljivo sijeda na stolicu, netremice gleda u Bodina koji spava)*

OZANA:

Stalo je. *(začudeno gleda u Miljana i Bodina)* Zašto ga tako gledaš?

MILJAN:

Polako pričaj, ne smijemo ga probuditi.

OZANA:

Ne razumijem...

MILJAN:

Mislím da je on... može li to bit' za Boga miloga?

OZANA:

Misliš da je...

MILJAN:

Mislim, mislim. Ako se sad, probudi kad je stalo...

OZANA:

Jes, znam o čemu zboriš... *(prilazi Bodinu zagleda ga)*

MILJAN:

Budi se...

BODIN:

Kako zaspah...

OZANA:

Neka si sine, ako. Nego jesi li što snijeva...?

BODIN:

Žedan sam...

(Miljan i Ozana se gledaju)

OZANA:

Oli sok, rakiju, pivo... samo reci *(uzbuđeno)*

BODIN:

Vodu, samo vodu.

MILJAN:

Jesi li dobro...

BODIN:

Umoran sam...

MILJAN:

Čuli ga *(obraća se Ozani)*.

OZANA:

Čuh...*(stavlja bokal sa vodom i čašu na sto)*

BODIN:

Sanjao sam... *(sipa vodu u čašu, ispija na iskap)*

OZANA:

Reci sine, reci...

BODIN:

Nešto...*(ustaje)* moram napolje da malo sredim glavu. Vrućina je.

MILJAN:

Ajde sokole, ajde. *(značajno gleda Ozanu)*

BODIN:

Brzo ću ja... *(izlazi)*

OZANA:

Ja mislim...

MILJAN:

Ćuti ženo, može bit da je on.

OZANA:

Dako' ispriča što je snijeva, onda ćemo znat.

MILJAN:

Tako je, moramo ga ispratit' oboje. Da bi bili sigurni.

OZANA:

Ako jes' sam Bog ga je posla *(krsti se)*

V

Za stolom sjede Bodin i Miljan.

BODIN:

Zašto je bitno u koji sam dan rođen.

MILJAN:

Onako, pričamo...

BODIN:

Petak, mislim da je petak....

MILJAN:

Znava sam...(oduševljeno)

BODIN:

Kako?

MILJAN:

Duža je to priča... to je dobro za tebe.

BODIN:

A, to je nešto u vezi horoskopa, jel...

MILJAN:

Ovo je jače od ikakvog blesavog horoskopa.

U prostoriju ulazi Ozana

OZANA:

Viđeh Danila...

MILJAN:

Što čini...

OZANA:

Eno ga sa onim rašljarem. Traže vodu.

MILJAN:

Reka' sam mu da ne dovodi tu avetinju sa žicama.

OZANA:

Što ćeš, zaludnja je to rabota no ga razumijem.

BODIN:

Čitao sam o tome. Podzemne vode...

MILJAN:

To su ti budalaštine.(prekida ga) Da oće panut' kiša. Izgore se.

OZANA:

Nijesi nam ispriča što si snijeva ono danas.

BODIN:

Ti baš voliš da tumačiš snove.

MILJAN:

Jes, vala. Tako i mene spopane a' otvorim oči.

BODIN:

Nikad nijesam tako sanjao. Sjedim sa vama, kao ovako sad. Ustajem dolazim do vrata okrećem se i vidim sebe kako mi je glava pala na stolu a vas dvoje gledate u mene. Izađem ispred kuće, nebo plavo nigdje oblaka, tišina. Dignem ruke, osjetim neku lakoću i snagu, mahnem rukama onako...kao ptica i lagano se odvojim od zemlje. (pauza) Mogu li zamoliti za čašu hladne vode ova vrućina ubi.

MILJAN:

Što si se ukočila? Donesi momku vodu a za mene onu rakiju iz trapa. (Ozana ustaje, vraća se sa bokalom vode i flašom rakije, čašama)

OZANA:

Vala ću i ja jednu nasut. (sipa rakiju u čaše)

Sine ne zaboravi đe si sta'. Živjeli! (ispija rakiju)

BODIN:

Zamašem rukama i doletim na najvišu granu onog oraha ispred kuće. Vjetar lagano duva i vidim kako se neki crni pramen uzdiže u nebo. Vjetar sve jače duva, onaj crni pramen se širi i prekriva čitavo nebo i nastaje mrak. Čuje se grmljavina. Uzletim sve do oblaka, vidim ogromnu crnu pticu iz čijih krila sijevaju munje. Krenem pravo na nju. Ona se stušti prema zemlji. Osjećam da je moram stići prije nego sleti na zemlju. Stižem je, u ruci mi se stvori neko sječivo i ja je udarih. Ona pade na zemlju, a pored nje se stvori onaj vaš pas koji je raščerupa. Nestade crnog oblaka, nebo je opet plavo, tišina. Polako sam doletio do vrata od kuće. Ulazim u kuću. *(pauza)* Eto, to je bio moj san.

Što me gledate tako?

MILJAN:

Ništa, ništa. Biće sam se zamislio. Pa ti se čini da te gledam čudno.

OZANA:

Lijep ti je san sine.

BODIN:

Ima li neko značenje? Trebalo bi da ima. Na momente nijesam znao da li sanjam ili se to stvarno dešava.

OZANA:

Imalo bi tu da se priča, *(pauza)* nešto lijepo će ti se desiti brzijeh dana.

MILJAN:

A reci mi kako si se Ošeca dok si snijeva?

BODIN:

Lagan kao pero i pun neke snage. Kad sam se probudio, bio sam kao slomljen. Žao mi je bilo što nijesam nastavio sanjam.

MILJAN:

Ne zamjeri mene i babi što te ovako gnjavimo. Kad si na selo vrijeme i vrućinu prekraćujemo pričama. A snovi su vazda bili dobra priča.

BODIN:

Ma nema problema. I meni je dosadno. Kad smo kod toga, mogao bih ti pomoći oko onog sijena, da ga prikupimo.

MILJAN:

Bravo sokole, ja zasio, a ima rabote. Oćemo li?

VI**DANILO:**

Nije grijeh biti budala na ovoj vrućini.

MILJAN:

Nećeš da me saslušаш.

DANILO:

Slušam te dobro, ali to što pričaš je mit, folklor. Kako je moguće u današnje vrijeme vjerovati u takvo nešto?

MILJAN:

Jesi li proba' sa onim rašljarem? To ti nije mit, a?

DANILO:

Gotovo je, vinograd je počeo da propada. Ne mogu više, došao sam do kraja. Idući mjesec dolaze oni lešinari iz banke.

MILJAN:

Ja i baba smo sve ispitali.

DANILO:

Dobro, da čujem.

MILJAN:

Rođen je na petak, kad zaspe, teško ga možeš probuditi. Dok je budan vileni po kući i oko kuće. Malo priča, ozbiljan je za svoje godine...

DANILO:

Čuješ li ti sebe? Malo priča, ozbiljan... vileni... momak se ošašavi od one tvoje rakijčine i ko zna čega još i pola dana ne može doći sebi.

MILJAN:

Budi se umoran. Dok sanja vidi sebe. Moj Cezar mu pomaže...

DANILO:

Volim te kao oca, ali ovo je previše. Kako mu tvoj pas pomaže, obraza ti? Ovo je totalno ludilo, što vam je ljudi.

MILJAN:

Viđi, Cezar dok spava laje. To ti je znak. Molim te, nijesam izaveta znam što pričam. Otac mi je priča, tačno se zna po čemu se može prepoznati. Ja ovo nijesam čita na internet no su ovo stvari od davnina. Kako su se naši stari branili od nameta sa neba?

DANILO:

Ja sam za ludnicu odavno zreo čim sam ovamo došao. Ajde reci što da činim?

MILJAN:

Razbio je gradonosni oblak prije no što bi ti sa raketom.

DANILO:

Dobro, dobro on znači štiti selo od grada i suše.

MILJAN:

Tako je. Pričat' ćemo sa njim objasniti situaciju. Objasniti njemu ko je on. I tako to...

DANILO:

Savršeno.

MILJAN:

Viđi, da se razumijemo. Ti, nema što nijesi proba'. Da probamo i ovo, ništa ne košta. Gore od ovoga ne može bit' jel tako.

DANILO:

Tako nekako. Dolazim kasnije do vas, da i to čudo vidim...

VII

Za stolom sjede Miljan i Bodin. Iza njih Ozana pegla košulje znatiželjeno gleda u Bodina.

MILJAN:

I ko se savršen rodio na ovi' svijet? Oćeš da ti ja rečem? *(pauza, unosi se u lice Bodinu)* Niko, niko brate mili. Pa zašto oćeš da budeš niko!? Ti si...

BODIN:

Ja sam mislio... na moju situaciju. Samo glup čovjek može sebi da dozvoli da napravi dug iz čista mira.

MILJAN:

Pušti to. Viđi, sad si tu. Predodređen za velike stvari. Nijesi običan, kako da ti objasnim...?

OZANA:

Jes', jes' rođen si takav. Možeš...

BODIN:

Kad vas čujem, javi mi se neki osjećaj koji imam još od djetinjstva.

OZANA:

Koji sine?

BODIN:

Pa... to da nijesam kao drugi. Da sam stvoren da napravim nešto veliko.

MILJAN:

O tome ti pričam. Znaš ono kad smo pušili, i počeh priču da se čoek rodi sa...*(pauza)* Bolje da sačekam Danila pa ću ti onda sve potanko objasniti.

BODIN:

A..., ono kad smo pričali o indijancima, medvjedima, vodi...*(smije se)*

MILJAN:

E, to.

BODIN:

Baš je dobra priča bila. Nešto mi je zagušljivo. Odoh napolje da zapalim jednu cigaretu. *(ustaje, izlazi iz prostorije)*

MILJAN:

Ajde, ajde samo nemoj trajat. Trebaće nešto da mi pomogneš.

OZANA:

Nema što, on je.

MILJAN:

Nema više odlaganja, kad se vrati sve ćemo predočiti.

(na vratima se pojavljuje Danilo)

DANILO:

Pomaga' Bog ljudi!

MILJAN:

Dobra ti sreća! Ajde naprijed.

DANILO:

Đe je momak? Jeste li što pričali sa njim.

MILJAN:

Izaša' je. Sad će. Pričali jesmo, ali za onu priču smo čekali tebe.

DANILO:

Da i to čudo vidim. Bio sam u vodovodu opet. Još jedan dopis da ostavim.

MILJAN:

Od papira nema ništa. Ti 'oćeš da ispoštuješ sistem, ali sistem tebe neće. Da oće proć' ova demokratija pa da živimo ka' ljudi.

DANILO:

Ne znam što da mislim. Nemojte se ljutiti, evo me ubijediste u nešto, što se dešava samo na filmovima. No, kako ti reče da i to probam. A on...?

MILJAN:

Ne zna još ništa, možda naslućuje, osjeća sigurno...Sve će bit' kako treba, kad ti ja kažem.

DANILO:

Optimizam je nedostatak informacije.

MILJAN:

Pušti filozofiju, kakvi optimizam, koje informacije. Ovo ti je sigurno ka' što gledam tebe.

OZANA:

Sanja' li što?

DANILO:

Opet vodu, ali se ne sjećam što, kako. Završit ću u ludnicu ili zatvoru.

OZANA:

Nećeš, Ne Daj Bože. Imamo njega...

VIII

Bodin sjedi na krevetu, pored njega Miljan, za stolom Danilo.

BODIN:

Sinoć sam ležao u krevetu gledajući zvijezde na nebu. I pomislih u sebi, gdje je sada plafon.

DANILO:

Ja idem, ne mogu ovo slušati više. *(napola ustaje)*

MILJAN:

Sedi, kud' si krenuo, polako.

DANILO:

Vidiš li jedan ne bio, da je naduvan.

MILJAN:

Kako naduvan? Mene on izgleda ka' svaki dan. Balon se duva, a ne čoek. Ne znam što zboriš.

DANILO:

Nemam živaca da ti objašnjavam.

BODIN:

Spava mi se... I nijesi daleko od istine, brate. *(obraća se Danilu)*

MILJAN:

Nemoj sad da mi zaspeš. 'Oću nešto da ti objasnim.

BODIN:

Da čujem...

MILJAN:

Ti nijesi običan čoek. Kad spavaš, možeš da uradiš neke stvari. Imaš...

BODIN:

Da si bio sa mnom u šetnju, shvatio bih zašto tako pričaš, ovako...

DANILO:

Eto vidiš, pogledaj ga. On ne zna za sebe.

MILJAN:

Čekaj..., da završim. Rođen si u petak, jel? Vidiš sebe kad spavaš. Ne znaš je li san ili java. U snu letiš. Imaš i pomagača, moga Cezara jel' tako?

BODIN:

Jeste, samo...

MILJAN:

Ti si ZDUHAČ!

BODIN:

Što..?

MILJAN:

Postojao je u naše selo takav čoek, priča' mi je đed ali to je bilo davno. Sami Bog te posla' ovamo. Ponovo imamo zduhača. Prizivaš kišu, štitiš od grada.

BODIN:

Nijesam ja taj, mada mi se sviđa priča.

DANILO:

Što sam rekao, vidite li sad.

MILJAN:

Ovako ćemo. Reče li ti da ti se spava?

BODIN:

Malo sam umoran. Možda od ovog sunca...

MILJAN:

Idi u sobu da prilegneš, poslije ćemo pričati. Samo nam ti možeš pomoći, misli malo o tome.

BODIN:

Nemojte se ljutiti ako...

MILJAN:

Samo ti idi sokole. *(Bodin ustaje, napušta prostoriju)*

DANILO:

I što sad?

MILJAN:

Šedi jadan ne bio, sačekaj. Popijemo po jednu.

DANILO:

E, ako sad padne kiša.

MILJAN:

Nemoj da misliš više o tome. *(ustaje, otvara vrata od sobe, vraća se i ponovo sijeda za stolom)*

Zaspao je.

DANILO:

Čuje li se ovo nešto? (*osluškuje*)

MILJAN:

Čuje, čuje. Krenulo je.

(*Danilo izlazi iz prostorije, ubrzo se vraća mokat od kiše*)

DANILO:

A, ja nijesam...

MILJAN:

Što? Vjerova' je li?

(*U pozadini se čuje grmljavina, i dobovanje kiše po krovu*)

IX

Ista prostorija iz prethodne scene.

DANILO:

Sad ću da mu jebem majku! (*viče*) Uvedi ološ u kuću. (*Miljan gura kroz vrata momka koji posrće i pada na koljena. Košulja mu je iscijepana na više mjesta, lice u modricama*)

MILJAN:

Ti si ka' neki mudonja jel'. Iz moje kuće čeljad da vodiš ka roblje. (*diže ga sa poda i postavlja na stolicu*)

DANILO:

Sad ćeš da vidiš! (*vadi pištolj, repetira i prislanja momku na glavu*) Kakav je osjećaj a?

MILJAN:

Stani! Ako će neko da puca, onda ću to bit' ja. Na moju je kuću krenuo. Kako reče da se zoveš... Miro jel'?

Ili sam pogrešno čuo.

MIRO:

Tako mi je ime. Možemo li...

MILJAN:

Ćut! Ja pričam. Kako dođe do nas, leba ti?

MIRO:

Pratio sam tvoga unuka kad je krenuo iz grada prije neki dan. Pretpostavljao sam da ide do one budale, eto tako je bilo.

MILJAN:

A, što ga udari onako?

MIRO:

Dužan mi je pare. Laže me. Imali smo dogovor. Evo, i vi ste mene izudarali.

DANILO:

Ovo je početak.

MIRO:

Radite što mislite.

MILJAN:

Svašta mi prolazi kroz glavu. Bolje da ne znaš što.

MIRO:

Možete da me ubijete ili puštite na vama je.

MILJAN:

A, dug?

MIRO:

Neću da lažem da bi me puštili. Nema oprostaja duga.

MILJAN:

Jesi ološ, ali ti ne fali petlje. Ovako ćemo, ja ću vratiti Bodinov dug. (*pauza*)

DANILO:

Nemoj to da radiš. Dao bih mu ja...znaš što.

...Nove Drame...**MILJAN:**

Možemo da ga ubijemo, prebijemo što god 'oćeš. A, onda samo problemi. Ne treba nam to sad kad je krenulo, jel' tako.

DANILO:

Slušaj, tako bih ga sad razvalio, slađe nego da mi Bog pomogne. Ali si u pravu, samo problemi. Vinograd napreduje kako treba Bogu Hvala, čim prodam prvo vino, pola duga preuzimam na sebe.

MILJAN:

Pušti sad to. Isprati ovoga nesoja do kola, dok ja donesem pare.

Danilo hvata za ruku Mira, izvodi ga iz kuće. Miljan vadi kutiju sa novcem, broji novac, stavlja ga u džep pantalona.

Ne bi mi ti danas izaša' na noge iz ove kuće, da ne moram pazit koga moram.

X

Prostorija kao iz prethodne scene.

STRAHINJA:

I kada će rođak da pošalje pare?

DANILO:

Čekam. Nazvao me, reče da je u neke trenutne probleme. Pare stižu za 15 dana ili prije.

STRAHINJA:

Ostavim te tri dana, i nalazim haos po svakom pitanju. Dobro je što i krv nije legla.

MILJAN;

Dobro, ne plamti! Pare kad vrati, i ako oće da vrati, njegova volja. Tako sam reka'. Mi smo njegovi dužnici.

DANILO:

Da živim još jedan život ne bih mu mogao vratiti što je učinio za mene.

STRAHINJA:

Jesi li mi rekao da su to moje pare? *(nervozno)*

MILJAN:

Tvoje i ničije drugo, za ženidbu. I...

STRAHINJA:

I..., ništa. Stigao zduvač i oduvao moje pare. Vi ste svi ludi. Koji vam je kurac.

BODIN:

Ja sam im rekao da nijesam onaj za koga me smatraju!

DANILO:

Ja znam da si skroman, i da nećeš da priča krene. Razumijem to. A i pitanje je što bi ljudi mislili za sve nas ovđe.

MILJAN:

Neka ti izgledamo ludo. On je Zduvač. Kad zaspi' i sanja, krene kiša na ovu posnu zemlju. Pogledaj vinograd, ljepota Božija. Jabuka, ispred kuće suva evo peta godina, oživjela. Sve slučajno, ma nemoj.

DANILO:

Nigdje okolo nije padalo kiše, samo kod nas. Ja sam svjedok kad je zaspao da je počela kiša, i padala je tačno onoliko koliko je spavao. A, bilo je toga još...*(uzbuđeno)*

MILJAN:

Drug ti je...nemoj da brukaš i sebe i mene.

STRAHINJA:

Nijesu pare, nego sva ta priča, to me izluđuje. Stvarno nijesi normalan. *(obraća se Bodinu)*

MILJAN:

Ne laj!

STRAHINJA:

Što da ne lajem. Zablesavili ste oko bapskih priča. I preko svega ostao si bez ušteđevine.

MILJAN:

Ne laj, čuješ li?

STRAHINJA:

Nemaš više duga, možeš da se vratiš u grad, da prestane ovaj cirkus.

MILJAN:

De da se vrati? Ostaje ovđe. Evo pitaj ga.

BODIN:

Ostaću neko vrijeme.

STRAHINJA:

Što..?

MILJAN:

Dosta ga je bilo. Ili prihvati ili se vuca' nazad u grad.

STRAHINJA:

Je li tako?

MILJAN:

Tako.

STRAHINJA:

Onda nemamo što pričati.

MILJAN:

Da si mi zdravo. Znaš đe su vrata.

XI

Danilo sjedi stolom. Na stolu je velika staklena zdjela prepuna grožđa. Osmjehuje se gledajući grožđe. Iza njegovih leđa stoji Bodin.

DANILO:

Prelijepo je..(uzima iz zdjele grožđe, zadivljeno ga okreće u rukama, miriše)

BODIN:

Da probaš od ovog što je kod mene, ljepše je. (Danilo se iznenađeno okreće)

DANILO:

Ti si. Teško da ima i boljeg i ljepšeg od ovog. (otkida zrno grožđa, prinosi ga ustima. Bodin ga hvata za ruku)

DANILO:

Što mi stežeš ruku tako.

BODIN:

Daću ti ja ovo što sam sad ubrao. (pokretom ruke sa stola baca zdjelu koja se lomi, grožđe se rasipa po podu)

DANILO:

Što to radiš?

BODIN:

Evo pravog grožđa, kakvog nijesi još okusio. (stavlja na sto zdjelu sa sparušenim grozdovima)

DANILO:

Ovo nije...

U prostoriju ulazi Miljan, u ruci nosi konopac.

MILJAN:

Nema što, dobri moj. Opet je krenulo. Vidiš li kako izgleda grožđe.

DANILO:

Kako ću sad?

MILJAN:

Evo ovako. (prebaca konop preko grede, pravi omču)

DANILO:

Što radiš..?

MILJAN:

Ovako treba, ako misimo da bude bolje. Priđi sokole.
(Bodin staje pored Miljana koji mu zateže omču oko vrata)

BODIN:

Ne brini biću ja dobro, samo slušaj što ti govori. *(obraća se Danilu, koji skamenjen gleda)*

MILJAN:

Prihvati se konopca i zategni dok se ne odigne od poda. *(predaje konop Danilu, koji korača unazad, konop se zateže, čuje se grmljavina)*

XI**DANILO:**

Pogledaj, još mi je crvena ruka gdje me uhvatio. Morao sam popiti tablete za smirenje. Težeg mi sna nije dolazilo. Još ne mogu da se povratim. Ne znam sanjam li ili se stvarno događa.

OZANA:

Dobro de, smiri se. Nije taj san toliko loš. Ne sviđa mi se ono sa osušanim grožđem, no koliko ja znam vješanje je neki veliki dobitak u kuću. Jes' grdno, ali ti je ovo sigurno kako ti ja zborim.

MILJAN:

Nije ona nikad omašila kad su snovi u pitanju. I to crvenilo na ruku što ti je, može bit' da si se valja' po krevetu dok si sanja, pa se udario o' bandaču.

DANILO:

Dobro je dobro. Sad mi je lakše. A, đe je on?

OZANA:

Šeta sa Cezarom, obilazi vinograd Bog ga blagoslovio!

MILJAN:

Još malo pa ćemo da beremo grožđe, a. Dobru je kišu dozva prije tri dana videli li?

DANILO:

E, da mi je ko ovo pričao prije mjesec dana...

XII**BODIN:**

Ne sanjam ništa.

MILJAN:

Kako to sad odjednom. Ti možeš...

BODIN:

Ne znam je li od ove vrućine, ali slabo spavam, a i kad zaspim ne sanjam ništa.

MILJAN:

Nijesi se potrudio. Ajde, reci ako te što muči.

DANILO:

Koliko puta si je prizvao do sad, i najednom ne možeš. Moraš!

BODIN:

Polako ljudi, ja sam vam rekao...

DANILO:

Prošli smo tu priču više puta. Mi znamo što možeš i to je početak i kraj. Nego da ti nije falilo trave? Treba da se malo opuštiš, da bi ušao u ono tvoje sanjanje jel?

MILJAN:

Koja trava, o čemu zboriš. Nije ovca...

DANILO:

To ja zovem onaj njegov duvan tako.

MILJAN:

A, to. I mene je isprva ličio na travu. Težak je na prvi dim, a poslije..

DANILO:

Nemoj da se zajebavaš sa nama. Prizovi kišu kao što si dosad radio, čuješ li!

MILJAN:

Ne viči na njega. Polako, nije to ka' na dugme.

BODIN:

Trebao bih nešto do grada, a i da promijenim malo, vratit' ću se za par dana.

DANILO:

O čemu pričaš!? Sve što tražiš, stvorimo ti. Ne fali ti ništa i preko toga, kakav grad.

MILJAN:

Ne možeš u grad, dok se ne obere grožđe. Spasismo li te od one džukele, što ti je stio uzet' život za šaku paru? Je li ti lijepo kod nas? Jes'! I što ćeš više.

BODIN:

Sve je tako, I milion puta sam se zahvalio...

DANILO:

Nema što da se zahvaljuješ. Samo prizovi kišu.

MILJAN:

Da ti ne bi palo na pamet da odeš, jedan od nas će stalno biti uz tebe. Je li to jasno!?

BODIN:

Nijesam ja...

DANILO:

Završili smo priču oko tvog odlaska u grad. A, sad se opusti.

XIII

Na krevetu leži Bodin, za stolom sjede Miljan i Danilo. Ispijaju rakiju. Boca na stolu je skoro prazna.

DANILO:

Evo je zaspao. Jedva ga nagovorih da popije one tablete.

MILJAN:

Ne znam koliko je to dobro.

DANILO:

Što da radim? Pet dana kapi nije panulo. Vinograd je ponovo načet sušom. Ako je ne prizove..., ne mogu misliti više.

MILJAN:

Ajmo još po jednu. *(nasipa u čaše rakiju)*

DANILO:

Strah me.

MILJAN:

Naćemo rešenje.

DANILO:

Jedino rešenje je on. Ali se ništa ne dešava.

MILJAN:

Znam za priču...

DANILO:

Koju priču?

MILJAN:

Kad zduvač ne može da prizove kišu, uspavaju ga.

DANILO:

Pa evo, sad smo ga uspavali.

MILJAN:

Jesmo onijem tvojim tabletama.

DANILO:

Nego kako si mislio?

MILJAN: Znaš...*(gleda u Bodina koji spava)* mislio sam.**DANILO:**

Što, da ga prebijemo, onesvijestimo, ubijemo, što?

MILJAN:

Približio si.

DANILO:

Ne misliš valjda...

MILJAN:

Mislim baš na to!

DANILO:

Znaš li o čemu pričaš?

MILJAN:

Znam, to je jedino rešenje. Kako vidiš..., ja sam uz tebe ka' vazda. To se radilo kad nije bilo druge, a sve za dobrobit i berićet sela. Misli na decu.

DANILO:

Siguran si?

MILJAN:

Ka' što tebe vidim. Nema nam druge. Ako misliš...

DANILO: Kako? *(ustaje šeta po prostoriji)***MILJAN:**

Žrtva za spas, eto.

DANILO: Naspi mi još jednu.*(ispija čašu u jednom gutljaju)***MILJAN:**

Spava evo tri dobra sata, i ništa se ne dešava. Vidiš li?

DANILO:

A, kada ga trebamo...?

MILJAN:

To je nešto najviše što može da se uradi. Odma' poslije toga će panuti kiša, i ne samo to. Bićemo mirni još dugo vremena.

DANILO:

Da ga žrtvujemo o tome pričaš?

MILJAN:

Eto tako.

DANILO:

Kako ćemo?

MILJAN:

Uzmi onaj drugi jastuk i prsloni mu ga na lice.

DANILO:

Da ga ugušimo?

MILJAN:

Tako je najbolje, umrijet će u snu.

DANILO: Dobro! *(prilazi krevetu, uzima jastuk i prslanja ga na lice Bodinu koji počinje da se trza. Miljan hvata*

Bodinove noge. Nakon nekog vremena Bodin prestaje da se pomjera)

MILJAN:

Gotovo je!

DANILO:

Što uradismo? (sijeda na krevet, posmatra jastuk koji drži u rukama)

MILJAN:

Čekaj, stani.. *(osluškuje)* Rekoh li ti.

DANILO:

Kiša! Kiša! Krenula je...*(počinje da se histerično smije, Miljan prilazi i ljubi ga, čuje se grmljavina)*

MILJAN:

Čuješ li kako tutnji!

Grmljavina je sve jača, zaglušujuća. Na vratima se pojavljuje Ozana, briše krv sa čela.

OZANA:

Krenu kiša, a za njom grad, sve polomi. Koliko jabuka je. Čujete li kako lomi krov. Bože, spasi nas!

Zvuk lomljave se pojačava, uz prasak gromova. Danilo izlazi iz kuće, Miljan pokušava da ga zaustavi, više.

Ne uspijeva, ostaje na pragu kuće gledajući za Danilom.

KRAJ.

Biografija pisca:

Rajko Radulović, rođen je 1964.godine, na Cetinju. Diplomirao je dramaturgiju na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju, u klasi profesora Stevana Koprivice. Kao dramaturg je radio na predstavi „Leptir“, u režiji Andraša Urbana, po tekstu Aleksandra Radunovića, u produkciji Kraljevskog pozorista „Zetski dom“, Cetinje. Od 2002.godine radi u Kraljevskom pozorištu „Zetski dom“ na Cetinju.

JU Nikšićko pozorište

Pozorišni savjet: prof. dr Bojka Đukanović, predsjednica
članovi: Boris Božović, Ana Patrić i Radmila Mijušković

Direktor:
Zoran Bulajić

Urednica:
Slavojka Marojević

Fotografija naslovne stranice:
Anka Gardašević

Novinari saradnici:
Milena Radonjić
Đorđije Drinčić

Lektorka:
Bojana Perišić

saradnice u tehničkoj pripremi:
Vesna Vukićević i Anka Tomić

Tehnički prelom i dizajn časopisa:
Milinko Žižić

Trg Save Kovačevića 5, Nikšić, Crna Gora
Telefon: 040/213-566
Fax: 040/214-353

E-mail redakcije: slavam@t-com.me
Internet: www.niksickopozoriste.com

NIKŠIĆKA KULTURNA SCENA 2018

Vlada Crne Gore

Crna Gora
Ministarstvo kulture

Opština Nikšić